

Lamatuak Yesus Tutui Malolen tunga Mateos

*Lamatuak Yesus susula bei-ba'i nala
(Lukas 3:23-38)*

¹⁻² Susulak ia, tui la'eneu Yesus Karistus, fo Hataholi ndia, Manetualain helu mema kana, neme makahulun mai so, fo sangga haituan mai. Ndia ndia, ba'i Abraham ma mane Dauk numbusadun.

Mulai neme ba'i Abraham losa mane Dauk, hambu dope sanahulu haa. Susula nadek bei-ba'i nala, leoiak:

Abraham bonggi Isak,

Isak bonggi Yakob,

Yakob bonggi Yahuda no ndia ka'a fadi nala,

³ Yahuda bonggi Peres no Sera (sila inan, nade Tamar),

Peres bonggi Herson,

Herson bonggi Ram,

⁴ Ram bonggi Aminadab,

Aminadab bonggi Nahason,

Nahason bonggi Salmon,

⁵ Salmon bonggi Bo'as (inan nade Rahab),

Bo'as bonggi Obet (inan nade Rut)

Obet bonggi Isai,

⁶ Isai bonggi Dauk.

⁷⁻¹¹ Neme Dauk mai, losa faik ndia, hataholi nusa Israel nana fua henik leni Babel leu, hambu dope sanahulu haa bali, fo ndia:

Dauk bonggi Soleman (inan ndia makahulun
 Uria saon).
 Soleman bonggi Rehabeam,
 Rehabeam bonggi Abia,
 Abia bonggi Asaf,*
 Asaf bonggi Yosafat,
 Yosafat bonggi Yoram,
 Yoram bonggi Usia,
 Usia bonggi Yotam,
 Yotam bonggi Ahas,
 Ahas bonggi Heskia,
 Heskia bonggi Manase,
 Manase bonggi Amos,†
 Amos bonggi Yosias,
 Yosias bonggi Yekonya, ma ndia fadi nala, fo neu
 faik ala fua sala leni Babel leu.☆
 12-16 Faik, fo sila nanafuak leni Babel leu losa
 Yesus, hambu dope sanahulu haa bali, ndia:
 Yekonya bonggi Saltiel,
 Saltiel bonggi Serubabel,
 Serubabel bonggi Abihut,
 Abihut bonggi Elyakim,
 Elyakim bonggi Asor,
 Asor bonggi Sadok,
 Sadok bonggi Akim,
 Akim bonggi Eliut,

* **1:7-11** Susula dede'a Yunani neulaun ana seli, nana sulak
Asaf. Hambu susulak luma bali sulak lae, *Asa*. Hataholi ia,
 sama leo hataholi manai *Tutuik Israel ma Yahuda Kaesan* tatada
 katelun, lalane kasanahulun. † **1:7-11** Susula dede'a Yunani
 luma ala sulak *Amos*, ma luma bali na ala sulak *Amon*. ☆ **1:7-11**
 2 Mane-mane kala 24:14-15; 2 Isra'el no Yahuda Tutuin 36:10;
 Yermia 27:20

Eliut bonggi Eliasar,
 Eliasar bonggi Matan,
 Matan bonggi Yakob,
 Yakob bonggi Yusuf.

Yusuf ndia, sao nala Maria. Boe ma Maria ndia bonggi nala Yesus Karistus.

¹⁷ De, mulai neme Abraham mai, losa Dauk, hambu dope sanahulu haa; neme Dauk mai, losa ala fua sala leni Babel leu, hambu dope sanahulu haa; ma neme Babel mai, losa bonggi Karistus, hambu dope sanahulu haa.

Maria bonggi Lamatuak Yesus
(Lukas 2:1-7)

¹⁸ Maria bonggi Yesus ndia, na tutuin leoiak:

Maria nafufudik no Yusuf so. Dua sala bei ta sunggu lakabubua, leo masao kala, naa te, Maria nailu neme Manetualain Dula Dale Malalaon mai so.✧ ¹⁹ Ledoeik Yusuf bubuluk leondiak, boe ma ana sangga tao naketu sila dua sala natututin. Tehuu taa nau tao nakamamaek Maria nai hataholi no'uk mata nala, huu ndia dalen malalaok. Huu ndia de ana sangga tao naketun kada no neneek.

²⁰ Boe ma, ledoeik ana bei dudu'a neu-mai, le'odaek esa ana nalame'i. Nai me'is ndia dalek, nita Manetualain atan neme nusa-sodak mai nafadan, nae, "Wei Yusuf! O ia, mane Dauk numbu-sadun. O boso makandaa sao mala Maria. Huu, kakanak manai ndia tein dalek ndia, Lamatuak Dulan tataon ndia. ²¹ Dei fo, Maria bonggi kakana touanak esa. Basa na, o musi foin nade *Yesus*, huu neu ko, Ndia tao nasoda

✧ **1:18** Lukas 1:27

Manetualain hataholin nala leme sila salan nala mai.” † ☆

²² Dede'ak ia neu ko dadi leondiak, huu Manetualain nafada mema kana neme makahulun mai so. Ana pake nitak Ndia mana kokolan Yesaya fo sulak nae,

²³ “Ei mamananene baa! Dei fo inanak esa bei aotema,
naa te nailu.

Basa de, ana bonggi kakana touanak esa.

Ala foin nade *Immanuel*.”

(Nai dede'a Ibrani, ‘Immanuel’ ndandaan nae:

Manetualain no ita basa nggata.) ☆

²⁴ Yusuf nalame'i basa, boe ma ana fo'a. De, ana tao tungga tutik Manetualain hehelun ndia. Ana ha'i nala Maria dadik neu ndia saon, ²⁵ tehuu, taa sunggu nakabubua non leo masaok ia, losa Maria bonggi heni Kakanak ndia. Bonggi basa boe ma, Yusuf foi Kakanak ndia nade *Yesus*. ☆

2

Hataholi malela mana mete nduuk, ala mai tilo Yesus

¹ Lelek bonggi Yesus nai nggolo Betlehem nai propinsi Yudea, mane Herodes to'u palenda. Faik ndia, hataholi luma leme dook dulu ele mai, leni kota Yerusalem leu. Sila ndia, hataholi malelak mana mete nduuk. ² Ledoeik ala losa Yerusalem, ala latane neu-mai, lae, “Hataholi Yahudi la manen fo bei fo bonggin ndia, nai bee, bae? Ai mita nduuk esa nai dulu ele so, natudu

† **1:21** Nade *Yesus* ndandaan nae, “Lamatuak tao nasoda hataholi.” ☆ **1:21** Lukas 1:31 ☆ **1:23** Yesaya 7:14 ☆ **1:25** Lukas 2:21

tanda nae, Ndia nanabonggik so. Huu ndia de, ai mai fo sangga makaluku-makatele neun.”

³ Ledoeik mane Herodes namanene sila kokolan leondiak, boe ma dalen nameda taa malole. Huu ndia de, basa hataholi malai Yerusalem lameda leondiak boe.

⁴ Basa boe ma, mane Herodes nakabubua nala malangga anggama Yahudi la malanggan nala, ma basa mese anggama la, de natane sala, nae, “Hena ei mafada au dei! Karistus, fo Manetualain helu mema kana ndia, sangga bonggin nai bee bae?”

⁵ Boe ma lataa lae, “Papa manek, nai nggolo Betlehem, nai propinsi Yudea. Huu Lamatuak mana kokolan Mika sulak mema kana so, neme makahulun mai, leoiak:

⁶ “Wei, ei hataholi Betlehem asa, manai propinsi Yudea ele.

Ei boso maehetuk, ei nggolom ndia,
kada nggolo kadi'i anak, fo sosoa-ndandaan taa.

Tehuu dei fo hataholi ina-huuk esa neme ndia mai.

Dei fo Ana dadik mana hoo neu Au hataholi Israel asa.”[☆]

⁷ Namanene basa leondiak, boe ma mane Herodes noke no neneek, hataholi malelak mana mete nduu kala. Boe ma natane sala faik bee ndia, ala lita nduuk ndia sadu nai lalai. Boe ma ala lafadan. ⁸ Basa de, ana haitua sala leni Betlehem leu ma nafada sala nae, “Ei miu, fo sangga mafeok Kakanak ndia nai ele. Mete ma ei matonggo mian so, na, fali mai mafada au. Huu au boe oo, sangga uu akaluku-akatele neun.”

[☆] 2:6 Mika 5:1; 2 Samuel 5:2

⁹ Lamanene basa manek kokolan, boe ma leu. De, lita seluk nduuk fo makahulun litak kana nai dulu ele. Nduuk ndia sadu neu sila matan, boe ma ana la'ok, de hahae ndandaak neu Kakanak ndia mamana leleon lain.

¹⁰ Lita leondiak, boe ma ala lamahoko lalan seli. ¹¹ Ala dudi leni uma ndia dalek leu, de lita Kakanak ndia ma inan Maria. Boe ma ala sendek lunggulanggan nala, fo lakaluku-lakatele leu Ndia. Basa de ala lofa sila mbomboti hadia bua mabeli la, de ala feen neu Kakanak ndia. Ala fee lilo mbilas, ma kamanyan, ma aidaa boo menik.

¹² Taa dook, boe ma ala hambu me'is neme Manetualain mai, nae, "Ei boso fali mini mane Herodes miu bali." Huu ndia de ala fali leni nusa nala leu, tungga dala fe'ek.

Yusuf asa lalai leni Masir leu

¹³ Ledoeik hataholi malela mete nduuk kala fali, boe ma Lamatuak atan esa neme nusa-sodak mai, nafada Yusuf nai me'is dale nae, "Wei, Usu aa! Fo'a lai-lai leo! Ko'o mala Kakanak ndia ma mua inan, fo malai mini Masir ele miu. Leo mahele mima ndia, losa Au afada fai hida ei bole fali, huu mane Herodes sanggan, fo sangga tao nisa Kakanak ndia!"

¹⁴ Boe ma Yusuf fo'a, de no sao-anan le'odaen ndia boe, lalai leni Masir leu. ¹⁵ Ala leo lai ele losa Herodes maten. No leondiak na, Manetualain kokolan dadi, sama leo Ndia mana kokolan Hosea nafada memak neme makahulun mai so, nae, "Au oke falik Au Anang, fo kalua neme Masir mai."☆

☆ 2:15 Hosea 11:1

Mane Herodes tao nisa kakana ana kala lai Betlehem

¹⁶ Ledoeik mane Herodes bubuluk nae, hataholi malela mana mete nduuk kala, la'eo kana, boe ma ana luli nalan seli. Ana palenda ndia soldadun nala, nae, "Mini nggolo Betlehem ma nggolo-nggolo mana dekak lai ndia. Tao misa basa kakana touana kadi'iana kala, fo teu nala teuk dua dae neu." Herodes palenda leondiak, huu nasaneda hataholi malela kala sila tutui nala. Ana hinggán mulai neme sososan fo lita nduuk sadu nai lalai.

¹⁷ Basa dede'a kala ia dadi, tungga hata fo Manetualain mana kokolan Yermia sulak mema kana neme makahulun mai so, nae,

¹⁸ "Hambu hataholi namatani nasakekedu nai kota Rama.*
Rahel nakaleleu,
huu mate basa anan nala.
Taa nau hataholi mai kokoen,
huu ndia anan nala taa kasa so." ☆

Yusuf asa fali leme Masir mai

¹⁹ Doo-doo, boe ma mane Herodes maten. Faik ndia Yusuf asa bei lai Masir. Boe ma Manetualain atan esa neme nusa-sodak mai, ana mai natudu mata-aon neu ndia nai me'is dale. ²⁰ Ata ndia nae, "Wei, Usu aa! Fo'a leo! Mua falik Kakanak ndia no inan, mini Israel miu leo. Huu hataholi mana sangga tao nisa Kakanak ndia, maten so."

²¹ Namanene leondiak, boe ma Yusuf fo'a, de noo fali kasa leni Israel leu.

²² Tehuu ledoeik namanene nae, hatematak ia Herodes anan Arkalaus to'u palenda nai propinsi

* **2:18** Rama ndia, na kota esa dekak no kota Yerusalem. ☆ **2:18** Yermia 31:15

Yudea, boe ma ana bii fali neni ndia neu. De Manetualain palendan tungga me'is esa bali, nae, "Yusuf, o boso leo nai Yudea." Huu ndia, de, neu leo nai propinsi Galelea, ²³ nai nggolok esa nade Nasaret. No leondiak, Manetualain kokolan ndia dadi matetuk so, tungga hata fo Ndia mana kokolan sulak mema kana so, nae, "Dei fo ala loken na lae, Hataholi Nasaret."✧

3

*Yohanis Mana Salanik nanoli hataholi la
(Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Yohanis 1:19-28)*

¹ Faik fo, Yesus ina-huu so, boe ma Yohanis Mana Salanik mulai nanoli hataholi la lai mamana nes, nai propinsi Yudea. ² Ana nafada nae, "Tolanoo susue nggalei! Ei musi manaku ma la'o ela ei sala mala, fo fali mini Manetualain miu leo. Huu, hatematak ia, basa hataholi la bisa maso dadik Manetualain hataholin nala so."✧

³ Makahulun Manetualain mana kokolan esa, nade Yesaya sulak so, la'eneu Yohanis, nae, "Dei fo hambu hataholi mana manggouk nai mamana nes, nae,
'Basa hataholi mahehele, fo tao neulalau dalak,

fo soluk Manetualain mamain!

Tao mandoo dalak soaneu Ndia!"✧

⁴ Yohanis ia dala sodan sama leo Lamatuak mana kokola makahulun nala. Ndia balo'a papaken, nana taok neme banda onta bulun mai. Kalikeen, nana taok neme banda loun mai. Ndia nana'a-nininun, lamak ma fani oe nula.✧

✧ **2:23** Markus 1:24; Lukas 2:39; Yohanis 1:45 ✧ **3:2** Mateos 4:17; Markus 1:15 ✧ **3:3** Yesaya 40:3 ✧ **3:4** 2 Mane-mane kala 1:8

⁵ Faik ndia hataholi no'u kala mai fo sangga latonggo lo Yohanis. Ala mai leme Yerusalem, ma basa propinsi Yudea isin. Sila boe oo, leme nggolo kala mana dekak no lee Yarden. ⁶ Ala lalengga dalen nala, ma manaku basa sila sala-singgon nala, basa de, Yohanis salani sala leme lee Yarden.

⁷ Faik ndia, hataholi la leme partei anggama Farisi, ma partei anggama Saduki boe, ala mai fo loke Yohanis salani sala. Tehuu ledoeik ana nita sala, boe ma nasapala kasa, nae, "Heh! Ei ia sama leo mengge fo masapepekok! Dei fo Manetualain huku ei, huu ei tatao-nono'i manggalau mala. Weih! Boso maehetuk ei bisa malai kalua mima Ndia huhukun mai.✧ ⁸ De, malolenak ei fali mini Manetualain miu, ma la'o ela basa ei sala-singgo mala. Basa ndia, na, ama tao dede'a malole, sama leo ai huuk mana maboja boa malole. ⁹ Boso maehetuk ei sodak so, huu ei ia, ba'i Abraham numbu-sadun. Mamahele au! Huu Manetualain bisa tao nala batu la ia, dadik neu ba'i Abraham numbu-sadun.✧ ¹⁰ Mata neuk baa! Huu Hataholi mana to'u taka, nahehele fo sangga kekeko ai huuk boa taak. Kekeko basa, boe ma Ana mbian neni ha'i dale neu.✧

¹¹ Hatematak ia au salani ei unik oe, fo dadik tanda, nae, ei heok masadea ela ei sala-singgo mala so. Tehuu dei fo Hataholi esa ana seli lena heni au, sangga mai. Mae kada dadik neu Ndia nadedenun boe oo, au taa andaa. Dei fo Ana tao nahenu ei dale mala no Lamatuak Dula Dale Malalaon. Ndia boe oo, tao nalalao ei, sama leo

✧ **3:7** Mateos 12:34; 23:33 ✧ **3:9** Yohanis 8:33 ✧ **3:10** Mateos 7:19

hataholi pake ha'i fo hotu kadafuk.* ¹² Huu Ana to'u oko henuk no isik, fo sangga da'i heni uun. Basa na Ana tao isi kala leni karon dale neu. Tehuu, Ana mbia henin uu kala leni ha'i dale leu, fo mana mbilak taa no mana basak."

*Yohanis salani Lamatuak Yesus
(Markus 1:9-11; Lukas 3:21-22)*

¹³ Faik ndia, Yesus loe neme Galelea mai neni lee Yarden neu. Ana mai noke Yohanis salani Ndia, ¹⁴ tehuu Yohanis taa nau. Ana sapa nae, "Talobee de au musi salani Lamatuak? Taa kasafalik ia do? Lamatuak musi salani au dei. Huu au paluuk ndindia, maa!"

¹⁵ Tehuu Yesus nataa nae, "Taa hata-hata. Huu, soaneu hatematak ia, na, ela ka'a ndia salani Au. No leondiak na, ita tungga Manetualain hihii-nanaun."

Namanene leondiak, boe ma Yohanis nataa nae, "Kada neme Lamatuak mai." De ana salani Yesus.

¹⁶ Salani nate'e, boe ma Yesus kalua neme lee dale mai. Tehuu kada nggengge neuk, lalai natahu'ak. Boe ma nita Manetualain Dulan konda neu Ndia, sama leo lunda mai sa'e neu Ndia. ¹⁷ Boe ma lamanene Manetualain nahala neme lalai mai, nae, "Ndia ia, Au Ana susueng.

Ana tao namahoko Au daleng taa-taa."✧

* **3:11** Ndia dede'a de'e Yunani isi-isik nae, "salani nenik Lamatuak Dula Dale Malalaon, ma ha'i." "Salani nenik Ndia Dulan" ndandaan ndia, "Tao nahenu ei dale mala nenik Lamatuak Dula Dale Malalaon." "Salani...nenik ha'i" ndandaan ndia, "tao ei malalaok sama leo hataholi hotu heni kadafuk nenik ha'i."

✧ **3:17** Tutuik la'eneu Sososan 22:2; Sosoda Koa-kio kala 2:7; Yesaya 42:1; Mateos 12:18; 17:5; Markus 1:11; Lukas 9:35

4

*Nitu la malanggan soba-dou Lamatuak Yesus
(Lukas 4:1-13; Markus 1:12-13)*

¹ Basa ndia, boe ma Manetualain Dulan noo Yesus neni mamana nes neu, fo suek nitu la malanggan fufudi-o'odon. ✧ ² Boe ma Ana puasa nai ndia, leledok haa hulu ma le'odaek haa hulu. Ana ndoe nalan seli. ³ Ledoeik Ana ndoe leondiak, boe ma nitu la malangga ina-huun mai fufudi-o'odon, nae, "O ia tebe-tebe Manetualain Anan do? Mete ma tetebes, na, palenda batu la ia, fo dadik neu nana'ak leo."

⁴ Tehuu Yesus nataan nae, "Nana sulak nai Manetualain Susula Malalaon dale, nae:
'Hataholi taa nasoda nenik kada nana'ak.

Tehuu sila boe oo, musi lamanene Manetualain Dede'a-kokolan,
ma tao tungga Ndia hihii-nanaun.'" ✧

⁵ Boe ma, nitu ndia noo Yesus neni kota Yerusalem neu, fo Lamatuak kota malalaon ndia. Basa de, ndia noo Yesus hene neni Uma Ina Huhule-haladoik mbunin lain neu. ⁶ Boe ma nitu nae, "Mete ma tebe-tebe Manetualain Anan O, na, O makaboku sudik dae muu. Huu, nana sulak nai Manetualain Susula Malalaon nae,
'Dei fo Manetualain palenda ata nusa-sodan nala,
fo lanea O.'

Nai Manetualain Susula Malalaon boe nana sulak, nae,
'Dei fo ala latanee lala O, lenik sila lima nala,

✧ 4:1 Ibrani 2:18; 4:15 ✧ 4:4 Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 8:3

fo suek O aom taa hedis, ma taa la'e batu boe.'”[☆]

⁷ Tehuu Yesus nataan nae, “Nana sulak nai Manetualain Susula Malalaon boe nae, ‘Manetualain ndia, o Lamatuam.

Huu ndia de, o boso soban.’”[☆]

⁸ Boe ma nitu ndia, noo Yesus neni letek madema esa lain neu. De, ana natudu basa nusa kala manai daebafok, ma basa nula nambu nala.

⁹ Natudu basa sila, boe ma nitu nafada nae, “Sadi O sendek lunggulanggam, fo makaluku-makatele neu au, na, dei fo au fee basa sila leu O.”

¹⁰ Tehuu Yesus nasapala kana, nae, “Heh, nitu! O malai heok ia! Huu Manetualain Susula Malalaon nafada nae,

‘O musi makaluku-makatele neu Manetualain, ma o musi kada tao ues fee Ndia.’”[☆]

¹¹ Namanene leondiak, boe ma nitu la'o ela Yesus. Tehuu Manetualain ata nusa-sodan nala mai, fo ono-lau Ndia.

*Lamatuak Yesus mulai nanoli nai Galelea
(Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)*

¹² Faik ndia, mane Herodes nandee Yohanis Mana Salanik neni bui dale neu. Ledoeik Yesus namanene leondiak, boe ma Ana fali neni Galelea neu.[☆]

¹³ Neni Ndia nggolon Nasaret neu, boe ma Ana la'o nakandoo, fo neu leo nai nggolo Kapernaum. Nggolok ndia, nai dano Galelea bifer, fo nai Sebulon ma Naftali daen.[☆]

¹⁴ No leondiak, Ana tao tungga hata fo Manetualain mana kokolan Yesaya sulak mema kana so, nae,

[☆] **4:6** Sosoda Koa-kio kala 91:11-12 [☆] **4:7** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 6:16 [☆] **4:10** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 6:13

[☆] **4:12** Mateos 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 [☆] **4:13** Yohanis 2:12

15 “Sebulon daen, ma Naftali daen,
fo dekak nai dano Galelea, nai lee Yarden
boboan.

Hataholi taa Yahudi la leo lai ndia.

16 Lasoda lai makiuk dale,
tehuu hatematak ia, ala lita Manggaledok so.
Huu hatematak ia, Manggaledok nasa'a so
soaneu basa hataholi la fo bei ta lalelak
Manetualain.”☆

17 Neme faik ndia mai, Yesus mulai nanoli
hataholi la, nae, “Ei musi heok masadea ma la'o
ela ei sala-singgo mala, fo masoda malalaok leo!
Huu hatematak ia, basa hataholi la bisa maso
dadik Manetualain hataholin nala so.☆

*Lamatuak Yesus noke nala hataholi mana tao
tasi haa, fo tunggan*

(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)

18 Faik esa, Yesus la'ok tungga dano Galelea
bifin. Ana natonggo no hataholi dua ka'a-fadi
kala. Esak nade Simon, tehuu hataholi lateme
loken lae, Petrus. Ma fadin nade Anderias. Ala
dala i'ak leme dano dale, huu dua sala sila mana
tao tasi. 19 Boe ma Yesus noke sala, nae, “Wei,
mai tungga Au leo! Ei mateme sangga i'ak,
tehuu hatematak ia, Au sangga anoli ei, fo dadik
miu mana sangga samanek.” 20 Lamanene basa
leondiak, boe ma dua sala la'o ela dala nala, de
ala tungga tutik Yesus.

21 Basa ndia, boe ma Yesus la'ok nakandoo
doo-doo fa bali, boe ma nita Sabadeus ana
nala. Ka'ak naden Yakobis, ma ndia fadin nade
Yohanis. Dua sala lo aman tao neulalau mbu'a
nala leme ofak dale. Boe ma Yesus noke nala

☆ 4:16 Yesaya 9:1-2 ☆ 4:17 Mateos 3:2

dua sala fo tunggan. ²² Lamanene leondiak, boe ma ala la'o ela sila aman, ma sila ofan, de ala tungga tutik Ndia.

Lamatuak Yesus nanoli hataholi, ma tao nahai hataholi kamahedi kala (Lukas 6:17-19)

²³ Basa ndia, boe ma Yesus la'ok ndule propinsi Galelea, fo Ana nanoli nai hataholi Yahudi la uma huhule-haladoin dale. Ana nanoli la'eneu Manetualain Hala Malolen, ma nafada dalam leobeek, fo hataholi bisa tungga Manetualain palendan. Ma Ndia boe oo, tao nahai basa hataholi la leme hedis mata-mata kala mai.✧
²⁴ Taa dook boe, halak la'eneu Yesus tataon ndia, nana tui-benggak nafeok losa nusa Siria. Basa boe ma, hataholi la loo sila hataholi kamahedi nala mata-mata kala, leni Ndia leu. Sila boe oo, loo hataholi nitu nalak, mulu bi'ik, ma lu'uk. Boe ma Ana tao nahai basa sala. ²⁵ Faik ndia, hataholi makadoto kala mai tunggan. Ala mai leme propinsi Galelea, ma leme dae baba'ek Kota Sanahulu, fo lae, *Dekapolis*. Hambu luma leme kota Yerusalem, leme propinsi Yudea, ma leme lee Yarden boboan mai.

5

Lamatuak Yesus nanoli nai lete anak lain

¹ Ledoeik Yesus nita hataholi makadotok ala mai tunggan, boe ma Ana hene neni lete anak esa lain neu, de nanggatuuk neu ndia. Ndia ana mana tungga nala fo Ana hele nala kala sila, leu

✧ **4:23** Mateos 9:35; Markus 1:39

deka-deka, fo lamanenen. ² Basa de, Ana mulai nanoli sala, nae,

Hataholi maua-nale malole tetebes
(Lukas 6:20-23)

- ³ “Hataholi mana to'a-taa kala ua-nale nala malole,
huu Manetualain ndia mesa kana sila Mane malolen.
- ⁴ Hataholi mana nameda dale hedi kala, ua-nale nala malole,
huu Manetualain mesa kana ndia kokoe sala.✧
- ⁵ Hataholi kadi'i-taidae kala, ua-nale nala malole,
huu neu ko ala simbo basa baba'e-babatic fo Manetualain helun so.✧
- ⁶ Hataholi fo mana dokodoe nalan seli neu Manetualain dala ndoon, ua-nale nala malole,
huu neu ko Ana tao natetu hihiiin nala.✧
- ⁷ Hataholi mana matudu namemeda kasia nala, ua-nale nala malole,
huu neu ko Manetualain tuda kasian neu sala.
- ⁸ Hataholi dale malalao kala, ua-nale nala malole,
huu neu ko sila mesa kasa bisa lita Manetualain.✧
- ⁹ Hataholi mana tao mole-dame sila, ua-nale nala malole,
huu neu ko Manetualain nae, ‘Sila ndia, Au anang.’
- ¹⁰ Hataholi mana hambu doidosok, huu ala tungga Manetualain, ua-nale nala malole,

✧ **5:4** Yesaya 61:2 ✧ **5:5** Sosoda Koa-kio kala 37:11 ✧ **5:6** Yesaya 55:1-2 ✧ **5:8** Sosoda Koa-kio kala 24:3-4

huu Lamatuak ndia mesa kana, sila Mane malolen.✧

¹¹ Mete ma hataholi fe'ek tao doidoso ei, huu ei tungga Au, na, ei boe oo ua-nale mala malole boe. Mete ma ala kokolak manggalauk neu ei, ma tui pepekok fo tao laboo ei nade mala, na, ei boe oo ua-nale mala malole.✧ ¹² Mae leondiak, tehoo ei musi kada tao mamahoko ei dale mala, huu Manetualain sadia bala fee ei baba'e mala makadotok nai nusa-sodak. Tehoo masanenedak bou! Taa kada ei mesa nggei hambu doidosok leondiak, huu lele uluk ele, hataholi la tao manggalauk leondiak neu Manetualain mana kokola nala.✧

Hataholi mana tungga Lamatuak Yesus sama leo masuk ma manggaledok (Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

¹³ “Mete ma ita sangga tao talalada nana'ak, na, ita paluu tao masuk neu dei. Leondiak boe, hataholi la fo lasoda lai daebafok ia, ala paluu ei. Tehoo mete ma masuk mamin so, na, ndia sosoan hata? Kada nggali henin neu dalak lain fo nana hehetak.✧

¹⁴ Ei boe oo, musi masoda leo banduk, suek hataholi no'u kala lita neulalau. Ei musi mbila manggaledo ndoos, sama leo kota manai letek lain, fo basa hataholi la litan.✧ ¹⁵ Hataholi mana dede bandu anak, taa tao banduk ndia neni ule dae dale neu. Tehoo ala tao bandu anak ndia neu mamana madema, suek bisa ana nanggaledo

✧ **5:10** 1 Petrus 3:14 ✧ **5:11** 1 Petrus 4:14 ✧ **5:12** 2 Isra'el no Yahuda Tutuin 36:16; Hataholi Nadedenu nala Tutuin 7:52
 ✧ **5:13** Markus 9:50; Lukas 14:34-35 ✧ **5:14** Yohanis 8:12; 9:5

neu basa uma isi nala. ✧ ¹⁶ Ei boe musu masoda leondiak. Ei musu masa'a, suek hataholi fe'e kala bisa lita ei soda malole mala. De lita leondiak, na, dei fo ala koa-kio Manetualain, lae, 'Wei! Ei Amam manai nusa-sodak ndia, ana seli, bae maa!' " ✧

Lamatuak Yesus mai, fo tao natetu Manetualain heti-heun

¹⁷ "Ei bosu dudu'a mae, Au uni daebafok ia mai, fo koka heni Manetualain heti-heun, fo Ana feen neu ba'i Musa. Ma bosu maehetuk Au taa mbali Manetualain mana kokola nala fo ala kokolak mema kana neme makahulun mai. Tehuu Au mai ia, sangga tao basan ala dadi meuaok leo basa dede'a kala fo ala kokola mema kana so. ¹⁸ Huu ndia, de mamananene neulalau baa! Lalai no daebafok bei taa lakalulutuk heni sala, mete ma basan bei taa dadi tungga Manetualain heti-heu nala. Mae titik do koma esa boe oo, taa hambu nana koka henik. ✧ ¹⁹ Neme Manetualain hataholin basan, mete ma hambu mana la'olena Lamatuak heti-heun, huu ana dudu'a nae, 'Heh! Heta-heuk ia, kada kadi'ik, de sosoan taa fa boe!' Basa de, neu nanoli leondiak neu hataholi fe'ek, de dei fo Manetualain nai nusa-sodak tao ndia dadik hataholi kadi'i anak. Tehuu, hataholi mana tao tungga basa Manetualain heti-heun, boe ma neu nanoli leondiak neu hataholi fe'ek, na, dei fo Manetualain tao ndia dadik neu hataholi kasosoak. ²⁰ Mamahela neu Au! Mete ma ei taa masoda ndoos malolen lena mese anggama ma hataholi partei Farisi la, na, ei

✧ **5:15** Markus 4:21; Lukas 8:16; 11:33 ✧ **5:16** 1 Petrus 2:12

✧ **5:18** Lukas 16:17

taa bisa maso dadik neu Manetualain hataholin nala.”

Lamatuak Yesus nanoli hataholi la fo boso lamananasa aok

(Lukas 12:57-59)

²¹ “Ei bubuluk ba'i Musa heti-heun, fo ana nafada mema kana neu ita bei-ba'i nala so, nae, 'Boso tao misa hataholi, huu see tao nisa hataholi, na, dei fo ana hambu huhukuk.'[☆] ²² Tehuu Au sangga afada leoiak: boso mamananasa aok, huu see namanasa ndia tolanoon, na, dei fo ana hambu huhukuk. Hataholi mana manggalau neu ndia tolanoon, nae, 'O langgaute kea!' dei fo hataholi ndia nasale neu lasi anggama la. Ma hataholi mana masapalak ndia tolanoon, nae, 'Nggoak aa!', dei fo ana hambu huhukuk nai ha'i naraka.

²³ De, mete ma o muni fefeek neu Manetualain, tehoo o masaneda, mae, tolanook esa bei namanasa o, ²⁴ na, boso fee fefeek ndia dei. Muu mole mua o tolanoom ndia dei, basa ndia bei fo muu fee fefeek ndia neu Manetualain.

²⁵ Mete ma hambu hataholi sangga nadede'a no o, na, malolenak muu tao mole-dame lai-lai mua ndia dei. Mete ma taa, na, dei fo hataholi ndia ana hela noo o neni mana maketu dede'ak miu. Basa boe ma mana maketu dede'ak fee o muu polisi, boe ma ala sese o muni bui dale muu.

²⁶ Au kokolak tetebes ia! Dei fo o leo makandoo nai bui dale, losa o bae ketu basa o huta mala.”

Lamatuak Yesus nanoli hataholi fo boso hongge

☆ **5:21** Kalua neme Masir mai 20:13; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 5:17

27 “Ei bubuluk ba'i Musa heti-heun so, nae, 'Boso hohongge.'[☆] 28 Tehuu Au sangga afada leoiak: hataholi botik matan fo ana suli inak esa, basa de dalen nahiik sunggu non, na, touk ndia hohongge no inak ndia nai ndia dalen. 29 Mete ma o tao salak munik o mata konam, na, do'i henin leo. Huu malolenak o maso muni nusa-sodak muu, mua kada mata de'ek esak, neme kada ala mbia o muni ha'i naraka muu, mua o mata de'em dua sala.[☆] 30 Ma, mete ma o tao salak munik o lima konam, na, tete heni limak ndia leo. Huu malolenak o maso muni nusa-sodak muu mua kada o limam esak, neme kada ala mbia heni o muni ha'i naraka muu, mua o limam dua sala.[☆]

*Lamatuak Yesus nanoli fo boso mamaketu
(Mateos 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)*

31 “Ei bubuluk ba'i Musa heti-heun so, nae, 'Hataholi mana namaketu no sao-inan, na, ana musi fee susula namaketuk neu inak ndia.’[☆] 32 Tehuu Au afada leoiak: mete ma hambu hataholi namaketu heni sao-inan, naa te sao-inan taa hohongge nitak, boe ma inak ndia sao seluk, na, sao-tou kaesan ndia, tao ndia hohongge. Ma mete ma hambu touk fo sao nala inak esa nana namaketu nitak, na, sila dua sala hohongge ndia so boe.’[☆]

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu heheluk

[☆] **5:27** Kalua neme Masir mai 20:14; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 5:18 [☆] **5:29** Mateos 18:9; Markus 9:47 [☆] **5:30** Mateos 18:8; Markus 9:43 [☆] **5:31** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 24:1-4; Mateos 19:7; Markus 10:4 [☆] **5:32** Mateos 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18; 1 Korintus 7:10-11

33 “Ei bubuluk ba'i Musa heti-heun fo nafada ita bei-ba'i nala, nae, ‘Mete ma o helu munik soo no Manetualain naden, na, o nanamba'ak mua heheluk ndia.’[✧] 34 Tehuu Au afada leoiak: mete ma helu, na, boso munik sosook. Boso soo munik nusa-sodak naden, huu nusa-sodak ndia, Manetualain mamana leleon.[✧] 35 Boso soo munik daebafok naden, huu daebafok ndia Manetualain tabu ein. Ma boso soo munik Yerusalem naden, huu Yerusalem ndia, Mane Ina-huuk kotan.[✧] 36 Boso soo munik ei langga mala. Huu ei taa maena koasa fo koasa langga buluk dok esa fo ana dadik nggeok do fulak. 37 De, ei sangga helu mae, hei, na, mafada mae, ‘hei’ leo. Tehuu mete ma taa, na, mafada mae ‘taa’ leo. Mete ma ei mafada lenak neme ndia mai, na, ndia naoka nai nitu so.”

*Lamatuak Yesus nanoli fo boso mabala manggalauk no manggalauk, tehoo musi ono-lau no malolen lena bali
(Lukas 6:29-30)*

38 “Ei bubuluk ba'i Musa heti-heun so, nae, ‘Mete ma hambu hataholi tao nakalulutu o matam, na, bala tao makalulutu ndia matan. Ma mete ma hambu hataholi tao namo'u heni o nisim, na, bala tao mamu'u heni ndia nisin boe.’[✧] 39 Tehuu Au afada leoiak: boso bala manggalauk neu manggalauk. Mete ma hataholi famba o nasum seli, na, elan neme naa fo ana famba

✧ **5:33** Malangga Anggama la Heti-heun 19:12; Lelekek 30:2; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 23:21 ✧ **5:34** Yakobis 5:12; Yesaya 66:1; Mateos 23:22 ✧ **5:35** Yesaya 66:1; Sosoda Koa-kio kala 48:3 ✧ **5:38** Kalua neme Masir mai 21:24; Malangga Anggama la Heti-heun 24:20; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 19:21

o nasum seli bali. ⁴⁰ Mete ma hambu hataholi nadede'a no o, do, ha'i nala o badum, na, fee o jeket neun bali. ⁴¹ Mete ma hambu soldadu esa nakaseti o, fo lemba ndia buan doon kilo esa, na, lemba makandoon losa kilo dua. ⁴² Mete ma hambu hataholi noke o buam sudi hata, na, feen neu leo. Ma mete ma hambu hataholi tonda o buam sudi hata, na, kada feen leo.”

*Lamatuak Yesus nanoli fo sue hataholi mana husembuluk neu ita
(Lukas 6:27-28, 32-36)*

⁴³ “Ei mamananene so, hataholi lae, ‘Sue o tolanoom, ma husembuluk neu hataholi mana husembuluk neu o.’[☆] ⁴⁴ Tehuu Au afada leoiak: o musi sue hataholi mana husembuluk neu o. Ma moke Lamatuak fee baba'e-babatic neu hataholi mana tao doidoso o. ⁴⁵ Mete ma o tao leondiak, na, o matudu mae, o ia Amak manai nusa-sodak anan. Huu Ana tao ledo nasa'a fee hataholi malole, ma hataholi manggalauk boe. Ana nakonda uda fee hataholi mana tao tungga Ndia palendan no'u no hataholi mana laban Ndia palendan. ⁴⁶ De, mete ma kada o sue hataholi mana sue o, na, o maehetuk Manetualain musi bala nenik baba'e-babatic neu o do? Taa! Huu hataholi manggalauk boe oo, sue sila nonoon mana sue sila. ⁴⁷ De, mete ma kada o mafada mae, soda-molek neu o nonoom, na, ndia lenan hata? Huu hataholi taa kamahelek neu Manetualain boe oo, ala tao leondiak boe. ⁴⁸ De, masanenedak baa! O Amam nai nusa-sodak sue basa hataholi la. De, o boe oo, musi

☆ **5:43** Malangga Anggama la Heti-heun 19:18

tao leondiak!"☆

6

Lamatuak Yesus nanoli fo tulu-fali hataholi mana to'a-taa kala

¹ Yesus nanoli nakandoo, nae, "Masanenedak baa! Boso tungga anggama heti-heun, fo suek hataholi koa ei. Te mete ma ei tao leondiak, na, ei Amam nai nusa-sodak taa fee ei nggadi mala.☆

² Mete ma ei sangga tulu-fali hataholi mana to'a-taa kala, na, boso miu popode maa mala sudi nai bee. Tehuu mete ma ei tao leondiak, na, ei sama leo hataholi mana kokolak fe'ek ma tao fe'ek. Ala lahiik lala'ok leni uma huhule-haladoik leu, fo suek hataholi koa sala, lae, 'Wei, hataholi la ia, ana seli lalan seli bae maa! Au kokolak tetebes ia! Ma, hambu kokoak leondiak, na, ala simbo basa sila nggadi nala so. ³ De, mete ma ei sangga tulu-fali hataholi mana to'a-taa kala, na, boso mafada sudi see baa!

⁴ No leondiak, na, hataholi la malai daebafok ia, taa bubuluk. Tehuu ei Amam manai nusa-sodak mana bubuluk hata fo ei taom no neneek ndia. Dei fo Ana bala ei nenik baba'e-babatik makadotok.

Lamatuak Yesus nanoli hataholi huhule-haladoik

(Lukas 11:2-4)

⁵ "Ledoeik ei hule-haladoi, na, boso tao aok leo hataholi mana kokola fe'ek, tehoo tao fe'ek. Ala lahiik lala'ok leni dala hataholi no'uk leu, ma lambadeik lai uma huhule-haladoik dale, suek

☆ **5:48** Malangga Anggama la Heti-heun 19:2; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 18:13 ☆ **6:1** Mateos 23:5

hataholi no'u kala lita sala ma koa sala, lae, 'Wei! Sila ia, hataholi malalaok bou!' Tehuu mamananene baa! No hambu kokoak leondiak, na, ala simbo lala sila nggadi nala so.☆ 6 Tehuu ei taa bole leondiak. Mete ma ei hule-haladoi, na, maso mini kama dale miu, fo kena lelesu. Basa na hule-haladoi nee-nee neu ei Amam. Suek hataholi fe'ek taa lita, tehuu ei Amam nita. Dei fo Ana bala fee ei nenik baba'e-babatik makadotok.

7 Mete ma ei hule-haladoi, na boso kokolak ma'eok miu-mai. Huu, hataholi taa mana malelak Manetualain boe, bisa ala hule-haladoi leondiak. Ala dudu'a lae, Manetualain nahiik namanene sila huhule-haladoi manalu ndia. 8 Boso tao tungga leo sila baa! Huu mae ei bei taa moke hata-hata neu Amak nai nusa-sodak, tehuu Ana bubuluk memak hata fo ei paluum. 9 De, mete ma hule-haladoi, na, pake conto leoiak:

'Amak manai nusa-sodak! Ama naden malalaok nalan seli.

Ela basa hataholi la so'u lamadedema Ama naden fo ana seli ndia.

10 Ela Ama dadik Manek neu basa hataholi la!

Ela basa hataholi la tao tungga Ama palendan nai daebafok ia,

sama leo Ama atan nala tao tungga Ama palenda nai nusa-sodak.

11 Ama tulun fee ai nana'ak mana daik tungga faik.

12 Ai moke Ama koka heni ai sala-singgo nala, sama leo ai mafalende heni hataholi sala nala, fo taon neu ai.

13 Ama, manea fo ai taa tao manggalauk.

☆ 6:5 Lukas 18:10-14

Ma masala'e mala ai, mima nitu la koasan mai.
 [Te Ama ia, Manek mana koasa manai lain seli, ma ana seli.
 Ama to'u palenda nakandondoo henin.
 Ai huhule-haladoin, kada leondiak Ama. Amin.]*

¹⁴ Tehuu mamanene baa! Mete ma ei mafalende heni hataholi salan neu ei, na, dei fo ei Amam manai nusa-sodak boe oo, Ana koka heni ei sala mala. ¹⁵ Tehuu mete ma ei taa nau mafalende heni hataholi salan neu ei, na, neu ko ei Amam boe taa nafalende heni ei sala mala.”✧

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu puasa

¹⁶ “Mete ma ei hule-haladoi ma puasa, na, boso tao matak mamada ndoos, sama leo hataholi mana kokolak fe'ek, ma tao fe'ek. Huu ala tao leondiak fo suek hataholi koa sala, lae, 'Wei! Sila ia, hataholi malalao kala bae!' Tehuu mamanene baa! Hambu kokoak leondiak, na, ala simbo basa sila nggadi nala so. ¹⁷ Tehuu mete ma puasa, na, malou ei mata mala malalao ndoos, ma sau neulalau langga buluk! ¹⁸ De, dei fo hataholi lita ei, na, tala bubuluk, lae, ei mana puasak. Tehuu ei Amam mana bubuluk. Dei fo Ana bala fee ei baba'e-babatik makadotok.”

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu nakaduduluk hata nai nusa-sodak (Lukas 12:33-34)

¹⁹ “Boso tao ues mbilu mbuse fo makaduduluk hata makadotok nai daebafok ia. Huu neu ko fufuk ma besi-teik tao lakalulutu sala. Boe ma

* **6:13** b: Susula dede'a Yunani laak nalan seli taa sulak tamba baba'e mate'ek ia. ✧ **6:15** Markus 11:25-26

na'o mai ofe ma ko'o neni sala.☆ 20 Tehuu mal-olenak ei tao ues mbilu mbuse fo makaduduluk hata makadotok nai nusa-sodak. Huu nai ndia, fufuk no besi-teik taa bisa tao lakalulutun. Ma na'o boe oo, taa bisa mai ofe fo ko'o nenin. 21 Ei mbeda hata mala lai bee, na neu ko ei dale mala lakadita lai ndia boe.”

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu nasoda nai manggaledok

(Lukas 11:34-36)

22 “Hataholi matan, sama leo banduk fo tao nanggaledo ndia dalen. Mete ma ndia matan manggaledok, na, ana tungga dala sodak malole, sama leo hataholi la'ok nai manggaledok dale.

23 Tehuu mete ma matan manggasasabuk, na, ana taa tungga dala neulauk, sama leo hataholi mana la'ok nafadadaba nai makiuk dale. De, mete ma manggaledok manai ei dale mala, makiuk so, na, ei boe oo masoda nai makiuk dale.”

Lamatuak Yesus nanoli hataholi, fo boso dudu'a sangga sodak talobee

(Lukas 16:13; 12:22-31)

24 “Hataholi taa bisa tao ues no tebe-tebe fee malanggan dua, huu dei fo ana hii malanggan esa lena heni malangga fe'ek. Bisa boe ana tungga malangga esa, tehuu tana mbali malangga fe'ek. Huu ndia, de, o taa bisa mae, ‘Lamatuak ndia, au malanggang,’ mete ma o tao doik dadik neu o malanggam.

25 Huu ndia de Au afada leoiak: boso masambute dudu'a, au sangga asoda talobee, au u'ainu hata, ma, pake hata? Ei maehetuk nasoda

☆ 6:19 Yakobis 5:2-3

ndia na, kada soaneu na'a? No aok ndia, soa pake badu do? Taa leondiak. ²⁶ Mete sudik mbui kala mana laa lai lalai. Taa lasambute sele ma ketu-kolu fo mbeda nana'ak neu kama mbembedak dale. Tehuu ei Amam nai nusa-sodak, nakaboi mbea-mbea sala, nakandondoo henin. Ndia boe oo, neu ko bisa nakaboi ei lena heni sila bali. De, dudu'a neulalau dei. Huu, Ana timba-tai ei, lena heni mbui kala sila. ²⁷ Mete ma hataholi nambadeik neu titilok matan, basa de ana nasambute no ndia ao-inan, na, ana bisa tao namadema ao-inan do? Taa bisa! ²⁸ Mete ma taa, na, hatina de ei masambute, fo, dudu'a la'eneu balo'a papakek bali? Miu mete sudik bungga bakung nai mook. Tana inda abas, ma tenu sidi.

²⁹ Tehuu mamanene neulalau baa! Mane Soleman balo'a papake neulauk nalan seli, taa bisa laban bungga la lolen. ✧ ³⁰ Huu, Manetualain tao dalek neu bungga fo kada lasoda nai leledon ia, fo basa na, fo'a boe ma lamatuu so, fo hataholi nggali heni sala leni ha'i dale leu. Neu ko Ana papake ei lena heni bungga la sila. De, hatina de, ei taa nau mamahete tebe-tebe neu Ndia? ³¹ De, boso masambute dudu'a, mae, 'Ai sangga mi'a hata?' do 'Ai sangga minu hata?' do, 'pake hata?' ³² Hataholi fo taa namahete neu Manetualain, ala tao ues mbilu mbuse fo lasuu hambu basa dede'a kala sila. Tehuu ei boso leondiak, huu ei Amam nai nusa-sodak bubuluk basa hata fo ei paluuk so. ³³ Kada ei musi makalala'ok Ndia uen dei, ma musi tungga Ndia palendan, fo basa na, neu ko Ana fee tamba basa hata fo ei paluum. ³⁴ De, boso masambute dudu'a hata fo fo'a ei paluum.

✧ **6:29** 1 Mane-mane kala 10:4-7; 2 Isra'el no Yahuda Tutuin 9:3-6

Huu, fo'a na, no nasambute fe'ek bali. Faik ia toto'an, dai ndia so."

7

Lamatuak Yesus nanoli fo boso mambue soli salak neu hataholi
(Lukas 6:37-38, 41-42)

¹ "Ei boso soli salak neu hataholi, fo suek Lamatuak boso soli salak neu ei. ² Ei timba-tai hataholi leobeek, na, neu ko Manetualain timba-tai ei leondiak boe. Ei uku-sudi hataholi fe'ek salan leobeek, na, neu ko Manetualain uku-sudi ei leondiak boe.* ³ Huu, o kada tanda hataholi sala kadi'i anan, tehoo o sala ina-huum, kada o taok taa. Ndia sama leo o mita hu'uk esa nai o nonoom matan. Naa te balo inahuuk babaa nala o matam, tehoo o taa mamedam. ⁴ Talobee de o mambalani kokolak, mae, 'Tolanook! Mai fo au tulun nggue heni hu'uk ndia neme o mata de'em mai dei.' Naa te o mesa nggo taa bisa mita hata-hata, huu balok natabaa nala o matam. ⁵ Wei! Memak o ia mana dea-dalek tebe! Tulun dei! So'u nggali heni balok ndia, neme o mata hehelim dei, bei fo o mita, fo tulun nggue heni hu'u kadi'i anak ndia neme o nonoom matan ndia mai.

⁶ Boso manoli dede'a malalaok la'eneu Lamatuak neu mana haumeme kala. Huu sila ndia, sama leo busa manggalauk, de, dei fo ala pode lasafali mai sambu ei. Sila nggoan sama leo bafi. Mete ma hataholi fee sala lilo bokolii mabeli, na, ana taa mbali sana. Huu ndia nalelak kada heheta-haha'i."

* 7:2 Markus 4:24

Lamatuak Yesus nanoli fo hule-haladoi taa no namaketuk

(Lukas 11:9-13)

- ⁷ Mete ma ei hule-haladoi,
 moke makandondoo henin neu Lamatuak;
 na, neu ko Ana fee.
 Mete ma sangga makandondoo henin;
 na, neu ko Ana natudu dalak.
 Mete ma manggou makandondoo henin;
 na, neu ko Ana soi lelesu.
- ⁸ Huu basa hataholi mana noke nakandondoo
 heni neu Lamatuak,
 neu ko ala simbo.
 Mana sangga nakandondoo henin,
 neu ko ana hambu.
 Mana manggou nakandondoo henin,
 neu ko Ana soi lelesu.
- ⁹ Ei dudu'a sudi kana dei! Mete ma hambu
 kakanak noke loti, na, neu ko aman taa feen
 batu, hetu? ¹⁰ Mete ma kakanak noke i'ak, na,
 aman taa feen mengge! ¹¹ Ei Amam manai nusa-
 sodak ndia, memak neulau hiak. De, mete ma
 hataholi manggalauk matak leo ei, na, mahiik fee
 bua neulauk neu ei ana mala, nakalenak bali ei
 Amam! Neu ko Ana fee hata fo ei mokek ndia.
- ¹² De, o nau hata fo hataholi fe'ek tao neu
 o, na, o musi tao leondiak neu ndia boe. Huu
 ia netes, neme basa ba'i Musa ma Manetualain
 mana kokola fe'e nala lanoli mema kana neme
 makahulun mai so."☆

*Lamatuak Yesus nanoli la'eneu lelesu mak-
 abi'ak*

(Lukas 13:24)

13 “Mete ma hataholi nau maso neni nusa-sodak neu, na, ana musu la'ok nesik lelesu makabi'ak. Huu hambu dala lofoanak ma lelesu malo, fo hataholi no'uk lahiik lesik ndia. Tehuu mata neuk baa! Huu dala leondiak noo hataholi neni naraka neu, de ala lakadodook leme Lamatuak mai. 14 Hataholi nau maso neni nusa-sodak neu, musu nesik dala to'a-taak ndia, ma maso nesik lelesu makabi'ak. Huu mae kada hataholi lumak lesik dalak ndia, tehuu dala makabi'ak ndia, noo hataholi neni Lamatuak neu.”

*Lamatuak Yesus nanoli fo boso tungga masapepeko kala
(Lukas 6:43-44)*

15 “Mata neuk neu mana kedi-fudi kala, fo ala so'uk aok, lae, sila ndia Lamatuak mana kokola nala. Huu ala taok ao nala malole leo bi'ilombo. Naa te sila ndia manggalauk, sama leo busa fui, fo mai na'a bi'i. 16 Leobee fo ei bisa malelak hataholi mana tao aok malalaok ndia? Memete kana leo, neme sila tataon mai. Sama leo hataholi nita boan, na, nalelak huun. Boa malole, taa kalua neme ai huu taa malole mai. 17 Ai huu malole, naboia boa malole. Tehuu ai huu taa malole, naboia boa taa malole. 18 Taa hambu ai huu malole, naboia boa taa malole. Ma taa hambu ai huu taa malole, naboia boa malole. 19 Ai huuk fo naboia boa taa malole, neu ko hataholi mai kekekon fo mbia henin neni ha'i dale neu. 20 Leondiak boe oo, no mana kokola la, fo ala tao aok malalaok sila. Ei bisa malela kasa neme sila tatao-nono'i nala mai.”

✧ 7:19 Mateos 3:10; Lukas 3:9 ✧ 7:20 Mateos 12:33

Lamatuak Yesus nafada la'eneu hataholi kada seseik Manetualain nai bafan

(Lukas 13:25-27)

²¹ “Dei fo hambu hataholi noke Au, nae, ‘Lamatuak!’ Tehuu kada ala seseik nai bafak. Neu ko Manetualain manai nusa-sodak timba heni sala. Huu, kada hataholi mana tungga no teteben Ndia hihii-nanaun, Ana simbo kana dadik neu Ndia hataholin. ²² Dei fo neu daebafok babasan, hataholi no'u kala manaku, lae, Au ia sila Lamatuan. Ala kokoe Au, lae, Lamatuak ei! Ai miu tui-bengga Lamatuak nanonolin. Ai boe oo, husi nitu la minik Lamatuak naden. Ma ai tao tanda heran mata-mata kala minik Lamatuak koasan.’

²³ Mae ala lambue kokoe Au leondiak boe oo, tehuu dei fo Au afada sala, ae, ‘Ei ia, see? Au taa alelak ei, huu ei taa masoda tungga Lamatuak hihii-nanaun. De, malai heok ia leo!’”✧

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu hataholi malelak ma hataholi nggoak

(Lukas 6:47-49)

²⁴ “Hataholi mana mai namanene Au, basa de tao tungga Au kokolang, na, ndia ndia sama leo hataholi malelak, fo nambadedei uman neu fanderen batu. ²⁵ Doo-doo boe ma uda belak konda losa faa mai. Ani sanggu mai de mbo'i fee uma ndia. Tehuu uma ndia taa tu'u, huu nambadeik nai fanderen batu matea lain.

²⁶ Hataholi mana mai namanene Au, tehuu tana tao tungga Au kokolang, na, ndia ndia sama leo hataholi nggoak fo nambadedei uman neu salaek lain. ²⁷ Doo-doo boe ma uda belak konda

losa faa mai. Ani sanggu boe oo mai mbo'i fee uma ndia. Boe ma uma ndia tu'u henin, losa lulutuk.”

Hataholi la heran lalan seli lamanene Lamatuak Yesus nanonolin fo ana seli ndia

²⁸ Yesus kokolak nate'e leondiak, boe ma basa hataholi la heran lalan seli lamanene Ndia nanonolin, ²⁹ huu Ana bubuluk tebe-tebe nanonolik ndia isin. Ndia dala nanonolin ndia, taa sama no sila mese anggama nala nanonoli nala.☆

8

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi kamahedi kusta esa

(Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

¹ Yesus loe neme letek lain mai, boe ma hataholi no'u kala leu tungga Ndia. ² Kada nggengge neuk, hambu hataholi kamahedi kusta esa mai nasale Ndia. Ana sendek lunggulangan, de noke tulun Yesus, nae, “Lamatuak aa! Tulun au dei! Mete ma Lamatuak nau, na, Lamatuak bisa tao mamopo au heding ia, suek hataholi la bosu nunute au bali, fo au bisa huhule-haladoi nai uma huhulek dale.”

³ Namanene leondiak, boe ma Yesus look liman neu, basa de Ana daba la'e hataholi kamahedi kusta ndia, boe ma Ana kokolak nae, “Memak Au nau! O hai leo!” Nggengge neuk, hataholi ndia hedin mopo tuti kana. ⁴ Boe ma Yesus nafadan nae, “Masanenedak baa! O hai ia so, tehuu taa bole mafada sudi see. O musu tungga ba'i Musa heti-heun dei. De, muni malangga

☆ **7:29** Markus 1:22; Lukas 4:32

anggama muu, suek ana palisak o aom, fo ana bubuluk o hedim ia mopo tetebes so, do, taa. Basa na, o musi fee tunu-hotuk tanda makasi, suek basa hataholi la bubuluk lae o hai tetebes so.”☆

Lamatuak Yesus tao nahai malangga soldadu Roma esa, ana mana tao uen (Lukas 7:1-10)

⁵ Basa ndia, boe ma Yesus maso neni nggolo Kapernaum neu. Nai ndia, hambu malangga soldadu Roma esa ana mai, fo sangga noke tulun, nae, ⁶ “Lamatuak aa! Au ana mana tao ues esa namahedi belak nai uma. Ana taa bisa fo'a neme koin mai, huu ana doidoso nalan seli.”

⁷ Yesus nataa, nae, “Malole! Dei fo Au uu, fo tao ahain.”

⁸ Tehuu malangga soldadu ndia nae, “Lamatuak aa! Lamatuak bosu makasosotak aom fo muu bali, huu au taa andaa simbok Lamatuak nai au umang. Sadi kada Lamatuak kokolak muma ia mai, na, neu ko au ana mana tao ues ndia, hai tutik. ⁹ Au bubuluk dede'ak ia, huu au malangga nggala laena koasa fo palenda au. Ma au boe aena koasa fo palenda au ana palendang, ae, ‘Muni ele muu’, na, neu ko ana neu. Mete ma au ae, ‘Muni ia mai!’ na, neu ko ana mai. Ma mete ma au adenu au hataholi mana tao ues, ae, ‘Tao ia!’ na, neu ko ana tao. De, sadi kada Lamatuak kokolak, na, neu ko au ana mana tao ues ndia, hai tutik.”

¹⁰ Namanene leondiak, boe ma Yesus heran. Ana kokolak neu hataholi no'u kala mana

☆ **8:4** Malangga Anggama la Heti-heun 14:1-32

tungga Ndia, nae, “Heran ei! Doo basa ia, Au bei taa atonggo itak hataholi Yahudi esa boe, namahehelen tean sama leo hataholi Roma ia! ¹¹ Mamanene baa! Huu dei fo hataholi deak no'uk sama leo hataholi Roma ia, fo leme ledosasadun dulu mai, ma neme ledos tetesan neu, fo langgatuuk la'a feta no'u lo ba'i Abraham, ba'i Isak, ma ba'i Yakob nai Manetualain uman nai nusa-sodak.✧ ¹² Mae Lamatuak hele nala hataholi Yahudi la so, fo dadik Ndia hataholin, tehuu hambu no'u kala taa mbali Ndia. Dei fo Ana timba heni sala leni mamana makiu-mumuuk leu. Lai ndia lamatani ma ala doidoso lalan seli.”✧

¹³ Kokolak basa leondiak, boe ma Yesus nafada malangga soldadu ndia, nae, “Ama fali leo. Huu touana mana tao ues ndia hai so, sama leo Ama namahehelen.” Nandaa no ledoeik ndia boe oo, tou anak ndia hai tutik.

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi kamahedik makadotok
(Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

¹⁴ Basa de la'i esa, Yesus neni Petrus uman neu. Ana nita Petrus alinan sungguh nai koi lain, huu ana sumai. ¹⁵ Yesus to'u nala liman, boe ma ina lasik sumain mopo tuti kana, de ana fo'a neu ono-lau Yesus asa.

¹⁶ Ledoeik ledos mulai tesa, boe ma hataholi la mai leni sila hataholi nitu nala kala. Boe ma Yesus palenda nitu la sila, nae, “Heh, nitu! Malai heok ia!” Boe ma nitu la sila kalua tutik. Ndia boe oo, tao nahai basa hataholi kamahedi kala. ¹⁷ Ana tao basa sila, suek tao tungga hata fo

✧ **8:11** Lukas 13:29 ✧ **8:12** Mateos 22:13; 25:30; Lukas 13:28

Manetualain mana kokolan Yesaya sulak mema kana so, nae,

“Ana tao nahai ita hedi nala.

Ma Ana lemba nala ita doidoso nala.”✧

Hataholi mana nau tungga Lamatuak Yesus, musi tungga no teteben

(Lukas 9:57-62)

¹⁸ Basa ndia, boe ma Yesus nita hataholi makadotok mai e'o lalan. Boe ma Ana nadenu Ndia ana mana tungga nala nae, “Mai fo ata sa'e ofak teni dano selik teu.”

¹⁹ Boe ma mese anggama esa mai nafadan nae, “Ama Mesen! Ama muni sudi bee muu, na, au nau tungga akandondoo henin ua Ama!”

²⁰ Tehuu Yesus nataan nae, “Malole boe! Tehuu masaneda leoiak. Basa hataholi la, ma, banda la, kamamana leleo hehelik. Busa fui fali neni bolon neu. Mbuik fali neni ndunun neu. Tehuu Au, Hataholi Isi-isik ia, taa kauma hehelik, fo fali neni ndia neu. Lalaka langgak boe oo, taa.”

²¹ Boe ma hataholi fe'ek esa bali, ana tungga-tungga non, mai noke nae, “Lamatuak! Au nau tungga Lamatuak, tehuu ela au fali fo uu akaneni au ina-ama nggala dei. Mete ma au amang maten so, na, bei fo au tungga.”

²² Tehuu Yesus kokolak nae, “Leoiak! Neme naa, fo hataholi taa kamahеле kala neu Manetualain, lakaneni sila hataholi mana maten nala. Huu, mete ma o nau tungga Au, na, o musi tungga tebe-tebe!”

Lamatuak Yesus tao hahae ani sanggu

(Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)

✧ **8:17** Yesaya 53:4

²³ Basa ndia, boe ma Yesus no Ndia ana mana tungga nala sa'e ofak leni dano selik leu. ²⁴ Taa dook boe ma, ani sanggu mai, lii mbuka mai, de oe neni ofak dale neu, tehoo Ana sunggu. ²⁵ Lita leondiak, boe ma ana mana tungga nala fafaen, lae, "Lamatuak aa! Lamatuak aa! Fo'a fo masala'e mala ita dei! Huu ita sangga bolo mate ia so, maa!"

²⁶ Boe ma Yesus nataa sala nae, "Wei, hatina de ei bii leoiak!? Ei taa mamahela neu Au do?" Boe ma Ana fo'a, de Ana ka'i ani no lii, nae, "Hahae leo!" Boe ma lii no ani linok tutik.

²⁷ Boe ma Yesus ana mana tungga nala heran. Ala lae, "Awii! Ndia ia, see bae? Talobee, de Ana bisa palenda ani no lii, de ala tungga Ndia hihiiin?"

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi nitu nalak dua

(Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)

²⁸ Taa dook bali, boe ma ala losa dano selik, nai hataholi Gadara la* dae baba'en. Nai ndia hambu hataholi nitu nalak dua leo lai luak mamana hataholi kamates. Sila ndia, mang-galaun ana seli, losa taa hambu hataholi esa boe nambalani la'ok nesik ndia. Ala lita Yesus mai boe ma, ²⁹ ala langgou, lae, "Wei, Manetualain Anan aa! Hatina de O mai babalik ai? Mae fain bei taa losa fo sangga huku ai, tehoo O sangga tao doidoso ai."

³⁰ Taa dook neme ndia mai, bafi makadotok totofi dae sangga nana'ak. ³¹ Boe ma nitu la loke

* **8:28** Susula dede'a Yunani neulauk nalan seli nana sulak *Gadara* nai Mateos Susulan. Susulak luma bali nana sulak *Gergesa*, ma luma bali, nana sulak *Gerasa*.

Yesus lae, “Mete ma husi heni ai, na, madenu ai maso mini bafi la dalek miu!”

³² Boe ma Yesus palenda sala, nae, “Miu leo!” De, nitu la kalua la'o ela hataholi kadua kala sila, de, ala maso leni bafi la sila dalek leu. Basa de, bafi la sila lalai lapoka kala loe tungga letek kakalan, de tuda leni dano dale leu. Boe ma basa sala bolo mate.

³³ Lita leondiak, boe ma mana manea bafi la lalai fali leni nggolok leu, de ala tui basabasan. ³⁴ Lamanene tutui nala leondiak, boe ma hataholi no'u kala kalua leni mamanan ndia leu. Ala latonggo lo Yesus, de, ala kokoen, fo Ana la'o ela mamanan ndia.

9

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi lu'uk esa (Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)

¹ Basa ndia, boe ma Yesus asa hene fali leni ofak lain leu, fo leni dano selik leu, losa nai Ndia kota mamana leleon. ² Nai ndia, hataholi la ndolo leni sila nonoo lu'un esa neu Ndia. Nita leondiak, boe ma Yesus bubuluk ala lamahela neu Ndia, de nae, Ndia bisa tao nahai sila nonoon ndia. Boe ma Ana nafada hataholi lu'uk ndia, nae, “Ana nggo ei! Matetea o dalem dei! Huu Au koka heni o sala-singgo mala so.”

³ Tehuu mese anggama hida lai ndia, lamanene Yesus kokolan ndia. De dale nala latobi tutik. Basa de lakokola aok, lae, “Hataholi ia nambalani nala seli kokolak leondiak, bae maa! Kada Manetualain mesa kana bisa fee ambon neu hataholi salan. Tehuu hataholi ia kokolan ndia, Ana tao aon sama leo ndia Manetualain. Ana nakadadaek Manetualain ndia so.”

⁴ Tehuu Yesus bubuluk sila dale nala. Basa de, Ana kokolak nae, “Hatina de, ei dudu'a mae, Au ia kokolak akadadaek Manetualain? ⁵ Bee ndia lofoanak? Mete ma Au afada neu hataholi lu'uk ia, ae, ‘O salam nana fee ambon so,’ do, Au ae, ‘Fo'a leo, fo fali.’ ⁶ Mete ma ana fo'a tutik, dei fo ei mita buti, mae, Au ia Hataholi Isi-isik. Huu Au aena hak fee ambon neu hataholi salan.”

Boe ma Yesus palenda hataholi lu'uk ndia, nae, “Fo'a leo! Lu'a mala o mamana ndondolom, fo fali leo!”

⁷ Boe ma, hataholi lu'uk ndia fo'a, de ana fali. ⁸ Lita leondiak, boe ma basa hataholi la heran. Basa de ala so'uk lamadedema Manetualain naden, lae, “Manetualain ndia, ana seli bou! Ana fee koasa ina-huuk leoiak neu hataholi so.”

Lamatuak Yesus noke nala Mateos, fo tungga Ndia

(Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32)

⁹ Basa ndia, boe ma Yesus la'ok neme ndia mai, de, nita hataholi mana susu-bea esa tao ues neme kantor bea. Ndia naden, Mateos. Boe ma Yesus noken nae, “Mai tungga Au!” Namanene leondiak, boe ma Mateos fo'a de ana tungga tuti kana.

¹⁰ Basa ndia, boe ma Mateos noke Yesus asa mai la'a nai ndia uman. Ana hoka ndia nonoo mana susu-bea la boe, ma nana hoka fe'e kala, fo mai la'a no'u lo sala.

¹¹ Tehuu hataholi partei Farisi luma mai mangalau lo Yesus ana mana tungga nala, lae, “Hatina de ei mesem nanggatuuk na'a no'u no

hataholi papake taa kala sila, fo leo mana susu-bea la, ma sila nonoo hataholi manggalauk kala sila?"✧

¹² Tehuu Yesus nafada sala, nae, "Hataholi kamahedik na, memak ana paluu dotel. Tehuu hataholi taa kamahedik na, taa paluu.

¹³ Malolenak ei fali fo palisak neulalau Manetualain Dede'a-kokolan, fo makahulun Ana nadenu Ndia mana kokola Hosea sulak, nae,

'Au hihii-nanaung, fo ndia,

Au hataholi nggala lasueao esa no esa, ma latudu namemeda kasian.

Mete ma ala taa tao leondiak, na,

sila banda tunu-hotu nala fo leni fee Au ndia, sosoan taa fa boe.'

Ndia, fo Manetualain nafadan so. Huu ndia, de Au taa mai akaneni hataholi fo taok aon malole, tehuu Au mai akaneni hataholi taa malole la."✧

Hataholi natane, hatina de Lamatuak Yesus ana mana tungga nala taa puasa

(Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)

¹⁴ Basa ndia, boe ma Yohanis Mana Salanik ana mana tungga nala leni Yesus leu. Ala latane lae, "Ai mana tungga Yohanis ndia, mateme puasa. Hataholi Farisi la puasa boe. Tehuu hatina de Ama ana mana tungga nala lambue la'a-linu lakandongoo henin? Sila taa puasa do?"

¹⁵ Tehuu Yesus nataa sala, nenik nakandan-daak, nae, "Leoiak: mete ma feta kabin, na, nana hoka kala taa puasa, tehuu la'a lakabete. Mete ma mana kabin touk bei nai ndia, na, neu ko la'a no'u. Tehuu dei fo la'i esa mete ma hataholi

fe'ek, humu leni mana kabin touk, boe ma ndia nonoo nala, lameda dale hedi dei, bei fo ledoeik ndia ala puasa.

¹⁶ Hataholi taa ha'i nala tema beu bibiak esa, fo tandan neu badu laa sidak. Huu dei fo mete ma safe badu ndia, na, tema beuk nana tandak ndia ana kukulu. No leondiak, na, badu laak ndia boe sidan.

¹⁷ Leondiak boe, hataholi taa di'a tua nasu beuk neni samba mbo'ok dale neu. Huu dei fo sambak ndia sidan, de tua nasu tetee henin. De, tua nasu beuk, na, di'an neni samba beuk neu, fo suek dua sala lakatataka lahele neulalau!"* [No leondiak Yesus nanoli sala nae, Ndia nanonolin ndia, beuk. De, boso seseo kana no nanonoli laak.]

Lamatuak Yesus tao nahai inak mana mbo'a daak esa, ma tao nasoda falik inanak esa (Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

¹⁸ Ledoeik Yesus bei kola-kola no Yohanis ana mana tungga nala, boe ma malangga uma huhule-haladoik esa, mai natonggo non. Hataholi ndia sendek lunggulanggan neu Yesus matan, de hule nae, "Ama aa! Tulun dei! Huu au ana inanang bei fo maten. Ama tulun mai, fo lalaa limak neun dei, suek ana bisa nasoda fali."

¹⁹ Namanene leondiak, boe ma Yesus no Ndia ana mana tungga nala, tungga tutik hataholi ndia.

²⁰⁻²¹ Nai dala laladak, inak esa la'ok tungga sala. Ana hambu bulak taa no hahaek teuk sanahulu dua ia so. Ana dudu'a nai dalen, nae,

* **9:17** Susula dede'a Yunani isi-isik nae, "boso di'a anggol oe beuk, neni tas banda lou laak dale neu, huu boso losak ndala fanggin."

“Sadi au bisa kada kame la'e badun, na, neu ko au hai ia so.” Huu ndia de ana neu kame Yesus badu mbedan.

²² Yesus namedak, boe ma Ana heok matan nasale inak ndia. De, Ana kokolak, nae, “Ana nggo, ei! Matetea o dalem. Huu o namahehelem tebe-tebe neu Au, huu ndia, de o hai ia so.” Ledoeik ndia boe, inak ndia hai tutik.

²³ Basa ndia, boe ma Yesus asa la'ok lakandoo leni malangga uma huhule-haladoik ndia uman leu. Losa ele boe ma Ana maso de nita mana makamina musik dale hedik, ma hataholi no'u kala lakaleleu. ²⁴ Tehuu Yesus nafada sala nae, “Hahae makaleleu, fo ama fali leo! Huu kakanak ia tana mate. Kada ana sunggu ndia.” Tehuu ala hika mu'e Ndia.

²⁵ Basa ndia boe ma basa hataholi la sila kalua. Boe ma Yesus maso neni kakanak ndia kaman dale neu, de ana to'u nala liman. Boe ma kakanak ndia nasoda fali tutik. ²⁶ Lita leondiak, boe ma hataholi la mulai tui ndule sila nusan, la'eneu hata fo Yesus taok ndia so.

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi mbokek dua

²⁷ Basa boe ma Yesus la'ok nakandoo. Nai dala laladak, hataholi mbokek dua tungga-tungga lon. Ala langgou lae, “Yesus! Mane Dauk numbusadun aa! Kasian neu ai dei!”

²⁸ Yesus maso neni uma dale neu, boe ma hataholi mbokek kadua kala sila mai lasale Ndia. Boe ma Ana natane sala nae, “Ei mamahete tebe-tebe, mae Au aena koasa fo tao ei bisa mita?”

Boe ma lataa, lae, “Awii! Ama boso matane bali, huu ai mamahete tebe-tebe so neu Ama.”

²⁹ Namanene leondiak, boe ma Yesus nafaloe sila matan nala, ma kokolak nae, “Mete ma

leondiak, na, suek dadi tungga ei namahehele mala ndia!" ³⁰ Yesus kokolak nate'e leondiak, boe ma ala lita tutik. Tehuu Yesus nasaneneda kasa tingga-tingga, nae, "Masanenedak baa! Boso mafada hataholi esa boe la'eneu hata fo mana dadik ia so!"

³¹ Tehuu taa bisa lakatataka lala. De, ala la'ok ndule basa nusak ndia, de ala tui-bengga la'eneu Yesus tataon ndia.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahaoli de'e-taak

³² Hataholi mboke kadua kala sila kalua, boe ma hataholi loo hataholi fe'ek esa neni Yesus neu. Hataholi ndia taa bisa kokolak, huu nitu nalan. ³³ Nita leondiak, boe ma Yesus palenda nitu ndia kalua neme hataholi ndia mai. Nituh kalua, boe ma hataholi ndia nakokola tutik. Basa de hataholi no'uk malai ndia kala heran lalan seli. Ala lae, "Awii! Ita hataholi Yahudi la, bei taa tita titak leojak ia maa!"

³⁴ Tehuu hataholi Farisi la taa lamahoko. Ala kokolak, lae, "Wei! Nituh la malanggan fee Ndia koasa, fo Ana husi kalua heni nitu."✧

Lamatuak Yesus nameda kasian nita hataholi no'u kala

³⁵ Basa de Yesus la'ok ndule basa kota ma nggolo kala, fo nanoli nai uma huhule-haladoi kala. Ana nanoli hataholi la'eneu Manetualain Hala Malolen, ma dala talobee fo ala bisa maso dadik Ndia hataholin. Ndia boe oo, tao nahai basa hedis mata-mata kala, ma basa hataholi ao taa matetu kala.✧ ³⁶ Nita hataholi no'u kala sila, boe ma Yesus nameda kasian neu sala, huu ala taa bubuluk leni bee leu. Huu sila basa sala,

✧ **9:34** Mateos 10:25; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✧ **9:35** Mateos 4:23; Markus 1:39; Lukas 4:44

sama leo bi'ilombo mana hoon taa. ✧ 37 Boe ma Yesus kokolak no Ndia ana mana tungga nala, nae, "Hataholi no'u kala ia, sama leo osi buna-boan nala. Mae buna-boak no'uk, tehoo hataholi mana tao ues taa dai, fo ketu-kolu nala buna-boak sila, ma mbeda sala leu kama mbembedak dale neu. ✧ 38 Huu ndia, de ei musi moke osi Lamatuan ndia, fo Ana haitua hataholi mana tao ues, fo suek leu lakaduduluk lala Ndia buna-boa nala."

10

Lamatuak Yesus hele nala Ndia ana mana tungga nala sanahulu dua
(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

¹ Basa ndia, boe ma Yesus noke ana mana tungga nala mai lakabubua. Boe ma Ana fee sala koasa fo husi nitu ma tao lahai hataholi kamahedi kala mata-mata kala. ² Ana mana tungga kasanahulu dua nala fo Ana nadenu sala sila, nade nala ndia:

Kaesan, nade Simon (fo hataholi lateme loken lae, 'Petrus'),
boe ma fadin, nade Anderias,
basa de, Yakobis,
ma fadin, nade Yohanis (dua sala Sabadeus ana nala).

³ Hambu Filipus boe,
ma Bartolomeos.
Boe ma Tomas,
ma Mateos (mana susu-bea).
Boe ma Yakobis (Alpius anan),

✧ **9:36** Lelekek 27:17; 1 Mane-mane kala 22:17; 2 Isra'el no Yahuda Tutuin 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Markus 6:34

✧ **9:37** Lukas 10:2

ma Tadius.

⁴ Boe ma Simon (mana tungga partei politik Selot),*
ma Yudas Iskariot (fo dei fo ana se'o heni Yesus).

Lamatuak Yesus nadenu Ndia ana mana tungga nala

(Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

⁵⁻⁶ Basa ndia, boe ma Yesus nadenu Ndia ana mana tungga nala sanahulu dua, ma fee sala palenda, nae, "Au adenu ei mini ita hataholi Yahudi nala miu, huu hataholi no'uk leme ita hataholi nala mai, taa tungga no teteben Lamatuak dalan. Sila ndia, sama leo bi'ilombo mana sala dalak. Huu ndia, de ei boso mini hataholi taa Yahudi miu, conto leo hataholi Samaria la. ⁷ Miu mafada ita hataholi Israel asa, mae, 'Fain losa so, fo basa hataholi bisa maso dadik Manetualain hataholin.' ⁸ Miu tao mahai hataholi kamahedik, tao masoda falik hataholi kamatek, tao mahai hataholi kamahedi kusta, ma, husi kalua heni nitu. Lamatuak fee makadotok neu ei so, tehuu taa noke falik hata esa boe, neme ei mai. De, hatematak ia, ei miu fo baba'e fee sala no'uk neu hataholi fe'ek, tehuu ei taa bole moke falik hata esa boe, neme sila mai. ⁹ La'ok mia kada lima louk baa. Boso mini doik, ¹⁰ lepa-nggee, balo'a seluaok, tabu-eik, do tete'e-aik. Huu hataholi musi fee hataholi mana tao ues, hata fo nandaa, suek ala bisa lasoda.✧

* **10:4** Parte Selot ia, sangga dalak fo ala lakambo'ik leme Roma palendan mai. Boe ma ala foi partei ia lae, 'Patriot'. ✧ **10:10** 1 Korintus 9:14; 1 Timotius 5:18

11 Mete ma ei maso mini kota esa do nggolok esa miu, na, ei sangga hataholi mana nau simbok ei. Basa na, leo nai ndia, losa ei la'o ela mamanak ndia. 12 Mete ma ei maso mini hataholi uman miu, na, mafadan mae, 'Soda-molek! Lamatuak fee ei baba'e-babatik.' 13 Mete ma hataholi lai uma ndia simbok ei no malole, na, ei moke fo Lamatuak fee baba'e-babatik neu sala. Tehuu mete ma ala taa simbok ei, na, Lamatuak boe oo, taa fee sala baba'e-babatik. 14 Mete ma hataholi taa nau namanene ei, na, kalua mima uma ndia do kota ndia mai, fo basa na, sasambu heni afu neme ei eim mala mai, fo dadik tanda nae, ala taa lamanene, na, ala lemba aon natataak ndia.✧ 15 Dei fo, mete ma Manetualain naketu huku hataholi malai daebafok ia, na, neu ko Ana naketu huhukuk belak neu hataholi Sodom ma Gomora, fo makahulun manggalauk nalan seli ndia. Tehuu masanenedak baa! Huu dei fo Ana fee huhuku belak lena bali neu hataholi fo taa nau simbok ei!"✧

Lamatuak Yesus nafada ana mana tungga nala nae, dei fo sila hambu doidosok
(Markus 13:9-13; Lukas 21:12-17)

16 "Masanenedak baa! Huu Au adenu ei, sama leo Au haitua bi'ilombo neni busa fui manggalauk kala lalada nala neu. Huu ndia, de ei musi pake langgautek sama leo mengge malelak. Ma ei dale mala musi ndoos, sama leo lunda fo taa mana sangga dede'ak.✧ 17 Tehuu mata neuk baa! Huu dei fo hataholi tao doidoso ei sama leo busa kiki nakamate bi'ilombo. Dei

✧ **10:14** Hataholi Nadedenu nala Tutuin 13:51 ✧ **10:15** Lukas 10:4-12; Mateos 11:24; Tutuik la'eneu Sososan 19:24-28 ✧ **10:16** Lukas 10:3

fo ala hela leni ei maso mini mamana tao dede'a anggama miu. Ma neu ko ala filo ei nai sila uma huhule-haladoin. ¹⁸ Dei fo ala hela leni ei miu masale gubenol ma manek, huu ei tungga Au. Tehuu ei musi pake lelak ndia, fo mafada Au Hala Maloleng neu sala. No leondiak, hataholi taa mana malelak Lamatuak boe, bisa lamanene la'eneu Au. ¹⁹ Huu mete ma ala hela loo ei leondiak, na, ei boso bii, mae, 'Dei fo au sangga kokolak ae, hata?' Do 'dei fo au ataa, ae hata?' Boso dudu'a leondiak, huu losa ndia fain, dei fo ei Amam nai nusa-sodak, nafada la'eneu hata fo ei musi kokolak. ²⁰ Faik ndia, hata fo ei kokolak taa naoka nai ei mesa nggei, tehuu Ndia Dula Malalaon ndia nanoli ei kokolak hata.✧

²¹ Ei mete baa, huu nai uma esa dalek, mete ma hambu hataholi namahale neu Au, dei fo ndia tolanoo hehelin sangga dalak fo tao nisan. De, mete ma anak namahale, na, dei fo amak tao nisan. Mete ma amak no ina lamahale, na, dei fo sila ana hehelin ndia tao nisa sala.✧

²² Mete te, dei fo basa hataholi la husembuluk neu ei, huu ei tungga Au. Tehuu, hataholi mana makatataka losa babasan, dei fo Manetualain fee sodak neun.✧ ²³ Mete ma hataholi tao doidoso ei nai kota esa, na, fo'a fo malai mini kota fe'ek esa miu. Tetebes ndia! Au ia, Hataholi Isi-isik. Dei fo ei bei taa la'ok mate'e ndule basa kota la lai Israel, tehuu Au fali maing so.

²⁴ Hataholi la lateme fee hadak neu mesen esa, lena heni ana mana tungga nala. Ma ala fee hadak neu malanggan esa, lena heni ana mana

✧ **10:20** Markus 13:9-11; Lukas 12:11-12; 21:12-15 ✧ **10:21** Markus 13:12; Lukas 21:16 ✧ **10:22** Mateos 24:9, 13; Markus 13:13; Lukas 21:17

tao uen nala.✠ ²⁵ Mete ma ana mana tunggan nala lanoli fo malelan leo sila mesen, na, dai ndia so. Ma mete ma ana mana tao ues nanoli fo malelan leo malanggan, na, ndia boe nameda dai so.

De, masanenedak bou! Mete ma hataholi noke maumak nae, 'O ia Balsebul, na ndia nitu la malanggan!' na, neu ko ndia uma isi nala hambu nadek taa malole nalan seli."✠

Boso bii hataholi, huu Manetualain nanea ei (Lukas 12:2-7)

²⁶ "De, ei boso bii hataholi mana laban ei. Huu hata fo hataholi tao nafufunik, dei fo basa hataholi la litan.✠ ²⁷ Hata fo Au anoli ei mesa nggei ndia, na, dei fo ei musi miu mafada basa hataholi la. Ma hata fo Au afada no neneek, na, dei fo miu mafada mafeok basa mamanak lala'en. ²⁸ Boso bii hataholi, huu kada ala bisa tao lisa hataholi aombaan, tehoo taa bisa tao lakalulutu hataholi samanen. Huu ndia, de ei musi bii Manetualain, huu kada Ndia mesa kana ka koasak fo mbia heni hataholi aon ma samanen neni tasi ha'ik fo mana mbila nakandondoo henin. ²⁹ De matetea ei dale mala. Hataholi la se'o mbui hadek nai pasak, belin nai dae nalan seli. Tehoo taa hambu esa mate boe, mete ma ei Amam taa mbo'i. ³⁰ Ei Amam nai nusa-sodak boe oo, Ana tao matak neu ei, losa dede'a kadi'i anak. Ei langga bulu doo makadoto nala lai ei langga mala boe oo, Ana bubulu kana so. ³¹ De, ei boso bii! Huu Manetualain timba-tai ei belin lena heni basa mbui hade kala sila."

✠ **10:24** Lukas 6:40; Yohanis 13:16; 15:20 ✠ **10:25** Mateos 9:34; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✠ **10:26** Markus 4:22; Lukas 8:17

*Boso mae manaku Lamatuak Yesus
(Lukas 12:8-9)*

³² Basa de Yesus kokolak bali, nae, leoiak, “Hataholi nambalani manaku nalelak Au nai hataholi no'u kala lai daebafok ia, na, dei fo Au boe oo, manaku alela kana nai Au Amang matan nai nusa-sodak ae, ‘Ndia ia, Au hataholing.’

³³ Tehuu hataholi mana malelesi Au nai hataholi no'uk matan, nae, ana taa nalelak Au, na, dei fo Au afada Au Amang nai nusa-sodak ae, ‘Au taa alelak hataholi ia boe.’”✧

*Lamatuak Yesus mai tao hataholi la lalaba ao,
tehuu taa mole-dame
(Lukas 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Ei boso maehetuk, Au mai uni mole-dame nai daebafok ia. Tehuu Au mai fo tao hataholi la lalaba ao esa no esa. ³⁵ Au uni daebafok ia mai, tungga hata fo Lamatuak mana kokolan nafada memak so, nae,

‘Dei fo ana touanan laban aman,
ana inanan laban inan,
feto-feun laban aliinan,

³⁶ ma uma isi la lamusuk esa no esa.’✧

³⁷ De, hataholi fo tebe-tebe nau tungga Au, na, ana musi sue Au *lena heni* basa-basan; lena heni ndia ina-man, ma lena heni ndia anan nala. Tehuu, mete ma taa, na, hataholi ndia taa nandaa dadik Au hataholing. ³⁸ Huu hataholi mana nau tungga Au, tehuu taa nau lemba doi-dosok, na, ndia taa nandaa dadik Au hataholing.✧

³⁹ Hataholi fo ana sadia mate huu ana tungga Au, dei fo ana bisa nasoda nakandondoo henin no

✧ **10:33** 2 Timotius 2:12 ✧ **10:36** Mika 7:6 ✧ **10:38** Mateos 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

Lamatuak. Tehuu hataholi kada nasoda soaneu ndia soda hehelin, na, neu ko sodan ndia, mopo heni kana leondiak leo!"☆

*Manetualain dei fo bala hata fo hataholi taon
(Markus 9:41)*

⁴⁰ "Hataholi mana simbok ei no malole, na, ana simbok Au leondiak boe. Ma hataholi mana simbok Au, na, ndia boe oo, simbok Manetualain fo mana madenu Au.☆ ⁴¹ Hataholi mana simbok Manetualain mana kokolan, huu mana kokolak ndia ana kokolak la'eneu Lamatuak, na, dei fo Lamatuak balan sama leo Lamatuak bala mana kokolan esa. Ma hataholi mana simbok hataholi dale ndoos esa, huu hataholi ndia tungga tebe-tebe Lamatuak hihi-nanaun, na, dei fo Lamatuak balan sama leo Lamatuak bala hataholi ndoos esa. ⁴² Hataholi mana simbok hataholi esa kadi'ik nalan seli, huu ana tungga Au, na, neu ko Lamatuak balan. Mae hataholi kada fee oe hiak nggalaas esa boe oo, na, neu ko Manetualain taa nafalende henin."

11

*Yohanis Mana Salanik haitua ndia nadedenun
neni Lamatuak Yesus neu
(Lukas 7:18-35)*

¹ Faik fo Yesus nanoli nate'e ana mana tungga kasanahulu dua nala sila, boe ma Ana neu nafeok nggolo kala malai dae baba'ek ndia, fo nanoli, ma tui-bengga Manetualain Hala Mal-olen.

☆ **10:39** Mateos 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33; Yohanis 12:25 ☆ **10:40** Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16; Yohanis 13:20

² Faik ndia, Yohanis nai bui dale so. Ledoeik ana namanene basa dede'a kala fo Yesus tao kala sila so, boe ma nadenu ndia ana mana tungga nala fo leu latane Yesus, lae, ³ “Manetualain helu memak neme makahulun mai so, nae, Ana sangga haitua Karistus mai, fo nasala'e nala ita hataholi Yahudi la. De, Ama ia, ndia Karistus do? Do, ai musih mahani hataholi fe'ek bali?” Sila natatanen neu Yesus leondiak.

⁴ Namanene leondiak, boe ma Yesus nataa, nae, “Ei mamanene aom so, ma mita aom so. De fali, fo mafada Ka'a Anis, mae, basan mana dadik so, tungga hata fo Manetualain mana kokolan Yesaya sulak mema kana so, nae:

⁵ Hataholi mboke kala, bisa lita.

Hataholi lu'uk, fo'a de la'ok.

Hataholi kamahedi kusta, dadik malalaok.

Hataholi mbakek, bisa namanene.

Hataholi mana matek, nasoda fali.

Hataholi mana to'a-taak, namanene Hala Malole.✧

⁶ De, leoiak: miu mafada Ka'a Anis, huu dei fo ana naua-nanale, mete ma ana namahele nakandoo neu Au. Huu dei fo Manetualain fee baba'e-babatic neu hataholi fo namahehelen neu Au taa nangge'o!”

⁷ Ledoeik Yohanis ana mana tungga nala fali, boe ma Yesus kokolak neu hataholi no'u kala, la'eneu Yohanis, nae, “Faik fo ei miu sangga Yohanis nai mamana nes ndia, na, ei dudu'a mae sangga matonggo mia hataholi mata leo hatak? Taa dadi ei mini ele miu, fo matonggo mia hataholi mana noe-na'uk, fo sama leo oo fo manambeu neu-mai, tungga kada ani! ⁸ Ma

✧ **11:5** Yesaya 35:5-6; 61:1

taa dadi ei miu mita hataholi mana pake balo'a mabeli, huu hataholi mata leondiak, kada ana leo nai uma manek! ⁹ De, ei miu mita hataholi mata leobeek nai ele? Ei dudu'a mae ei miu sangga Manetualain mana kokolan? Tetebes! Tehuu ndia ndia, mana kokola manai lain seli. ¹⁰ Huu Manetualain Susula Malalaon nana sulak memak la'eneu Yohanis nae, 'Mamanene! Au adenu Au hataholing,

fo soi dalak fee O.'☆

¹¹ Mamanene neulalau baa! Nai daebafok ia, taa hambu hataholi esa boe, fo lena heni Yohanis. Tehuu neme basa hataholi mana manaku nitak Manetualain leo Manek, na, hataholi manai dae nalan seli, lena heni Yohanis so. ¹² Mulai neme Yohanis tao ndia uen losa hatematak ia, hataholi makadotok ala maso dadik neu Manetualain enan. Tehuu hambu fe'ek luma bali, ala dudu'a sala, lae, ala musi latati fo lakaseti hataholi maso dadik Manetualain hataholin. ¹³ Losa Yohanis Mana Salanik mamain, ita hataholi Yahudi la tateme tasoda tungga ba'i Musa ma Manetualain mana kokola nala heti-heu nala.☆ ¹⁴ De, kada mamahale neu Au! Yohanis ndia, na, ndia Elia fo Manetualain mana kokola nala lafada memak so la'eneu ndia mamain.☆ ¹⁵ De, mana mahiik bubuluk, na, mamane neulalau baa!

¹⁶ Au sangga fee nakandandaak fo suek ei bubuluk, hataholi hatematak ia, hataholi mata leobeek. Huu sila ndia, sama leo kakana kala mana manggatuuk lai pasak. Ala lambue langgou sila nonoo nala, lae,

¹⁷ 'Wei! Ai fuu kinuk no'u,

☆ **11:10** Maleaki 3:1 ☆ **11:13** Lukas 16:16 ☆ **11:14** Maleaki 4:5; Mateos 17:10-13; Markus 9:11-13

tehuu ei taa foti-longge mamahohoko.
 Basa na, ai soda sosoda dale hedik,
 tehuu ei taa mamatani.'

¹⁸ Ei ia, sama leo kakana ana kala, fo taa lameda mana daik lalelak. Faik fo Yohanis mai, nateme puasa, ma taa ninu anggol. Boe ma hataholi la cap ndia, lae, 'Ndia nitu nalak!'

¹⁹ Tehuu hatematak ia, Au, Hataholi Isi-isik ia, mai so. Au taa puasa, ma Au inu anggol. Boe ma hataholi la cap Au, lae, 'Ndia ndia, memak hataholi balena'o! Mana mafu funak bali! Ana neu nanonoo no mana susu-bea la! Ana partei esa no hataholi papake taa kala! Taa nameda aon bali!' Tehuu ei tanda Au kokolang ia leo baa! Lamatuak malelan nana nitak nai Ndia hataholin soda nala."

*Hataholi la fo taa nau simbok Lamatuak Yesus
 (Lukas 10:13-15)*

²⁰ Basa ndia, boe ma Lamatuak Yesus nasanenedak hataholi mana leo lai nggolok hida. Ana tao tanda heran no'uk lai ele so, tehuu tala nau la'o ela sila sala-singgo nala, fo tungga Lamatuak dala ndoon. ²¹ Yesus nasanenedak kasa nae, "Ei hataholi Korasin ma hataholi Betsaida la! Mata neuk baa! Dei fo ei hambu soe! Au tao tanda heran mata-mata kala neu ei mata mala so, tehuu ei taa nau mamahole neu Manetualain. Naa te, ei ia hataholi Yahudi, fo manaku malelak Lamatuak. Tehuu leo tanda hera nala sila fo Au tao kala lai ei nggolo mala, dadi nakahuluk nai kota Tirus ma kota Sidon, na, neu ko doo basa ia de hataholi malai sila la hondak tutik, ma ala la'o ela sala-singgo nala, de ala tungga Lamatuak. Ma sila boe oo, neu ko

pake balo'a fafaluk, ma tao afu neu langgak, fo dadik tanda, nae, ala fale dale nala neu sila sala-singgo nala. Naa te hataholi Tirus ma hataholi Sidon nala ia, taa hataholi Yahudi la, fo ala manaku lalelak Lamatuak.✧ ²² Tetebes! Dei fo kada ei mete leo! Mete ma Lamatuak naketu basa hataholi la dede'a nala, na, hataholi Tirus ma hataholi Sidon nala huhukun bei da'un, lena heni ei huhuku mala.

²³ Ei hataholi Kapernaum! Mata neuk baa! Ei boso dudu'a mae, dei fo Lamatuak so'u nala ei maso mini nusa-sodak miu? Taa! Dei fo Lamatuak mbia heni ei maso mini naraka miu! Leo tanda heran nala fo Au tao kala neu ei nggolo mala dadi nakahuluk nai kota Sodom, na, neu ko Manetualain taa paluu tao nakalulutu kota manggalauk ndia. Huu mete ma hataholi Sodom lita tanda heran nala sila, na neu ko ala la'o ela sila manggalaun nala.✧ ²⁴ Tetebes! Dei fo kada ei mete leo! Mete ma Lamatuak naketu basa hataholi la dede'a nala, na, neu ko hataholi Sodom huhukun da'un, lena neme ei huhukum mai!"✧

Lamatuak Yesus noke hataholi, fo tungga Ndia, suek ala latea lasa fali

(Lukas 10:21-22)

²⁵ Kokolak basa leondiak, boe ma Yesus hulehaladoi, nae, "Amak! Amak fo mana dadik Lamatua Ina-huuk nai lalai ma daebafok. Au oke makasi no'uk, huu Ama tatana mala basa dede'a huhukun neme hataholi mana taok aon malelak,

✧ **11:21** Yesaya 23:1-18; Yeskial 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ✧ **11:23** Yesaya 14:13-15; Tutuik la'eneu Sososan 19:24-28 ✧ **11:24** Mateos 10:15; Lukas 10:12

ma mana koao la. Tehuu Ama makambela basa dede'a kala sila neu hataholi ana kala, ma hataholi dale kadi'i-taidae kala. ²⁶ Tetebes, Ama! Huu ndia ndia, tao nala Ama dalen namahoko!"

²⁷ Hule-haladoi nate'e leondiak, boe ma Yesus nafada hataholi malai ndia kala, nae, "Ma-manene neulalau baa! Au Amang nai nusa-sodak, fee Au basa koasa la. Mana bubuluk neulalau neu Au, na, kada Amak. Ma mana malelak neulalau Amak, na, kada Ama Anan mesa kana, fo ndia Au ia. Ma Au hele hataholi fe'e kala, fo afada sala, fo suek lalelak neulalau Ndia.✧

²⁸ Basa ei mana mangguk tao ues tingga-tingga, mai tungga Au! Basa ei mana lemba dede'a mabela, mai mini Au mai! ²⁹ Mete ma ei simbo Au nanonoling, fo la'ok no'u mia Au, na, ita ia, sama leo sapi luku dua, fo hela no'u luku esa. Huu Au ia, daleng malole, ma Au ia, daleng kadi'i-taidaek. Mete ma ei tungga Au, na, ei matea masa fali.✧ ³⁰ Huu Au nanonoling ia, lofoanak. Ma Au palendang ia, taa mabela".

12

Hataholi la sapa Lamatuak Yesus la'eneu fai hahae tao ues

(Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

¹ La'i esa, la'eneu hataholi Yahudi la fai hahae tao ues, boe ma Yesus no ana mana tungga nala la'ok lesik hataholi osin dale. Ndia ana mana tungga nala ndoe, huu ndia de ala ketu lala hade-gandum mbulen de la'a la'o-la'o.✧ ² Nai ndia,

✧ **11:27** Yohanis 3:35; 1:18; 10:15 ✧ **11:29** Yermia 6:16 ✧ **12:1** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 23:25

hambu hataholi partei anggama Farisi luma, fo mana to'u lahele sila hada Yahudin. Lita Yesus ana mana tungga nala tao leondiak, boe ma ala sapa Ndia, lae, "O ana mana tungga mala ketu hade-gandum mbulen, neu fai hahae tao ues! Taa bole leondiak! Huu ndia la'olena ita heti-heun so."

³⁻⁴ Tehuu Yesus nataa sala nae, "Leobee bae? Ei taa masaneda ba'i Dauk tutuin ndia? Ba'i Dauk no ndia ana mana tungga nala tei nala kio, huu ala ndoe lalan seli. Boe ma ala maso leni Manetualain Lalaa Huhule-haladoin dale leu, de ha'i lala loti fo malangga anggama la feen neu Lamatuak so, de la'a. Naa te kada malangga anggama la bole la'a loti ndia. Hataholi fe'ek taa bole. Basa de ba'i Dauk asa la'a, tehuu taa hambu hataholi soli salak neu sala. Nonook bali ei taa les malelak Manetualain Susula Malalaon boe! ⁵ Huu nai ndia nana sulak la'eneu malangga anggama la mana ono-lau nai uma huhule-haladoik, la'eneu fai hahae tao ues. Tehuu sila taa hambu salak hata-hata. ⁶ Mamanene baa! Makahulun, uma huhule-haladoik penting, tehuu hatematak ia hambu penting lena bali. Na, ndia Au, Hataholi Isi-isik ia. ⁷ Nai Manetualain Susula Malalaon, Manetualain nae, 'Au hihiing leoiak: Au hataholi nggala musi latudu namemeda kasian esa no esa. Mete ma taa tao leondiak, na, sila banda tunu-hotu nala fo leni sala leu Au ndia, sosoan taa fa boe.' Naa, mete ma ei bubuluk neulalau Lamatuak kokolan ndia, na, neu ko ei taa soli salak neu Au ana mana tungga nggala. Huu

✧ **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6; Malangga Anggama la Heti-heun 24:9

✧ **12:5** Lelekek 28:9-10

tala tao salak hata esa boe maal[☆] 8 Huu Au ia, Hataholi Isi-isik. Au aena hak, fo aketu ae, hataholi bole tao hata neu fai hahae tao ues.”

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi, la'eneu fai hahae tao ues

(Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)

⁹ Basa ndia, boe ma Yesus la'o ela mamananak ndia, de neni sila uma huhule-haladoin neu.

¹⁰ Nai ndia, hambu touk esa liman seli kamates. Hataholi Farisi la lasanggak dalak fo soli salak neu Yesus, mete ma Ana tao nahai hataholi lima kamate seselik ndia, la'eneu fai hahae tao ues. Basa de, latanen, lae, “Tungga ita hetihau anggaman, na, hataholi tao nahai hataholi, la'eneu fai hahae tao ues, do taa?”

¹¹ Boe ma Yesus nataa nae, “Mete ma hataholi bi'ilombon esa tuda neni bolok dale neu, la'eneu fai hahae tao ues, na, neu ko mabi'ik neu ha'i nala bi'i ndia neni lain mai hetu?[☆] ¹² Naa! Lamatuak sue hataholi, lena heni mabi'ik sue ndia bi'ilombon. Huu ndia de, hataholi bole tao dede'a malole la'eneu fai hahae tao ues.”

¹³ Basa de Ana kokolak no hataholi lima kamate seselik ndia, nae, “Look o limam mai!” Boe ma ana look ndia lima kamate seselik ndia neu, de limak ndia hai tutik, sama leo ndia liman seli boe.

¹⁴ Lita leondiak, boe ma hataholi Farisi la manggalau. Basa de ala fo'a la'o ela uma huhule-haladoik ndia, de leu lala-halak lae, “Ita musi sangga dalak fo tao tisa Ndia!”

Manetualain hele nala Yesus, fo tao ues fee Ndia

[☆] **12:7** Mateos 9:13; Hosea 6:6 [☆] **12:11** Lukas 14:5

15 Tehuu Yesus bubuluk sila dudu'a mang-galaun ndia, huu ndia, de, Ana la'o neni mamana fe'ek neu. Hataholi no'u kala tunggan, boe ma Ana tao nahai basa hataholi kamahedi kala.

16 Tehuu Ana ka'i sala, nae, "Ei bosu mafada hataholi fe'e kala, mae, Au ia, see." 17 Huu, Au tao leondiak tungga hata fo Manetualain nafada Ndia mana kokolan Yesaya so, nae,

18 'Mete sudik! Ndia ia, Au hataholi nadedenung fo Au hele alan so.

Au sue Ndia,

ma Au daleng namahoko nakandondoo henin ua Ndia.

Dei fo Au fee Au Dulang neu Ndia,

fo Ana neu nanoli basa hataholi nai nusa kala

la'eneu Au dala soda ndoong.

19 Ndia taa babamba kalak.

Ndia taa sosouk aok.

20 Ndia dalen malole.

Ana taa nakatoto'ak hataholi.

Ai fo hiihii tepan, Ana taa tao natepa henin.

Bandu anak fo hiihii maten, Ana taa fuu nisan.

Nanoli hataholi nakandoo, losa babasan, basa hataholi nai nusa kala, tungga lalelak

Lamatuak dala soda ndoon.

21 Hataholi leme basa nusa kala dei fo lamahele neu Ndia, huu ala bubuluk Ndia ndia, see." ☆

Mese anggama la soli salak neu Lamatuak Yesus, lae, nitu la malanggan ndia fee koasa neu Ndia

(Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

☆ 12:21 Yesaya 42:1-4

²² Basa de la'i esa, hataholi la leni hataholi nitu nalak esa losa mboken ma taa bisa kokolak, neni Yesus neu. Boe ma Yesus tao nahain, ma husi kalua heni nitu ndia. Basa de, hataholi ndia bisa nita, ma bisa nakokola tutik. ²³ Lita leondiak, boe ma basa hataholi la heran lalan seli. Ala lakokola lae, "Fama Ndia ia, Dauk numbu-sadun ia, fo Lamatuak mana kokolan nala sulak mema kana neme makahulun ele mai so! Ndia ndia, neu ko Hataholi fo ita tahanik ndia ia so!"

²⁴ Tehuu ledoeik hataholi Farisi la lamanene leondiak, boe ma taa simbo kana. Basa de lakokola lae, "Wei! Hataholi ia husi kalua heni nitu, na, huu nitu la malanggan Balsebul, fee koasa neu Ndia."☆

²⁵ Tehuu Yesus bubuluk hataholi Farisi la kokolan ndia. De, nafada sala nae, "Ei kokolam ndia, taa minik langgautek! Mete ma nai nusak esa dalek, lauinggun nala lahote, na, talobee fo nusak ndia bei bisa nakatataka! Leondiak boe, hataholi la lai kota esa dalek, do lai uma esa dalek, lala'u ao esa no esa, na, neu ko ala lasidak losa lakalulutuk, bou! ²⁶ De, mete ma nitu la lambue lamusu kala, ma lambue lahusi kala esa no esa, na, sila malanggan taa bisa to'u palenda nala dook so bali! ²⁷ Masanenedak baa! Ei hataholi mala boe oo, husi nitu lalelak. Ala pake nitu koasan do? Taa! De, ei boso kokolak madabak, mae, Au pake nitu koasan fo husi nitu. Dei fo ei hataholi mala mesa kasa laketu, lae, hata fo ei soli salak ndia, sala. ²⁸ Tehuu mete ma tetebe Au husi nitu pake Lamatuak koasan, na, ndia natudu nae, Lamatuak ndia, memak Manek, fo mana memak nai ei mata mala so.

☆ **12:24** Mateos 9:34; 10:25

²⁹ Mete ma hataholi sangga mai namana'o nai hataholi balakaik esa uman, na, ana musu hengge nisak hataholi ndia dei. Basa na, bei fo ana namoa nala hataholi ndia bua nala.*

³⁰ Masaneda neulalau! Huu hataholi taa partei esa no Au, na, ndia ndia musu no Au. Ma see taa tulu-fali Au ueng, na, ndia ndia kada tao naodek.✧ ³¹ De, mamananene neulalau Au kokolang ia! Manetualain sadia so, fo koka heni hataholi la salan nala. Mete ma hambu hataholi kokolak manggalauk neu hataholi fe'ek, na, Manetualain bei bisa koka heni ndia salan. Te mete ma hambu hataholi nambalani kokolak taa malole neu Manetualain Dula Dale Malalaon, na, Manetualain taa koka heni ndia salan ndia.

³² Mete ma hataholi kokolak manggalauk neu Au, fo Hataholi Isi-isik ia, na, Manetualain sadia fee ambon neu ndia. Tehuu mete ma hataholi kokolak nakadadaek Lamatuak Dula Dale Malalaon, na, mae losa daebafok babasan boe oo, tehuu Manetualain taa koka heni ndia sala-singon ndia!"✧

Ai huuk, ma boan
(Lukas 6:43-45)

³³ Basa de Yesus kokolak nakandoo neu hataholi Farisi la sila, nae, "Dudu'a neulalau! Ai huuk malole naboia boa malole. Tehuu ai huuk taa malole naboia boa taa malole. Huu neme boan mai, hataholi bisa bubuluk, lae, ai huuk ndia malole do taa.✧ ³⁴ Tehuu ei ia sama leo mengge masapepek! Ei taa bisa kokolak dede'a malole.

* **12:29** No leondiak, na, Yesus nafada nae, Ndia balakain lena heni nitu la malanggan, fo lateme loke lae 'Balsebul'. ✧ **12:30** Markus 9:40 ✧ **12:32** Lukas 12:10 ✧ **12:33** Mateos 7:20; Lukas 6:44

Huu hata fo nana mbedak nai hataholi dalen, na, ndia ana kalua nesik bafan. ✧ ³⁵ Hataholi malole, neu ko kokolak malole, huu dede'a malole la sila nana mbedak nai ndia dalen. Tehuu hataholi manggalauk, neu ko kokolak manggalauk, huu dede'a manggalauk kala sila nana mbedak nai ndia dalen.

³⁶ Mamahale Au! Huu dei fo neu faik daebafok babasan, na, Manetualain palisak basa hataholi la dede'a nala. Faik ndia, hataholi esa-esak musi tanggon-natataak dede'a-kokola sosoa taan ndia.

³⁷ De, mata neuk baa! Huu dei fo Manetualain timba-tai ei dede'a-kokolam mala, ma naketu, nae, ei nana hukuk do taa.”

*Hataholi la loke Lamatuak Yesus natudu buti
(Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)*

³⁸ Lamanene Yesus kokolan leondiak, boe ma mese anggama luma ma hataholi Farisi la loke Ndia, lae, “Ama Mesen aa! Ai mahiik mita Ama tao tanda heran, fo dadik buti, nae, Ama koasam ndia tebe-tebe neme Manetualain mai.” ✧

³⁹ Tehuu Yesus nasapala kasa, nae, “Amakee! Ei hataholi hatematak ia, taa nau mamane neu Lamatuak! Ei malelak kada tao manggalauk! Mae ei moke tao tanda heran, tehuu Au tao tao. Huu makahulun Lamatuak tao tanda heran nenik Ndia mana kokolan Yunus so. Ndia dai so! ✧ ⁴⁰ Yunus leo leledok telu ma le'odaek telu, nai i'a ina-huuk tein dale. Leondiak boe Au Hataholi Isi-isik ia. Dei fo Au leo leledok telu, le'odaek telu, nai lua batu mamana hataholi kamates. ✧ ⁴¹ Dei fo neu faik fo daebafok babasan,

✧ **12:34** Mateos 3:7; 23:33; 15:18; Lukas 3:7; 6:45 ✧ **12:38** Mateos 16:1; Markus 8:11; Lukas 11:16 ✧ **12:39** Mateos 16:4; Markus 8:12 ✧ **12:40** Yunus 1:17

mete ma Lamatuak dadik mana maketu, na, hataholi Niniwe la dadik neu sakasii fo kalaak ei lae, 'Ei basa nggei ia, nggoak!' Makahulun, hataholi Niniwe la lamanene neu Lamatuak mana kokolan Yunus, boe ma ala hondak ma la'o ela sila sala-singgon nala. Tehuu ei taa nau. Naa te, hatematak ia hambu Hataholi nai ei lalada mala fo ana seli lena heni Yunus, fo ndia Au ia. Tehuu ei taa nau mbali Au fa boe.✧
⁴² Dei fo neu faik fo daebafok babasan, mete ma Lamatuak dadi mana maketu, na, ina mane Seba neme kona ele mai, de, nambadeik dadik sakasii. Ana tuduk lima ku'un fo kalaak ei basa nggei mana masodak hatematak ia, nae, 'Ei basa nggei ia, nggoak!' Makahulun, ina manek ndia neme dook ele mai, fo nita no mata de'e hehelin mane Soleman malelan. Naa te, hatematak ia hambu Hataholi nai ei lalada mala ana seli lena heni mane Soleman, fo ndia Au ia. Tehuu ei taa nau mbali Au fa boe."✧

Nitu manggalauk ndia fali seluk neni hataholi fo makahulun ana leo nitak ndia
(Lukas 11:24-26)

⁴³ "Mete ma nitu nana husik neme hataholi esa mai, na, nitu ndia neni mamana nes neu, suek ana hahae aon. Tehuu taa hambu mamanak fo nandaa non. ⁴⁴ Boe ma ana dudu'a nae, 'Wei! Taa hambu mamana leoiak, na, malolenak au fali uu leo seluk nai hataholi makahuluk ndia.' Basa de ana fali, boe ma ana nita mamanak ndia malalaok ma nana heti neulalauk. ⁴⁵ Basa de nitu ndia neu noke nala nonoon hitu, fo manggalaun lena heni ndia bali. Boe ma basa

✧ **12:41** Yunus 3:5 ✧ **12:42** 1 Mane-mane kala 10:1-10; 2 Isra'el no Yahuda Tutuin 9:1-12

sala leu leo lai hataholi ndia, de lakamomotu lalan. De, hatematak ia, hataholi ndia sodan ana soe nalan seli so. Leondiak boe oo la'eneu hataholi hatematak kala ia.”†

*Lamatuak Yesus bobonggi tetebe nala
(Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)*

⁴⁶ Faik ndia, Yesus nakokola no hataholi no'u kala. Boe ma inan no fadi nala mai fo sangga latonggo lon. Kada ala lambadeik leu uma deak, de ladenu hataholi neu noke Ndia. ⁴⁷ De hataholi neu nafada Ndia, nae, “Ama aa! Ama inam ma fadi mala lai deak. Ala sangga latonggo lo Ama.”‡

⁴⁸ Boe ma Yesus nataa nae, “Au ina tetebeng, ndia see? Ma Au tolanoo tetebeng ndia see?”

⁴⁹ Boe ma Ana tuduk neu hataholi la mana tungga Ndia, ma nafada nae, “Au inang ma Au tolanoo nggala sila ia. ⁵⁰ Te hataholi mana tao tungga Au Amang nai nusa-sodak hihii-nanaun, na, sila ndia Au bobonggi tetebe nggala.”

13

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu hataholi mana sele-nggali bini nai dae mata-mata kala

(Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

¹ Faik ndia boe, Yesus kalua neme uma ndia mai, de neu nanggatuuk neu dano Galelea bifi.

² Boe ma hataholi no'u kala mai lakalilimbu lalan. Boe ma Ana hene neu nanggatuuk nai

† **12:45** Makahulun, ala tao manggalauk ma lahani Mesias mamain. Tehuu hatematak ia latonggo lo Mesias so, boe ma ala timba henin de hatematak ia masodan nala lakalutuk henin.

‡ **12:47** Hambu susula dede'a Yunani luma taa sulak lalane kahaa hulu hituk ia.

ofa baluk esa lain, fo mana seek nai ndia, de nanoli. Hataholi la malai madak lain, basa sala lamanenen.✧ ³ Boe ma Ana nanoli sala makadotok, nenik nakandandaak. Ana tui nae, “Hambu hataholi mana tao ue daek esa, neu loloo bini nai osin. ⁴ Ledoeik ana loloo bini la ndia, hambu luma tuda lai dalak lain. Boe ma mbui kala mai de tutu la'a heni basa bini la sila.

⁵ Hambu luma tuda leu dae batu. Bini ndia lanumbu lai-lai, tehoo dae ni'ianak. ⁶ De, ledoo sadu mai, boe ma numbu kala sila male de lamatuu heni sala. Huu oka nala taa maso losa dae demak.

⁷ Hambu bini luma tuda leu na'u laladan. De na'u la kabi lisa numbu kala sila.

⁸ Tehoo hambu bini luma bali, na, tuda leu dae isik. Bini sila lanumbu, de ala ina-huu losa laboa. Hambu luma buna-boan beke la'i telu huluk, hambu beke nee huluk, ma hambu luma losa la'i natun esa.

⁹ See kandi'idok, na, mamananene neulalau baa!”

Lamatuak Yesus nafada huu hata de nahiik nanoli nenik nakandandaak

(Markus 4:10-12; Lukas 8:9-10)

¹⁰ Basa de Yesus ana mana tungga nala mai latanen, lae, “Hatina de Ama manoli hataholi no'u kala sila munik nakandandaak?”

¹¹ Boe ma Yesus nataa nae, “Huu ei nau bubuluk tebe-tebe Manetualain palendan, de Au afada memak unik nakandandaak ndia ndandaan. Tehoo mete ma hataholi fe'ek, na, Au anoli unik kada nakandandaak. ¹² Huu hataholi fo mana sangga bubuluk tebe-tebe Lamatuak hihii-nanaun, dei fo Lamatuak feen bubuluk

✧ 13:2 Lukas 5:1-3

tamba bali. Tehuu hataholi taa mana mbali Lamatuak hihii-nanaun, dei fo Lamatuak tao namanggonggoa kana.✧ ¹³ Au anoli sala unik kada nakandandaak, huu:

‘Ala lita so,
tehuu taa nau lalelak.

Ala lamanene so,
tehuu taa nau bubuluk.’

¹⁴ Sila ndia sama leo hataholi fo Manetualain mana kokolan Yesaya sulak kana so, nae,

‘Dei fo ei mamananene,
tehuu ei taa nau bubuluk.

Dei fo ei mita,
tehuu ei taa nau malelak hata fo ana dadi so.

¹⁵ Huu hataholi la ia dale nala lakababatu,
ala tao lambake ndi'ido nala,
ala tao lamboke mata nala.

De, ela sala leme ndia leo, fo ndi'ido nala mbake leondiak leo,
ma ela sala leme ndia leo, fo mata nala mboke leondiak leo.

Suek Au bosu tao ahai sala,
huu ala taa nau mbali Au.’✧

¹⁶ Tehuu ei ia, maua-manale bou! Huu ei mita mia ei mata heheli mala, ma ei mamananene mia ei ndi'ido heheli mala so. ¹⁷ Mamahele Au! Makahulun ele Lamatuak mana kokolan ma hataholi dale ndoo sala dokodoe nau lita hata fo ei mitan so, tehuu taa bisa. Sila boe dokodoe lamanene hata fo ei mamananem so, tehuu taa bisa.”✧

✧ **13:12** Mateos 25:29; Markus 4:25; Lukas 8:18; 19:26 ✧ **13:15** Yesaya 6:9-10 ✧ **13:17** Lukas 10:23-24

Lamatuak Yesus nafada nakandandaak bini ndia ndandaan

(Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

¹⁸ Kokolak basa leondiak, boe ma Yesus nafada sala nae, “De, hatematak ia ei mamananene nakan-dandaak ndia ndandaan. ¹⁹ Bini mana tuda lai dalak lain ndia, na, ndia hataholi mana mamananene Dede'a-kokolak la'eneu Manetualain palendan, tehoo taa nalelak tebe-tebe. Boe ma nitu la malanggan mai de namoa neni Dede'a-kokolak ndia, neme hataholi dalen mai.

²⁰ Bini mana tuda nai dae batu ndia, na, ndia hataholi fo namananene Manetualain Dede'a-kokolan, boe ma ana simbo nalan no nama-hokok. ²¹ Tehoo Dede'a-kokolak ndia taa naoka. Hoo ndia de, taa nana mbedak nala dook nai hataholi ndia dalen. Leondiak hataholi fe'ek tao nakatoto'a kana, hoo ana simbo nala Dede'a-kokolak ndia, boe ma ana mbo'i heni tuti kana.

²² Ma bini mana tuda nai na'u laladan, sama leo hataholi mana mamananene Dede'a-kokolak ndia so. Tehoo ana nasambute nalan seli no dede'ak mata-mata kala, fo suek kada nasoda no malole. Boe ma basa dede'a kala sila, seti heni Dede'a-kokolak neme ndia dalen mai, losa sosoan taa so bali.

²³ Tehoo bini mana tuda nai dae isik, sama leo hataholi pasak ndia ndi'idoon, fo simbok Dede'a-kokolak ndia, ma tungga Lamatuak hihii-nanaun. Basa na, kada ana tao dede'a malole, sama leo bini mana maboak ndia. Hambu mana maboak la'i telu hulu, hambu la'i nee hulu, ma hambu losa la'i natun esa.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu fii nai osi laladan

²⁴ Yesus nafada nakandandaak esa bali, nae, “Manetualain toto'u palendan ndia, sama leo hataholi mana ngganggali bini neulauk nai ndia osin. ²⁵ Le'odae, boe ma basa hataholi la sunggu lamanee. Boe ma hataholi manggalauk mai, de ana ngganggali fii de'ek neu osi ndia. ²⁶ Faik fo osi ndia mulai kalua buna-boan, boe ma ndia hataholi mana tao ue nala lita fii moli no'u no hade-gandum lai ndia. ²⁷ Basa boe ma, leu lafada maosik ndia lae, ‘Ama! Fain ai sele bini neulauk neu ama osin hetu? Hatina de hatematak ia hambu fii no'uk so?’

²⁸ Maosik ndia nataa nae, ‘Ndia, hataholi manggalauk tataon ndia.’

Boe ma ndia hataholi mana tao ue nala lafadan lae, ‘Ama, ai miu tofa heni fii ndia do?’

²⁹ Tehuu ana nataa nae, ‘Bosok! Huu ledoeik ei tofan, na, dei fo ita sesele neulau nala, nana fe'a henik tungga. ³⁰ Neme naa, fo ala moli no'u losa fai kokolun. Dei fo neu faik ndia, bei fo au afada hataholi mana tao ues sala, ae, “Ei makaduduluk mala fii la dei. Basa na, hengge bubuak esa-esak, fo hotu heni sala. Basa bei fo makaduduluk mala buna-boa neulau kala, fo tao sala leni kama mbembedak dale leu.”’ ”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu ai de'e kadi'i anak

(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)

³¹ Basa ndia, boe ma Yesus kokolak bali, nae, “Au akadaik nakandandaak esa bali, fo ela ei bubuluk talobee de Manetualain dadik Manek neu hataholi no'u kala. Ndia hataholin nala, natahuuun sama leo ai de'e kadi'i anak, fo hataholi selen nai osi dale. ³² Mae ai de'ek kadi'i anak nalan seli, tehuu mete ma ana moli mai so,

na, ana dadik ai huu ina-huuk nalan seli, nai osi ndia. Losa mbui kala mai landunu lai ba'e nala.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu lalu teik

(Lukas 13:20-21)

³³ Yesus nakadaik nakandandaak esa bali, nae, “Manetualain hataholin ndia, sama leo lalu teik fo inak esa ha'i nalan, fo seseo kana no hade uu saku esa.* Boe ma loti nakambela mai losa ina-huuk, huu lalu teik fa anak ndia.”

Lamatuak Yesus pake nakandandaak, fo nanoli dede'a beuk fo hataholi bei taa namanene nitak

(Markus 4:33-34)

³⁴ Yesus nanoli hataholi no'uk pake tutuik mata-matak leondiak. Basa Ndia kokolan ndia, kada pake nakandandaak. ³⁵ Ana nanoli leondiak tungga hata fo Manetualain mana kokolan sulak memak kana so, nae, “Dei fo Au anoli unik nakandandaak.

Dei fo Au afada dede'a kala, fo hataholi bei taa namanene nitak,

mulai neme Lamatuak nakadadadik daebafok ia losa hatematak ia.”[☆]

Lamatuak Yesus nafada nakadandaak la'eneu na'u mana molik nai osi laladan, ndandaan

³⁶ Basa boe ma Yesus la'o ela hataholi no'u kala sila, de Ana fali neni uma neu. Boe ma ana mana tungga nala mai, de loken fo Ana tulun, lae, “Ama aa! Tulun mafada ai, nakandandaak la'eneu fii ndandaan dei!”

* **13:33** Susula dede'a Yunani nae, “hade uu σάτα (*sata*) telu”. *Sata* esa, na ndia meda liter sanahulu dua. *Sata* telu, na ndia meda liter telu hulu nee, do saku esa. [☆] **13:35** Sosoda Koa-kio kala 78:2

³⁷ Boe ma Yesus nataa sala nae, “Hataholi mana ngganggali bini malole ndia, na, Au ndindia, fo Hataholi Isi-isik ia. ³⁸ Ma osi ndia, na ndia, daebafok. Bini malole ndia, na ndia, hataholi mana maso dadik Manetualain bobonggin. Ma fii ndia, na ndia, malanggan nitu hataholi nala. ³⁹ Basa boe ma, hataholi manggalauk mana mai ngganggali fii ndia, na ndia, nitu la malangga ina-huun mesa kana. Ma fai kokoluk ndia, na ndia, daebafok babasan. Manetualain hataholi mana tao uen mana ketu-koluk sila, fo ndia Manetualain ata nusa-sodan nala. ⁴⁰ Faik fo daebafok babasan, ala lakabubua lala fii la, de ala hotu heni sala. ⁴¹ Huu Au, Hataholi Isi-isik ia, dei fo Au haitua ata nusa-soda kala mai. Dei fo leu lakabubua lala basa hataholi la taa mana tungga Lamatuak palendan. Ma lakabubua lala basa hataholi mana fufudi-o'odo hataholi fe'ek, fo suek boso tungga Lamatuak palendan. ⁴² Dei fo ala mbia heni basa hataholi manggalauk leni ha'i naraka dalek leu, sama leo fii nana hotuk ndia. Nai ndia, bei fo ala lameda doidoso lalan seli, ma lamatani taa no hahaek. ⁴³ Tehuu hataholi mana masoda ndoos tungga Manetualain hihii-nanaun, neu ko ala leo lakandongoo henin lo sila Ama Manen nai nusa-sodak. Nai ndia, ala lasa'a manggaledok sama leo ledok. Hataholi mana nau nalelak Au, na, pasak ndi'idok neulalau baa!”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu bua mabeli nalan seli

⁴⁴ Yesus nakadaik nakandandaak esa bali, nae, “Hataholi mana nau nalelak Lamatuak toto'u palendan ndia, na, sama leo hataholi mana

mahiik hambu bua mabeli nalan seli, fo hataholi fe'ek nafuni nitak nai dae bibia anak esa dale. Hataholi mana mahiik ndia mai kali, boe ma ana hambu buas ndia nai ndia, de, namahoko nalan seli. Basa de, nato i falik buas ndia. Boe ma ana fali lai-lai, fo neu se'o heni basa hata nala. De, neu hasa nala dae ndia, fo suek naena bua mabeli ndia.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu mutiara mabeli

⁴⁵ Yesus nakadaik bali, nae, “Hataholi mana nau nalelak Lamatuak toto'u palendan ndia, sama leo hataholi mana danggan esa, nahiik hambu mutiara mabeli nalan seli. Boe ma ana nasanggak mutiara fo hasa. ⁴⁶ Ledoeik ana natonggo no mutiara esa lolen ana seli, boe ma ana fali lai-lai, de neu se'o heni basa hata nala. Boe ma neu hasa nala mutiara ndia, fo suek bisa naenan leo.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu naisi mbu'ak

⁴⁷ Yesus nakadaik bali, nae, “Manetualain toto'u palendan ndia, sama leo mbu'ak fo mana tao tasi la mbo'in neni dano dale neu. Boe ma mbu'ak ndia hambu i'ak mata-mata kala. ⁴⁸ Ledoeik mbu'ak ndia henuk no i'a kala, boe ma mana tao tasi la mai hela lalan, de lenin neni dano biferi neu. Basa de langgatuuk fo laisi i'ak leme mbu'ak dale mai. I'a neulauk, ala taon neni lembeneu dale neu. Tehuu i'a taa neulauk, na, ala mbia henin.

⁴⁹ Leondiak boe oo, neu faik fo daebafok babasan. Dei fo Manetualain ata nala leme nusa-sodak mai, fo leu tao kofe'e basa hataholi manggalauk leme hataholi dale ndoos mai. ⁵⁰ Dei

fo ala mbia heni basa hataholi manggalauk leni ha'i naraka dalek leu. Nai ndia, bei fo lameda doidoso lalan seli, ma lamatani taa no hahaek."

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu nanonoli laak, ma nanonoli beuk

⁵¹ Kokolak nate'e leondiak, boe ma Yesus natane sala, nae, "Ei malelak basa Au kokolang isinaak ndia do?"

Ala lataa, lae, "Ai malelak, Ama!"

⁵² Basa de Yesus nataa nasa fali sala nae, "Malole! Huu mese anggama esa-esak nanoli tebe-tebe Lamatuak Dede'a-kokolan fo nana sulak mema kana neme makahulun mai so, boe ma ana to'u natea Au nanonoling hatematak ia, na, ana sama leo maumak esa fo nahiiik soi ndia kama mbembeda buan, fo natudu ndia hata laan nala sama-sama no ndia hata beu nala."

Hataholi Nasaret timba heni Lamatuak Yesus (Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

⁵³ Faik fo Yesus nanoli nate'e hataholi no'u kala nenik nakandandaak, boe ma Ana la'o ela mamanak ndia, ⁵⁴ de fali neni Ndia nggolon. Nai ndia, Ana maso neni uma huhule-haladoik neu, fo nanoli hataholi la. Basa hataholi la mana mamanene neu Ndia, heran lalan seli. Ala lakokola lae, "Amakee! Hataholi ia malelan seli maa! Ana nanoli neme bee ia? Talobee de losak Ana bisa tao tanda hera nala? ⁵⁵ Naa te, Ndia ia, kada tuka ai Anan. Ita talela kana tebe-tebe Ndia inan Maria; ma Ndia fadi nala, ndia Yakobis, Yusuf, Yudas ma Simon. ⁵⁶ Ita boe talelak ndia fetu nala, huu ita basa nggata leo nggolok esa naa! De, Ana hambu malelan ndia, neme bee mai bali? Ma Ana hambu koasan fo ana seli ndia,

neme see mai bali?" ⁵⁷ Huu ndia, de, lesuha'i nala lakase'e, losa tala nau lamanenen so bali.

Tehuu Yesus nafada, nae, "Memak tetebes! Nai mamana fe'ek, na, hataholi la lahiik fee hadak neu Manetualain mana kokolan. Tehuu nai ndia nggolon ma uma isi heheli nala, na, hataholi taa nau fee hadak neun."✧ ⁵⁸ Huu dale nala lakababatuk, de losak tala nau lamahеле Yesus, huu ndia de, Ana taa tao tanda heran no'uk nai ndia.

14

Ala tati lisa Yohanis Mana Salanik (Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

¹ Faik ndia, mane Herodes to'u palenda nai propinsi Galelea. Ndia boe oo, namanene halak mata-mata kala la'eneu Yesus. ² Ana nafada pegawe nala, nae, "Yesus ia, na neu ko Yohanis Mana Salanik, fo fain au adenu tete lala langgan. Hatematak ia nasoda seluk so bali, bae maa! Huu ndia de Ana naena koasa, fo tao tanda hera nala."

³ Mane Herodes kokolak leondiak, huu makahulun ana hambu dede'ak no Yohanis, losa ana humu nalan de nandee Yohanis neni bui dale neu. Dede'ak ndia tutuin leoiak: mane Herodes sao nala ndia fadin Filipus saon, nade Herodias. Naa te, Filipus no Herodias bei taa lamaketu. ⁴ Huu ndia de Yohanis ka'i taa-taa, nae, "Ama manek taa bole sao mala fadim saon. Huu ndia la'olena ita hada Yahudin ndia so!"✧

⁵ Tehuu Herodes taa nau mbali sana, de kada ana sao nala Herodias. Tungga teteben, na,

✧ **13:57** Yohanis 4:44 ✧ **14:4** Lukas 3:19-20; Malangga Anggama la Heti-heun 18:16; 20:21

Herodes nahiik tao nisa Yohanis Mana Salanik. Tehuu ana bii hataholi no'u kala, huu lamahele, lae, Yohanis ndia, na, Manetualain mana kokolan. Huu ndia de nadenu ndia hataholin, fo landee Yohanis neni bui dale neu.

⁶ Tehuu doo-doo, boe ma Herodes tao feta fai bobonggin. Faik ndia, ina mane Herodias ana fe'on neu longge nasale nana hoka kala. Ndia lolonggen neulaun seli, losa tao nala Herodes namahoko nalan seli. ⁷ Longge nate'e, boe ma Herodes noke nala inanak ndia de, nae, "O nau moke au hata, na, kada mafada leo! Huu dei fo au fee o. Au to'u ahele au hehelung ia. Ma au soo unik Manetualain naden."

⁸ Namanene manek kokolan ndia, boe ma inanak ndia inan mbauedon. Huu ndia, de neu noke, nae, "Ama! Au oke Yohanis Mana Salanik langgan. Taon neu dulang esa dalek, munin neni ia mai, fo feen neu au."

⁹ Namanene inanak ndia noke leondiak, boe ma Herodes tenden hako tutik. Tehuu taa bisa hela falik ndia sosoon, huu basa nana hoka kala lamanenen so. Huu ndia de kada ana tungga inanak ndia nonoken leo. ¹⁰ Boe ma ana palenda fo hataholi la leu tete lala Yohanis langgan, nai bui dale. ¹¹ Ala tete lala Yohanis langgan, boe ma ala taon neu dulang dale, de leu feen neu inanak ndia. Ana simbo nala dulang ndia, boe ma ana ko'o nenin neu inan.

¹² Ledoeik Yohanis ana mana tungga nala lamanene ala tete lala langgan, boe ma ala leu ha'i lala mbombolan, de leu latoin. Basa de leu lafada Yesus dede'ak ndia.

Lamatuak Yesus fee hataholi lifun lima lenak la'a

(Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Yohanis 6:1-14)

¹³ Faik fo Yesus namanene la'eneu Yohanis, boe ma no Ndia ana mana tungga nala sangga heok leme mamanan ndia mai. Boe ma ala sa'e ofak fo sangga leni mamana nes leu, fo bisa ala hahae ao nala. Tehuu hataholi no'u kala lita Yesus asa ofan ana tungga-tungga dano biffin. Boe ma ala kalua leme nggolo kala, de ala la'ok lai-lai tungga dala madak lain. Huu ndia de ala losa lakahuluk Yesus asa nai mamanan fo lenik ndia leu. ¹⁴ Ledoeik Ana konda neme ofak lain mai, naa te nita hataholi makadoto kala lahanin so. De dalen nameda kasian neu sala. Boe ma Ana tao nahai hataholi kamahedi kala.

¹⁵ Ledo bobok, boe ma ana mana tungga nala mai lafadan lae, "Ama aa! Malolenak Ama madenu basa hataholi la ia, fo leu hasa nana'ak nai nggolo mana deka kala lai ia. Huu ledo bobok ia so! Tehuu taa hambu nana'ak fa boe nai ia."

¹⁶ Tehuu Yesus nataa, nae, "Bosok! Kada ei ndia fee sala la'a."

¹⁷ Tehuu lataa lae, "Awii, Ama aa! Ai taa hambu hata esa boe fo fee hataholi desi-desi ia, la'a. Ai taon leobee? Huu hambu kada loti lima, ma i'ak boak dua, maa!"

¹⁸ Tehuu Yesus kokolak, nae, "Hei! Malole ndia so. Mini sala ia mai leo!" ¹⁹ Boe ma Ana nadenu hataholi la sila basa sala langgatuuk lakabubua leu na'u lain. Basa boe ma, Yesus ha'i nala loti kalimak ma i'a kadua kala sila. Boe ma Ana nasale lalai neu, de, noke makasi neu Manetualain. Basa de, Ana bibi'i-baba'e loti sila, de Ana loon neu Ndia ana mana tungga

nala, fo baba'e sala leu basa hataholi la sila. ²⁰ Basa boe ma ala la'a lakabete. Boe ma ala leu lakaduduluk lala nana'a ela kala sila, de henu lembeneu sanahulu dua. ²¹ Basa hataholi mana na'a kala sila meda touk lifun lima. Bei taa leke tamba inak ma kakana kala bali.

Lamatuak Yesus la'ok nesik oe bafon
(Markus 6:45-52; Yohanis 6:16-21)

²² Basa sala la'a late'e boe ma, Yesus nadenu ana mana tungga nala leni ofak lain leu, fo lakahuluk leni dano selik leu. Tehuu Ana bei nahani nai ndia, fo nadenu hataholi no'u kala sila fali. ²³ Ledoeik basa sala fali so, boe ma Yesus nda'e neni letek esa lain neu, fo hule-haladoi. Losa le'odae, tehuu Ana bei mesa kana nai ndia. ²⁴ Ledoeik ndia, Ndia ana mana tungga nala ofan losa dook nai dano laladan so. Tehuu ala sefe sota lalan seli, huu ofak nasale ani solu, de lii ina-huuk mbuka neu sala. ²⁵ Lole mbilak, boe ma Yesus neu tungga sala. Tehuu Ana la'ok nesik oe bafon. ²⁶ Lita leondiak, boe ma ana mana tungga nala nggengge lalan seli. Ala kokolak lo bibiik, lae, "He'e! Nitu ndia!"

²⁷ Tehuu Yesus kokolak nakandoo neu sala, nae, "Wei! Ei boso bii bou! Te Au ia Yesus! Ta hata-hata!"

²⁸ Lamanene leondiak, boe ma Petrus nataa nae, "Meté ma O ia memak Lamatuak, na, fee au la'ok usik oe bafon, fo au uni Lamatuak uu."

²⁹ Boe ma Yesus nataa nae, "Neu! Mai leo!" De Petrus kalua neme ofak dale mai, boe ma ana la'ok nesik oe bafon neni Yesus neu. ³⁰ Tehuu ledoeik Petrus nameda ani belak, boe ma ana bii nalan seli de nanggou, nae, "Awii, Lamatuak aa! Masala'e mala au dei!"

³¹ Tutik Yesus solok liman lai-lai, de to'u nalan. Ana kokolak nae, "Awii, Pe'u aa! Hatina de o dalem kaba'ek? O taa mamahеле tebe Au do?"

³² Basa de dua sala maso leni ofak dale leu. Boe ma ani hahae tutik. ³³ Lita leondiak, boe ma ana mana tungga nala so'uk koa-kiok neu Ndia, lae, "Awii! Ama ia, memak tetebes Manetualain Anan, oo!"

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi kamahedi kala leme Genesaret (Markus 6:53-56)

³⁴ Ledoeik ala losa dano selik boe ma, ala konda lai nggolo Genesaret dano biffin. ³⁵ Ledoeik ala konda, naa te hataholi no'u kala lalelak asa tutik. Boe ma ala mulai langgou, lae, "Wei! Yesus mai so bou!" Ala lalai leu lafada lafeok, boe ma hataholi leni basa hataholi kamahedi kala mai. ³⁶ Ala loke fo bisa kame la'e Ndia badun. Huu ala dudu'a lae, "Sadi hataholi kamahedik kame kada la'e Yesus badu mbedan, na, neu ko ala hai tutik." Boe ma basa hataholi kamahedi kala kame la'e Ndia badu mbedan ndia, de, ala hai tutik.

15

Hataholi tao sila heti-heun fo nggati neu Manetualain palendan (Markus 7:1-13)

¹ Faik esa, hataholi Farisi bubuak esa lo mese anggama leme Yerusalem mai fo latonggo lo Yesus. ² Hataholi Farisi la to'u lahele sila hada Yahudin. Ledoeik lamanene, lae, Yesus ana mana tungga nala la'a, tehoo, taa safe lima nala tungga hadak hihiiin, de ala luli. Boe ma ala mai

solu salak neu Yesus, lae, “Hatina de o ana mana tungga mala la'a, na, taa safe lima nala dei? Ndia laban ita bei-ba'i nala hadan!”

³ Tehuu Yesus nataa nae, “Ei ia, memak hataholi mana kokolak fe'ek ma tao fe'ek! Ei malelam laban Manetualain palendan, fo kada tungga ei bei-ba'i mala hadan. ⁴ Huu Manetualain palenda so nae, ‘Fee hadak neu ei ina-mam mala.’ Ma tamba bali, nae, ‘Mete ma hataholi esa a'ali aman do inan, na musi huku nisan.’”

⁵⁻⁶ Manetualain nanoli leondiak, tehuu ei manoli fe'ek bali. Huu ei mae, ‘Mete ma hataholi esa helu so, fo fee ndia buan neu Lamatuak, na, ana taa paluu tulu-fali ndia ina-man, nenik ndia buan ndia, mae ala doidoso lalan seli.’ Tehuu no ei nanonolim leondiak ndia, na ei nggali heni Manetualain palendan, fo nggatin neu ei heti-heu heheli mala. ⁷ Huu ndia de isinaak Au afada so, ae ei ia, hataholi fo mana kokolak fe'ek ma tao fe'ek! Ndia nandaa no hata fo Lamatuak mana kokolan Yesaya sulak mema kana so, la'eneu neme makahulun ele mai! Huu Lamatuak paken fo ana sulak nae,

⁸ ‘Hambu hataholi koa-kio Au,
nenik kada bafan, tehuu taa no dalen.

⁹ Mae ala tao leondiak boe oo, sosoan taa.
Tala mbali Au,
huu kada ala mbali hataholi heti-heun.’”

Dede'a manggalauk kalua neme hataholi dalen mai
(Markus 7:14-23)

✧ **15:4** Kalua neme Masir mai 20:12; 21:17; Malangga Anggama la Heti-heun 20:9; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 5:16 ✧ **15:9** Yesaya 29:13

¹⁰ Basa ndia, boe ma Yesus noke nala hataholi fe'e kala lai ndia, de nanoli sala, nae, "Pasa ndi'idook neulalau, fo ei bisa bubuluk! ¹¹ Hata fo maso neni hataholi bafan dale neu, na ndia taa tao nanggenggeo hataholi. Tehuu hata fo kalua neme hataholi bafan mai, na ndia tao manggenggeok."

¹² Basa ndia, boe ma Yesus ana mana tungga nala mai lafada Ndia, lae, "Ama bubuluk do? Hataholi Farisi la luli lamanene Ama kokolam ndia."

¹³ Tehuu Yesus nataa nae, "Au Amang nai nusa-sodak dei fo fe'a heni hataholi taa mana manoli tungga Ndia hihii-nanaun. Ndia sama leo hataholi tofa heni seselek fo tana hii sala. ¹⁴ De, boso mbali hataholi Farisi la sila! Huu sila ndia, sama leo hataholi mbokek, mana matudu dalak neu hataholi mbokek. Dei fo ala tuda no'u leni bolok dale leu."✧

¹⁵ Basa de Petrus kokolak nae, "Ama, tulun mafada ai nakandandaak isinaak ndia ndandaan dei!"

¹⁶ Yesus nataa nae, "Naa! Ei boe oo bei taa bubulu kana do? ¹⁷ Ndia hihiiin leoiak: hata fo ita ta'a, maso nesik bafak, boe ma nakandoo neni teik dale neu, de basa na, kalua bali neni mamana tei-moes neu. ¹⁸ Tehuu hata fo kalua neme bafak mai, na, ndia ndia tao nanggenggeo hataholi, losa Manetualain nunuten, de taa nau simbo kana.✧ ¹⁹ Huu dede'a manggalauk no'uk kalua leme hataholi dalen mai! Sama leo: dudu'a manggalauk, tao nisa hataholi, hohongge, naeok no hataholi fo taa sao-toun do sao-inan, namana'o, sakasii pepekok, ma kokolak naboboo

hataholi naden. ²⁰ Dede'a leondiak ndia, fo tao nanggenggeo hataholi. Tehuu mete ma hataholi kada na'a fo taa safe liman, tungga hadak hihii-nanaun, na, ndia taa dadi dede'ak."

Lamatuak Yesus fali nala inak taa Yahudi esa (Markus 7:24-30)

²¹ Basa de, Yesus la'o ela mamananak ndia, fo neni dae baba'ek mana dekak no kota Tirus ma kota Sidon. ²² Nai ndia hambu inak esa neme dae baba'ek ndia mai. Ndia taa hataholi Yahudi. Ledoeik namanene Yesus nai ndia so, boe ma neu noke tebe-tebe Yesus, nae, "Mane Dauk numbusadun aa! Kasian neu au dei, huu au ana fe'ong nitu nalan. Awii, kasian! Huu ana doidoso so."

²³ Tehuu Yesus kada nee-nee, de taa nataa fa boe. Boe ma Ndia ana mana tungga nala mai lafadan, lae, "Ama aa, inak ia kada nambue nanggou tao nanggilok. Malolenak Ama madenun nalai heok neme ia mai."

²⁴ Boe ma Yesus nataa nae, "Manetualain nadenu Au mai fo fali hataholi Yahudi, huu ala la'o lasalak, sama leo bi'ilombo ladabak. Ana taa fee Au uu fali hataholi fe'ek."

²⁵ Tehuu inak ndia mai deka-deka bali no Yesus. Ana sendek lunggulanggan de noke tulun nae, "Lamatuak aa! Fali mala au dei."

²⁶ Huu Yesus ngganggali kokolak, nae, "Taa nandaa ha'i nala kakana kala nana'an, fo nggalin neu busa la." [No hihiiik nafunik, nae, Yesus musi fali Ndia hataholi Yahudin dei, bei fo bisa fali hataholi fe'ek.]

²⁷ Tehuu inak ndia bala nae, "Tetebes Ama! Tehuu busa la mana mahanik lai mei sosolon. Sila boe oo, la'a hata fo mana tudak neme kakana kala pingga nala mai." [No hihiiik nae, ledoeik

kakana kala la'a, na, busa boe bisa na'a. Mae Yesus fali Ndia hataholin, tehoo Ndia boe oo, musi mete hataholi fe'ek.]

²⁸ Namanene leondiak, boe ma Yesus nafada nae, "Awii! Ina mamahete tebe-tebe neu Au maa! De, ina fali leo, huu hata fo ina nokek ndia, dadi tutik so!" Boe ma ana fali, de nita anan hai memak so.

Lamatuak Yesus tao nahai hataholi no'u kala

²⁹ Basa ndia, boe ma Yesus no Ndia ana mana tungga nala la'o ela mamanak ndia, boe ma ala la'ok tungga-tungga dano Galelea biffin. De, ala nda'e leni letek esa leu, boe ma Yesus nanggatuuk fo nanoli sala. ³⁰ Boe ma hataholi makadoto kala leni Ndia leu. Ala loo hataholi ei helak, hataholi mbokek, hataholi lu'uk, hataholi taa bisa kokolak, ma hataholi kamahedi fe'ek boe. Ala tao hataholi kamahedi kala deka-deka lo Yesus ein. Basa de Ana tao nahai sala. ³¹ Lita leondiak, boe ma hataholi no'u kala heran. Ala lakokola, lae, "Wei! Ana seli, maa! Hataholi ei helak, bisa la'ok no malole. Ma hataholi mbokek, bisa nita. Hataholi lu'uk bisa la'ok. Ma hataholi taa bisa kokolak, bisa kokolak so! Tetebes Manetualain tataon ia. Ndia ndia, Lamatuak fo ita bei-ba'i nala lakaluku-lakatele neun neme makahulun ele mai."

*Lamatuak Yesus fee hataholi lifun haa la'a
(Markus 8:1-10)*

³² Basa faik hida, boe ma Yesus noke nala Ndia ana mana tungga nala de nae, "Au ameda kasian neu hataholi makadoto kala ia. Hambu leme dook mai so, ma lakabubua faik telu ia so, losak nana'a nala taa so. Malolenak ala bosu fali lo

sila tei loun. Huu boso losak ala bengge lai dala laladak.”

³³ Tehuu Yesus ana mana tungga nala lataa lae, “Ama aa! Mamana nes ia, dook neme nggolok mai. Ita taa bisa fee hataholi makadoto kala ia la'a.”

³⁴ Tehuu Yesus natane sala nae, “Ei lotim hida?”

Ala lataa lae, “Kada hitu, ma i'ak faak!”

³⁵ Boe ma Yesus nadenu basa hataholi la sila langgatuuk leu dae. ³⁶ Boe ma Ana ha'i nala loti kahitu kala, ma, i'ak, de noke makasi neu Manetualain. Basa de Ana bibi'i sala, de Ana fee sala leu Ndia ana mana tungga nala, suek ala baba'e fee basa hataholi la. ³⁷ Boe ma basa sala la'a losa lakabete. Basa de, lakabubua lala nana'a ela kala, henu lembeneu hitu. ³⁸ Basa hataholi mana'a kala sila, meda touk lifun haa. Bei taa hingga tamba inak ma kakana kala. ³⁹ Basa ndia, boe ma Yesus nadenu hataholi no'u kala sila fali. Boe ma Ana sa'e ofak fo neni dae baba'ek Magadan neu.*

16

*Hataholi Farisi ma hataholi Saduki la sangga tao latuda Lamatuak Yesus
(Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)*

¹ La'i esa, hataholi Farisi ma hataholi Saduki hida leni Yesus leu. Ala sangga latane-lataak lo Ndia, fo sangga tao latuda Ndia. Huu ndia, de ala loke Ndia, lae, “Ama aa! Tulun matudu tanda

* **15:39** Mamanak ia nai bee, taa manggaledok. Hambu susula Yunani fe'ek, nana sulak nae, 'Magdala'. Hambu fe'ek bali nana sulak nae, 'Magdalan'.

heran dei, fo dadik buti, nae, Ama hambu koasa neme Manetualain mai.”☆

² Tehuu Yesus nataa nae, “Mete ma ledo tesa ma lalai mbila, na, ei tandam mae, ‘Fo'a tana uda.’ ³ Ma mete ma ledo sadu ma lalai ko'a nggeok, na, ei mae, ‘Leledon ia sangga uda.’ Mete ma ei bisa tanda fai leondiak, na, hatina de ei taa bisa malelak tanda-tanda daebafok babasan? ⁴ Wei! Ei hataholi hatematak ia, kada malelak tao manggalauk! Ei taa mbali Lamatuak! Mae ei moke tanda heran, tehuu Au taa tao. Huu makahulun Lamatuak tao tanda heran pake Ndia mana kokolan Yunus. De, dai ndia so!” Kokolak basa leondiak, boe ma Yesus la'o ela sala.☆

Lamatuak Yesus nanoli nae, mata neuk neu hataholi Farisi ma hataholi Saduki la lele'a-nonolen

(Markus 8:14-21)

⁵ Ledoeik Yesus asa losa dano laladan, bei fo Ndia ana mana tungga nala lasaneda, lae, lafal-ende heni loti soaneu lepa-nggee. ⁶ Namanene ala kokolak leondiak, boe ma Ana nafada sala nae, “Ei musi mata neuk neu hataholi Farisi ma hataholi Saduki la lalu tein baa.”☆

⁷ Lamanene leondiak, boe ma Ndia ana mana tungga nala lasapangga. Ala lakokola aok, lae, “Tou lasik kokolak hata ndia? Fama Ana kokolak leondiak, huu ita taa teni loti do?”

⁸ Tehuu Yesus bubuluk sila dudu'a nala. Basa de Ana kokolak bali, nae, “Wei! Ei ia ana seli maa! Hatina de ei kokolak la'eneu loti! Ei taa mamahela Au do? ⁹ Ei bei taa bubuluk Au

☆ **16:1** Mateos 12:38; Lukas 11:16 ☆ **16:4** Mateos 12:39; Lukas 11:29 ☆ **16:6** Lukas 12:1

koasang do? Huu faik ndia Au bibi'i loti kalima kala sila fo fee hataholi lifu kalima kala la'a ndia, de ei makaduduluk mala loti nana na'a ela kala lembeneu hida?✠ ¹⁰ Basa de leobeek bali no loti kahitu kala fo Au ba'e fee hataholi lifu kahaa kala sila? Hambu loti lenak sila ei makaduduluk mala sala lembeneu hida?✠ ¹¹ Hatina de ei taa bubuluk Au kokolang isinaak ndia? Au taa kokolak la'eneu loti. Tehuu Au nau asanenedak ei, fo suek ei mata neuk mia hataholi Farisi ma hataholi Saduki la nanonoli nala. Huu sila nanonolin bisa le'a-nole nala hataholi no'uk, sama leo lalu teik tao nala loti dadik ina-huu."

¹² Yesus kokolak leondiak, bei fo ala bubuluk, lae, Ana taa kokolak la'eneu loti. Tehuu Ana kokolak la'eneu hataholi Farisi ma hataholi Saduki la nanonoli kasala nala.

Petrus manaku, nae, Lamatuak Yesus ndia, na Karistus

(Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

¹³ Basa ndia, boe ma Yesus asa leni dae baba'ek fo mana dekak no kota Kaiseria Filipi. Nai dala laladak, Ana natane sala nae, "Tungga hataholi la kokolan na, lae, Au fo Hataholi Isi-isik ia, see?"

¹⁴ Ala lataa lae, "Hambu luma lae, Ama ia, na, Yohanis Mana Salanik nasoda fali so. Fe'ek lae, fama Ama ia, ba'i Elia. Fe'ek bali na, lae, ba'i Yeremia. Mete ma taa, na, Manetualain mana kokola fe'en makahulun ele."✠

¹⁵ Boe ma Yesus natane sala bali nae, "Mete ma tungga ei mesa nggei dudu'a mala, na, Au ia, see?"

✠ **16:9** Mateos 14:17-21 ✠ **16:10** Mateos 15:34-38 ✠ **16:14** Mateos 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8

16 Boe ma Simon Petrus nataa nae, “Ama ia, Karistus, fo ndia Hataholi fo makahulun ele Manetualain helu memak so, fo haituan mai! Ma Ama ia, Manetualain fo nasoda nakandondoo henin, Anan ndia!”[☆]

17 Boe ma Yesus nae, “Simon, fo Yunus anan aa! O ia, maua-manalek bou! Huu hataholi taa nafada o dede'ak ia. Tehuu Au Amang nai nusa-sodak nafada o. 18 Mamanene baa! Hatematak ia Au foi o nade ‘Petrus’. Huu nadek ndia ndandaan, fo ndia batu.* Huu o namahehelem matea leo batu so, de dei fo o dadik fanderen neu Au hataholi kamahede nggala. Mae ala hambu doidosok losa mate boe oo, lahele lakandondoo henin. 19 Dei fo Au fee o hak, fo makaneni Au hataholi nggala, sama leo o to'u nusa-sodak nggoen. Huu hata fo o ka'im nai daebafok ia, na ndia Lamatuak ka'in nai nusa-sodak boe. Ma hata fo o mbo'im nai daebafok ia, na Lamatuak mbo'in nai nusa-sodak boe.”[☆]

20 Kokolak basa leondiak, boe ma Yesus ka'i sala, fo taa bole lafada sudi see, lae, Ndia ndia, Karistus.

Lamatuak Yesus nafada la'eneu Ndia mamaten ma Ndia nasoda falin

(Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

21 Mulai neme faik ndia mai, Yesus nafada Ndia ana mana tungga nala, nae, “Au musi uni kota Yerusalem uu. Tehuu dei fo nai ndia, Au hambu doidosok no'uk neme basa lasi hadak,

[☆] **16:16** Yohanis 6:68-69 * **16:18** Yesus nakaminak dede'a de'ek nai ia. Huu dede'a Yunani nae, Πέτρος (*Petros*, na, nade hataholik ndia), ma πέτρα (*petra*, na, batu.) [☆] **16:19** Mateos 18:18; Yohanis 20:23

malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma mese anggama la. Dei fo ala tao lisa Au, tehuu neu binesan, Au asoda fali.”†

22 Yesus nafada leondiak, boe ma Petrus hela nalan neu dalak bifer, de ka'in, nae, “Ama boso kokolak leondiak! Taa bisa Manetualain elan leondiak!”

23 Tehuu Petrus kokolan ndia, taa tungga Lamatuak hihii-nanaun. Huu ndia de Yesus ka'i nasa falin, nae, “Heh! Boke heok ia! Ndia ndia, nitu malanggan kokolan ndia! O boso matabaa mala Au! Kada o dudu'a tungga hataholi hihiiin, huu taa tungga Lamatuak hihii-nanaun!”

24 Boe ma Yesus nanoli Ndia ana mana tungga nala, nae, “Hataholi mana nau tungga Au, ana musi nahele tungga nakandoo tungga-tungga faik! Ana musi nafalende heni ndia hihii hehelin, fo tungga kada Lamatuak hihii-nanaun. Mae hataholi sangga tao lisan boe oo, kada ana musi tungga nakandoo, sama leo hataholi lemba ndia ai ngganggen fo neu mate.☆ 25 Hataholi sadia mate huu ana tungga Au, dei fo ana hambu sodak nakandondoo henin no Lamatuak. Tehuu hataholi kada nau nasoda soaneu ndia ao-ina hehelin, neu ko ndia taa nasodan nakandondoo

† **16:21** Nai dedea Yunani na, ala hingga neme: leledok ia (=1), fo'a (=2), binesak (=3), balademak (=4). De, nai dedea Yunani, τριτη ἡμέρα (*tē tritē hēmera*) “neu fai katelun” ndandaan ndia nai dedea Lole nae, “binesak”. Masanedak te, Lamatuak Yesus maten la'e fai Lima (hingga esa). Faik fo'a la'e fai Nee (hingga dua), Lamatuak Yesus bei nai lates dale. Neu binesan la'e Sosoda Ina (hingga telu), Lamatuak Yesus nasoda fali. De, tungga ita hihingga faik, na, Ndia mate leodaek dua, boe ma nasoda fali.

☆ **16:24** Mateos 10:38; Lukas 14:27

henin no Lamatuak!☆ 26 Mamanene baa! Mete ma o hambu basa daebafok isin, tehuu Manetualain timba heni o, na, nanalan hata? Mae o lemba muni basa daebafok isin boe oo, o taa bisa nggatin neu o samanem!

27 Au afada ei basa nggei dede'a kala ia, huu Au ia, Hataholi Isi-isik. Dei fo Au konda fali maing, pake Au Amang koasan, fo ana seli ndia, sama-sama ua Ndia ata nusa-sodan nala. Faik ndia, dei fo Au bala hataholi lala'en tungga hata fo ana taon so.☆ 28 Masaneda neulalau baa! Neme ei basa nggei ia, dei fo hambu hataholi hida fo bei taa mate, losa faik bee ala lita Au, fo Hataholi Isi-isik ia, dadik Manek fo to'u palenda.”

17

Manetualain natudu Lamatuak Yesus nula-nambun

(Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

1 Seli faik nee, boe ma Yesus noke nala Petrus, Yakobis no fadin Yohanis, de ala sama-sama nda'e leni lete madema esa lain leu, fo kada mesa kasa lai ndia. 2 Losa lain, boe ma lita Yesus namata-ao fe'e so. Matan nasa'a leo ledi, ma Ndia balo'a papaken dadik fula manggahadok. 3 Kada nggengge neuk, lita Ana nakokola no ba'i Musa ma ba'i Elia. 4 Boe ma Petrus mopo dudu'an, losa ana kokolak nadabak, nae, “Ama aa! Ita malole hiak nai ia, maa! De malolenak ai tao mala lak telu. Esa soaneu Ama, esa neu ba'i Musa, ma esa bali neu ba'i Elia.”

☆ 16:25 Mateos 10:39; Lukas 17:33; Yohanis 12:25 ☆ 16:27 Mateos 25:31; Sosoda Koa-kio kala 62:12; Roma 2:6

⁵ Ledoeik Petrus kokolak leondiak, boe ma kada nggengge neuk ko'as konda de mboti nala sala. Boe ma ala heran lalan seli lamanene halak esa kalua neme ko'as ndia mai, nae, “Mamanene baa! Yesus ia Au Ana susueng. Ana tao namahoko Au daleng taa-taa. Mamanene neulalau neu Ndia baa!”[☆]

⁶ Lamanene leondiak, boe ma ana mana tungga nala bii lalan seli, losa ala tu'u latotonok. ⁷ Tehuu Yesus mai tao nafofo'a sala, boe ma Ana nae, “Wei! Ei fo'a leo. Boso bii!” ⁸ Boe ma ala botik mata nala, tehuu taa lita esa boe nai ndia. Huu kada Yesus mesa kana.

⁹ Basa ndia boe ma, ala mulai konda leme letek ndia mai. Boe ma Yesus ka'i sala, nae, “Boso mafada sudi see, hata fo isinaak ei mitak ndia baa! Huu Au, Hataholi Isi-isik ia, musi mate dei. Basa na, dei fo mete ma Au asoda fali so, bei fo ei mafada hataholi.”

¹⁰ Boe ma latane Ndia lae, “Ama ia memak Karistus, tehuu ba'i Elia nai bee? Huu mese anggama la sila, lanoli lae, ba'i Elia musi mai dei, bei fo Karistus mai. Tehuu tungga Ama, na, leobee?”[☆]

¹¹ Yesus nataa nae, “Memak tetebes. Ba'i Elia musi mai dei, fo soi dalak fee Karistus. ¹² Tehuu mamanene neulalau baa! Ba'i Elia mai so, tehuu hataholi taa lalala kana. Ala lakatoto'a kana, tungga sila hihiiin. Leondiak boe, dei fo ala tao Au, Hataholi Isi-isik ia.”[☆]

[☆] **17:5** 2 Petrus 1:17-18; Tutuik la'eneu Sososan 22:2; Sosoda Koa-kio kala 2:7; Yesaya 42:1; Mateos 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 18:15 [☆] **17:10** Maleaki 4:5 [☆] **17:12** Mateos 11:14

¹³ Lamanene basa leondiak, bei fo ala bubuluk, lae, ba'i Elia fo Yesus kokolak ndia, na ndia, Yohanis Mana Salanik.

Lamatuak Yesus tao nahai kakana nitu nalak esa

(Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43)

¹⁴ Boe ma ledoeik Yesus asa fali so, latonggo lo hataholi no'uk lahani sala. Boe ma touk esa mai sendek lunggulanggan, de noke tulun ¹⁵ nae, "Lamatuak aa! Kasian neu au anang dei! Huu ana hambu hedi mulu bi'ik, ma ana doidoso nalan seli. Mete ma hedis ndia foe, na, nasi'a tuda neni oe dale neu, do ha'i dale neu. Tulun dei, Lamatuak! ¹⁶ Au uan neni Lamatuak ana mana tungga mala neu so, tehuu taa bisa tao lahain."

¹⁷ Namanene leondiak, boe ma Yesus nasapala Ndia ana mana tungga nala, nae, "Heh! Ei ia ana seli maa! Au anoli ei taa-taa so, tehuu ei taa malelak neulalau. Ma ei taa mamahele tebe-tebe neu Au! Au musi nggaleloak neu ei losa fai hida bali? Mua kakanak ndia mai leo!"

¹⁸ Ala loo kakanak ndia neu Ndia, boe ma Ana husi heni nitu neme kakandak ndia mai. Boe ma nitu ndia kalua la'o ela kakanak ndia, de ana hai tutik.

¹⁹ Basa ndia, boe ma ledoeik Yesus mesa kana no Ndia ana mana tungga nala, ala latane Ndia lae, "Ama aa! Hatina de isinak ai taa bisa husi kalua heni nitu ndia?"

²⁰ Yesus nataa sala nae, "Ei taa bisa husi heni nitu ndia, huu ei taa mamahele tebe-tebe neu Au. Masanenedak baa! Mete ma ei mamahele tebe-tebe neu Au, na, mae kada fa anak boe

oo, sama leo ai de'e kadi'i anak esa,* tehuu ei bisa palenda letek esa, mae, 'Heh letek! Lali muni ele muu!' Neu ko ana lali. De, ei bisa tao sudi hata, sadi ei mamahale tebe-tebe neu Lamatuak.✠ ²¹ [Tehuu mamane baa! Nitu matak leoiak, memak manggalauk. Mete ma ei taa hule-haladoi ma puasa, fo moke tulu-falik neme Lamatuak mai, na, ei taa bisa husi nitu matak leondiak."]†

Lamatuak Yesus kokolak kala'i duan la'eneu Ndia mamaten

(Markus 9:30-32; Lukas 9:43-45)

²² Basa de la'i esa, Yesus ma Ndia ana mana tungga nala lakabubua lai propinsi Galelea. Ana nafada sala nae, "Taa dook so bali, huu ala sangga se'o heni Au neu hataholi fe'ek. ²³ Boe ma ala tao lisa Au Hataholi Isi-isik ia. Memak Au mate, tehuu dei fo neu binesan, Au asoda fali."

Lamanene Ndia kokolan leondiak, boe ma ana mana tungga nala dale hedi lalan seli.

Lamatuak Yesus kokolak la'eneu uma huhule-haladoik bean

²⁴ Faik fo Yesus no Ndia ana mana tungga nala leni Kapernaum leu, boe ma mana susu-bea la, mai latane Petrus lae, "Ei Mesem bae Uma Ina Huhule-haladoik bean, do taa?"✠

* **17:20** Lamatuak Yesus nakasasama hataholi namahehelen no ai de'e kadi'i anak. Nai ia, ai de'ek ndia ina-huun penting, taa ndia numban. Susula Malalaok Indonesia nai ia, nae, "sasawi de'ek", tehuu bei hambu dede'ak luma la'eneu nakandandaak ndia. ✠ **17:20** Mateos 21:21; Markus 11:23; 1 Korintus 13:2
 † **17:21** Susula dede'a Yunani nelaun nalan seli ma laak nalan seli, taa sulak lalane kadua hulu esak ia. ✠ **17:24** Kalua neme Masir mai 30:13; 38:26

²⁵ Boe ma Petrus nataa nae, “Bae maa!”

Faik ana fali, boe ma Yesus nafada nakahuluk ndia nae, “Wei Simon! O dudu'a sudik. Mane kala lai daebafok ia ha'i bea neme see mai? Neme sila ana heheli nala, do neme hataholi fe'ek mai?”

²⁶ Petrus nataa, nae, “Neme hataholi fe'ek mai!”

Yesus tuti bali, nae, “Mete ma leondiak, na, manek ana hehelin taa bae, hetu? ²⁷ Leondiak boe no Uma Ina Huhule-haladoik bean. Tehuu boso ita tao tala mana susu-bea la luli. De, malolenak, kada o muu dolu i'ak nai dano dale leo. O mala i'a makasososak, na, hu'a bafan. Dei fo o hambu doi lilo fulak esa nai ndia. Basa na o pake doik ndia, fo muu bae ita dua nggata bean. Huu ndia dai ita dua nggata bean.”‡

18

Lamatuak Yesus ana mana tungga nala, latane lae, see ina-huuk nalan seli
(Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

¹ Faik ndia, Yesus ana mana tungga nala mai latonggo lo Ndia, de latane, lae, “Ama! See ndia ina-huuk nalan seli neme basa Manetualain hataholi nala?”☆

‡ **17:27** Tungga-tungga teuk, tou Yahudi teun dua hulu lain neu so, musi bae bea matak esa, fo tulun nakaneni neu Uma Ina Huhule-haladoik (*Les nai Kalua neme Masir 30:12-16*). Faik fo Lamatuak Yesus bei nasoda, ala hingga bea ndia nenik doi *dikdrama* belin sama leo *dinari* dua. *Dinari* esa, sama leo tukan esa nggadin faik esa. Nai ia, Yesus nafada Petrus, nae, dei fo ana hambu doi *stater* nai i'ak bafan. *Stater* esa belin *didrakma* dua, fo, *dinari* haa na, dai bae Yesus no Petrus bean. ☆ **18:1** Lukas 22:24

² Boe ma Yesus noke nala kakana kadi'ik esa, de nambedein neu sila lalada nala. ³ Boe ma Ana nae, “Mamanene neulalau! Hataholi mana nau maso dadik Manetualain hataholin, na, ana musi tao nasa fali ndia dala dudu'an, fo dadik sama leo kakana kadi'ik ia, fo taa soso'uk nalelak aok.✧ ⁴ Huu hataholi dale kadi'i-taidaek ia, sama leo kakana kadi'ik ia, de ndia ndia hataholi ina-huuk nalan seli nai Lamatuak matan. ⁵ De, hataholi mana simbok hataholi kadi'i-taidaek sama leo kakanak ia, huu namahela Au, na, hataholi ndia simbok Au so.

Lamatuak Yesus fee nasanenedak la'eneu hataholi mana tao nala hataholi fe'ek tao salak
(Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

⁶ Boe ma Yesus nafada sala bali, nae, “Mete ma hambu hataholi tao nala kakana kadi'ik esa tungga dala salak, losa taa namahela Au bali, na, mata neuk baa! Malolenak hataholi mba'a batu ina-huuk esa* neu lesuha'in, fo nabolon neni tasi laladan neu. ⁷ Memak daebafok ia mamana soe, huu hambu dede'ak no'u kala tao lala hataholi tuda leni salak dale leu. Tehuu hataholi mana hambu soe manai lain seli ndia, na ndia, hataholi fo mana tao nala hataholi fe'ek tao salak.

⁸ Mete ma o tao salak munik o limam, do o eim, na, tete henin leo! Huu malolenak o maso muni nusa-sodak muu, mua kada limak seli, do eik seli, lolen lena heni ala mbia heni o muni ha'i naraka muu, mua o limam ma eim dua sala.✧ ⁹ Mete ma tao salak munik o matam seli, na kada do'i heni o

✧ **18:3** Markus 10:15; Lukas 18:17 * **18:6** Susula dede'a Yunani nana sulak, nae, 'nggili batu' fo ala paken nggili hade-gandum.

✧ **18:8** Mateos 5:30

matam leo! Huu malolenak o maso muni nusa-sodak muu, mua kada o matam seli lolen lena heni, ala mbia heni o muni naraka muu, mua o matam dua sala."☆

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu bi'ilombo mana mopok

(Lukas 15:3-7)

¹⁰ Yesus kokolak bali nae, "Mata neuk baa! Boso makadadaek kakana kadi'ik leoiak. Huu Lamatuak ata nusa-sodan nala lanea sala. De, ata nusa-soda kala sila, maso leu sudi faik bee, fo lafada Manetualain hataholin dede'a nala.

¹¹⁻¹³ Ei dudu'a neulalau, huu Au sangga fee nakandandaak leoiak: hambu hataholi esa bi'ilombon natun esa. Boe ma la'i esa bi'ilombo esa la'o nasalak, de, mesa kana tungga ndia dalan. Ei maehetuk hataholi ndia musi tao hata? Neu ko ana la'o ela bi'ilombo kasio hulu sio kala sila leu letek lain, de neu sangga bi'ilombo esak mana mopok ndia.☆

Mete ma ana hambu fali kana so, na, dei fo ana namahoko nalan seli, huu nita ndia bi'ilombon esak ndia, lolen lena heni ndia bi'ilombo kasio hulu sion, fo taa mana mopo kala sila. [Au, Hataholi Isi-isik ia, mai fo sangga fee sodak neu hataholi mana la'o heok neme dala ndoos mai.]†

¹⁴ Huu mae kada kakana kadi'ik esa mophon boe oo, Au Amang nai nusa-sodak taa nameda malole.

Lamatuak Yesus nafada dalan talobee fo ita malole fali to hataholi mana tao salak neu ita

☆ **18:9** Mateos 5:29 ☆ **18:11-13** Lukas 19:10 † **18:11-13** Susula dede'a Yunani neulauk nalan seli, ma laak nalan seli, taa sulak dede'ak manai longga dale ia.

15 Yesus kokolak bali, nae, “Mete ma o tolanoo kamahalem tao salak neu o, na, o musu muu matonggo muan. Basa na, mete ma ei dua nggei mesang, bei fo mafada ndia salan. Mete ma ana namanene o kokolam, na, ei dua nggei malole seluk ndia so.✧ 16 Tehuu mete ma ana taa nau namanene o, na, muu mala o nonoom esa do dua, fo miu sama-sama. Miu matonggo mia hataholi ndia, fo kokolak seluk mian. Huu nai Manetualain Susula Malalaon nana sulak nae, ‘Nai dede'ak esa, musu hambu sakasii dua do telu kokola nala sama, na, bei fo simbok sila kokolan nala ndia.’✧ 17 Tehuu mete ma ana bei taa nau namanene ei, na, miu mafada salani kala. Ma mete ma ndia boe oo, taa nau simbok salani kala kokolan nala, na, taon neu ndia sama leo hataholi taa mana malelak Lamatuak. Mete ma taa, na, taon neu ndia manggalaun sama leo mana susu-bea.

18 Masanenedak matalolole Au kokolang ia baa! Hata fo ei ka'in nai daebafok ia, na Lamatuak ka'in nai nusa-sodak boe. Ma hata fo ei makambo'i kana nai daebafok ia, na, Lamatuak nakambo'i kana nai nusa-sodak boe.✧

19 Ma Au afada seluk bali, ae, mete ma hambu hataholi dua leme ei mai hule-haladoi dalek esa, na, neu ko Au Amang nai nusa-sodak fee hata fo ala lokek ndia. 20 Huu mete ma hambu hataholi dua do telu lakabubua fo hule-haladoi sama-sama, huu sila ndia, Au hataholing, na, Au boe oo, nai sila laladan.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu

✧ **18:15** Lukas 17:3 ✧ **18:16** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak
19:15 ✧ **18:18** Mateos 16:19; Yohanis 20:23

pegawe taa mana fee ambon neu ndia nonoon

²¹ Basa ndia, boe ma Petrus mai natane Yesus nae, “Lamatuak, au sangga atane fa. Mete ma au tolanoong hataholi kamahelek, tao salak taa-taa neu au, na, au musi feen ambon la'i hida? Losa la'i hitu do?”

²² Boe ma Yesus nataa nae, “Taa! O musi fee ambon neu ndia la'i hitu la'i hitu hulu,‡ losa o taa bisa hingga malan so bali.☆ ²³ Ei musi tao tungga leondiak, huu Manetualain sama leo manek hingga ndia pegawe nala huta nala. ²⁴ Ledoeik ana mulai hingga, boe ma nadenu ndia hataholin neu noke nala pagawe esa fo mana mahutak ndia doin kefi-kefin.§ ²⁵ Tehuu pagawe ndia taa bisa bae nggati nala hutan ndia. Boe ma manek palenda nae, ‘Miu se'o heni hataholi ndia no basa sao-ana nala, fo ala dadik ata. Ma se'o heni basa hata nala, fo bae huta nala.’

²⁶ Namanene leondiak, boe ma pagawe ndia sendek lunggulanggan neu manek matan, de ana kokoen nae, ‘Awii! Ama aa! Ama manek tulun fee au fai fa dei! Dei fo au bae falik basa au hutang.’ ²⁷ Namanene leondiak, boe ma manek nameda kasian neu ndia. De ana koka heni tutik basa ndia pegawen hutan. Basa de ana mbo'i heni pegawe ndia.

‡ **18:22** Dede'a Yunani nai ia, bisa ndandaan nae, “hitu la'i hitu hulu. Bisa boe, la'i hitu hulu hitu”. ☆ **18:22** Lukas 17:3-4

§ **18:24** Susula Malalaok dede'a Yunani nana sulak nai ia, nae, “lifun sanahulu τάλαντον (*talanton*)”. *Talonton* esa belin na hataholi mana tao ues nggadin teuk sanahulu lima losa teuk dua hulu. Susula Malalaok Indonesia nai ia nae, ‘talenta’.

28 Tehuu ledoeik pagawe ndia kalua, de, n-tonggo no nonoon esa fo nahutan doik fa.* Boe ma ana humu nala nonoon ndia, de ana kidu neu lesuha'in ma nasapala kana, nae, 'Weih! Hatematak ia bae o hutam leo!'

29 Namanene leondiak, boe ma nonoon sendek lunggulangan de ana kokoen nae, 'Awii! Tolanoo aa! Tulun fee au fai fa dei! Dei fo au bae ketu au hutang neu o.'

30 Tehuu pegawe ndia nae, 'Taa bisa! Mae leobee boe oo, o musi bae hatematak ia!' Basa de nandee nonoon ndia neni bui dale neu, losa ana bae basa hutan ndia. 31 Ledoeik manek namanene neme pegawe fe'ek fo nita hata mana dadik ndia so, boe ma dalen hedis. Basa de neu nafada manek.

32 Namanene leondiak, boe ma manek noke pegawe fo taa nameda nalelak aon ndia. Ana kasilangan, nae, 'Heh, hataholi manggalauk! Huu o moke au kasian neu o, huu ndia de, au koka heni basa o hutam. 33 Tehuu hatina de o taa kasian neu o nonoom fo sama leo au kasian neu o?' 34 Manek ndia manggalau, losa nadenu leu landeen neni bui dale neu, fo suek ala tao doidoson, losa ana bae ketu basa hutan."

35 Boe ma Yesus nate'e tutuin, ma nafada nae, "Naa, Au Amang nai nusa-sodak boe oo, nahinggak leondiak. Dei fo Ana huku ei, mete

* **18:28** Susula Malalaok dede'a Yunani nana sulak nai ia nae, "δηνάριον (*deinarion*) natun esa". *Denarion* esa belin, ndia hataholi mana tao ues nggadin faik esa. De, mete ma nakasasaman no τάλαντον (*talanton*) lifun sanahulu nai (lalane kadua hulu haan), na, hutak ia belin taa fa boe.

ma ei taa mafalende heni tebe-tebe ei tolanoo kamahalem sala nala.”

19

Hataholi Farisi la sangga dalak fo tao latuda Lamatuak Yesus, nenik dede'a sasao-namaketuk (Markus 10:1-12)

¹ Yesus nanoli basa sila, boe ma Ana la'o ela Galelea, de neni propinsi Yudea neu, nai lee Yarden selik ele. ² Hataholi no'u kala tungga Ndia, boe ma Ana tao nahai hataholi kamahedik nai ele.

³ Hambu hataholi Farisi luma mai fo sangga tao latuda Ndia. Ala latane lae, “Ama aa! Tungga ita heti-heu anggaman, na, mete ma touk sao so, na, bole namaketu no saon, nenik sudi tuten hata, do leobee?”

⁴ Tehuu Ana nataa nae, “Ei ia, hataholi malela anggama. Tehuu hatina de ei taa nau bubuluk Manetualain Susula Malalaon isin? Huu nai Tutui Sososan, nana sulak, nae, ‘Manetualain nakadadadik nala hataholi touk ma inak.’[✧] ⁵ Ma nana sulak bali, nae,

‘Huu ndia, de touk musi la'o ela ndia ina-man, fo neu dalek esa no saon, te dua sala dadik esa so.’[✧]

⁶ Huu ndia, de mete ma Manetualain mesa kana tao dua sala dadik neu esa, na, hataholi taa bole tao sala lamaketu bali!”

⁷ Lamanene Yesus kokolak leondiak, boe ma hataholi Farisi la latane bali lae, “Mete ma leondiak, na, hatina de ba'i Musa nae, hataholi

✧ **19:4** Tutuik la'eneu Sososan 1:27; 5:2 ✧ **19:5** Tutuik la'eneu Sososan 2:24

bole lamaketu, sadi ana fee susula namaketuk neu saon dei?"☆

⁸ Boe ma Yesus nataa nae, "Ba'i Musa mbo'i ei bei-ba'i mala lamaketu lo sao-inak, huu sila ndia, langga batu nala leo ei! Tehuu faik fo Lamatuak nakadadadik daebafok ia, Ndia hihiin taa leondiak. ⁹ Huu ndia de Au afada baa! Mete ma sao-inak tao eok nakahuluk, na, touk bole namaketu non. Tehuu mete ma sao-inak taa tao eok, no touk mana namaketu non, fo basa na ana sao-ina fe'ek bali, na, ana hohongge ndia so!"☆

¹⁰ Lamanene leondiak, boe ma ana mana tungga nala kokolak lae, "Mete ma leondiak, na, malolenak boso sao bali."

¹¹ Boe ma Yesus nataa nae, "Taa basa hataholi la simbok Au kokolang ia. Kada hataholi fo Manetualain tudu nalan so. ¹² Huu hambu hataholi taa sao, huu bonggin mai leondiak so. Hambu tana sao boe, huu hataholi taon leondiak. Ma hambu, ana hele taa sao boe, huu ana nau kada nakalala'ok Manetualain uen. Hataholi mana malelak nanonolik ia, na, ela ana simbon leo."

Lamatuak Yesus fee baba'e-babatic neu kakana ana kala

(Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

¹³ Faik ndia, hataholi la ko'o loo ana nala leni Yesus leu, fo suek Ana tao liman ma kokolak baba'e-babatic fee sala. Tehuu Ndia ana mana tungga nala ka'i hataholi la sila. ¹⁴ Boe ma Ana manggalau Ndia ana mana tungga nala, nae, "Ela kakana kala sila leni Au mai! Boso ka'i sala! Huu

☆ **19:7** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 24:1-4; Mateos 5:31 ☆ **19:9** Mateos 5:32; 1 Korintus 7:10-11

hataholi fo sama leoiak ia, na ndia, Manetualain hataholin ndia.”

¹⁵ Basa de Ana tao liman neu kakana ana kala sila, ma noke Manetualain fee baba'e-babatik neu sala. Basa ndia, boe ma Ana la'o ela mamanak ndia.

*Hataholi kama su'ik sangga dalak fo nasoda nakandoo no Manetualain
(Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)*

¹⁶ Basa de la'i esa, hambu hataholi mai natane Yesus, nae, “Ama Mesen aa! Au musi tao hata malole leobeek, fo suek au bubuluk no teteben, ae, au bisa maso nusa-sodak do? Huu au nau asoda akandondoo henin ua Manetualain.”

¹⁷ Boe ma Ana nataa nae, “Hatina de o matane Au la'eneu hata fo malole? Kada Manetualain mesa kana malole. Mete ma o nau masoda mua Ndia, na, tungga Ndia palendan.”

¹⁸ Hataholi ndia natane bali, nae, “Palenda beek ndia?”

Boe ma Yesus nataa nae,

“Boso makanisa;

boso tao eok;

boso mamana'o;

boso dadik sakasii pepekok;✧

¹⁹ fee hada-holomata neu o ina-mam;

ma sue o tolanoom, sama leo o sue o ao-ina hehelim.”✧

²⁰ Hataholi ndia nataa nae, “Naa, basa palenda sila, au tao tungga sala so. Hata fo bei taa dai bali?”

✧ **19:18** Kalua neme Masir mai 20:13-16; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 5:17-20 ✧ **19:19** Kalua neme Masir mai 20:12; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 5:16; Malangga Anggama la Heti-heun 19:18

²¹ Namanene leondiak, boe ma Yesus nae, “Naa! Mete ma o nau tungga basa Lamatuak hihii-nanaun, na, fali fo se'o heni basa o hata mala. Basa na, baba'e sala leu hataholi hata taa kala. Bei fo o mai tungga Au. Huu neu ko Manetualain bala fee o hata makadotok nai nusa-sodak.”

²² Namanene leondiak, boe ma hataholi ndia fali no dalen hedis, huu ndia kama su'ik nalan seli.

²³ Boe ma Yesus kokolak no Ndia ana mana tungga nala, nae, “Mamahele Au, huu hataholi kama su'ik, toto'ak nalan seli ana maso nusa-sodak neu. ²⁴ Toto'ak ndia sama leo banda onta maso neni lalae dale neu nesik ndandauk bolon.”

²⁵ Lamanene leondia boe ma ana mana tungga nala heran lalan seli. Boe ma lae, “Mete ma leondiak na, see bisa maso neni nusa-sodak neu?”

²⁶ Ana mete neulalau sala, boe ma Ana kokolak, nae, “Mete ma hataholi tao, na, memak taa bisa. Tehuu mete ma Manetualain tao, na, basan bisa dadi!”

²⁷ Boe ma Petrus tao nasanenedak nae, “Ama aa! Ai la'o ela basa ai hata nala, fo tungga Ama. Tehuu ai hambu hata?”

²⁸ Ana nataa, nae, “Mamahele Au! Dei fo mete ma Manetualain tao basan dadik beuk, na, Au Hataholi Isi-isik ia, anggatuuk nai kadela mana palenda ina-huuk. Faik ndia, ei mana tungga Au, manggatuuk nai kadela mana palenda kasanahulu dua kala boe, fo dadik mana maketu neu ita leo Israel kasanahulu dua nala!✧

²⁹ Hataholi mana la'o ela uman, ka'a-fadin,

✧ **19:28** Mateos 25:31; Lukas 22:30

ina-man, ana nala, ma osin, fo tungga Au, dei fo ana simbo falik la'i natun esa. Boe ma mete ma daebafok basan, na, ndia boe oo, hambu sodak no Manetualain nakandondoo henin. ³⁰ De, masanenedak baa! Tungga Manetualain dudu'an, na, hataholi no'uk taok aon ina-huuk, na sila ndia hataholi kadi'ik nalan seli. Tehuu hataholi fo ana taok aon kadi'ik, na sila ndia hataholi ina-huuk, tungga Manetualain dudu'an."☆

20

Nakandandaak la'eneu hataholi mana tao ues osi anggol

¹ Basa ndia, boe ma Yesus nanoli nae, "Manetualain toto'u palendan ndia, sama leo nakandandaak ia: maosik esa kalua fafai anan li'u nee, neu sangga hataholi mana tao ues nai ndia osi anggol. ² Ana hambu hataholi mana tao ues, boe ma lala-halak tao ues faik esa, na, seseban doi lilo fulak esa, tungga seseba basa faik.* Lala-halak, boe ma ana nadenu hataholi leu tao ues nai osi ndia. ³ Li'u sio fafain, boe ma ana neni pasak neu. Neu ndia boe ma nita hataholi hida kada langgatuuk lanado kala lai ndia. ⁴ Boe ma nafada sala, nae, 'Wei tolanoo nggalei! Ei nau tao ues nai au osing do? Dei fo au bae ei no mandaan.' Lamanene leondiak, boe ma lakaheik, de leu tao ues. ⁵ Li'u sanahulu dua ledo kamatetun, ma li'u telu ledo bobon, maosik ndia kalua neme

☆ **19:30** Mateos 20:16; Lukas 13:30 * **20:2** Susula Malalaok dede'a Yunani nana sulak nai ia, nae, "doi *dinari* esa". *Dinari* esa belin, na ndia, hataholi mana tao ues fai katemak esa nggadin.

uman mai fo neu sangga hataholi mana tao ues bali. ⁶ Ledo bobok so fo meda li'u lima, boe ma maosik kalua bali. Ana susuli neu-mai, boe ma hambu hataholi bei lambadeik loulatak. Boe ma natane sala, nae, 'Hatina de ei mambadeik loulatak mima fafain mai losa ledo bobok, ma taa tao hata esa boe?'

⁷ Hataholi la sila lataa lae, 'Ama aa! Taa hambu hataholi esa boe fo ana fee ai tao ues.'

Boe ma maosik ndia nae, 'Metete ma leondiak, na, ei miu tao ues nai au osing leo!'

⁸ Losa li'u hahae tao ues, boe ma maosik ndia noke nala ndia mandor, de nae, 'Moke hataholi mana tao ues sala, fo bae sila esa-esak doi seseba tao ues. Mulai neme hataholi mana maso makabuik losa hataholi mana maso sososak ndia.'[✠]

⁹ Boe ma mandor ndia noke hataholi mana tao ue sala, mulai neme li'u lima ledo bobon. Ana fee sala esa-esak doi lilo fulak esa. ¹⁰ Basa de mandor noke hataholi mana tao ues fe'e kala, losa hataholi mana tao ues mulai neme li'u nee fafain. Mana tao ues neme fafai anan, dudu'a lae, neu ko ala simbo no'uk lena heni hataholi la fo mana tao ues mulai neme li'u lima ledo bobon. Naa te, sila boe oo, simbo doi lilo fulak esa.

¹¹ Simbo lala leondiak, boe ma ala manggalau lo maosik, lae, ¹² 'Awe'e! Taa bisa leoiak ama! Sila mana makabuik lalan seli, kada tao ues li'u esa. Tehuu ai mana maso fafaik ia, tao ues sota malan seli, losa mbuse la tetee! Tehuu talobee de ama bae ai sama leo sila?'

¹³ Boe ma maosik fee sala natataak esa, nae, "Ka'a aa! Au taa aputak ka'a. Huu ka'a mesa

✠ **20:8** Malangga Anggama la Heti-heun 19:13; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 24:15

kana nakaheik tao ues faik esa na, seseban doi lilo fulak esa. Tetebes hetu? De, au tungga ita nakeketun hetu? ¹⁴ Malolenak ka'a simbo mala ka'a doi sesebam, fo fali leo. Mete ma au nau fee hataholi mana maso tao ues makabuik nalan seli neme ka'a mai, no'un sama leo au fee ka'a, na, au dede'ang ndia. ¹⁵ Neu ko au bole pake au doing tungga au hihiing. Talobee de ka'a mamasana huu au dale maloleng?'

¹⁶ Leondiak boe, neu faik fo Manetualain dadi Manek neu hataholi la, Ana bala neu Ndia hataholi nala tungga Ndia hihiin. De, hataholi mana mai makabuik mate'en, dei fo ana simbo baba'en sama leo hataholi mana mai makasososan. Hataholi mana mai makasososan, dei fo ana simbo ndia baba'en sama leo hataholi mana mai makabuik mate'en."✧

Lamatuak Yesus nafada kala'i telun la'eneu Ndia mamaten

(Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)

¹⁷ Basa ndia, boe ma Yesus asa mulai la'ok leni Yerusalem leu. Nai dala laladak, Ana noke nala Ndia ana mana tungga nala fo mesa kasa lakabubua lo Ndia. Basa ndia, boe ma nafada bali nae, ¹⁸ "Ei mamasane baa! Hatematak ia, ita sangga teni Yerusalem teu. Tehuu nai ele ala se'o heni Au, Hataholi Isi-iisik ia, neu malangga anggama Yahudi la malanggan nala, ma mese anggama la. Basa ndia, na, ala laketun fo huku mate Au. ¹⁹ Boe ma ala fee Au uu hataholi fe'ek fo taa mana malelak Manetualain. Boe ma ala lakamamaek Au. Ma ala filo lahina Au aong. Basa de, bei fo ala tao lisa Au nai ai ngganggek.

✧ **20:16** Mateos 19:30; Markus 10:31; Lukas 13:30

Memak Au mate tebe. Tehuu neu binesan, Au asoda fali.”

*Yakobis no Yohanis inan noke fo so'u ana nala dadik hataholi ina-huuk
(Markus 10:35-45)*

²⁰ Basa ndia, boe ma Sabadeus saon no anan Yakobis ma Yohanis leni Yesus leu. Boe ma ana sendek lunggulanggak fee hadak, ma kokoe Yesus.

²¹ Boe ma Yesus natanen, nae, “Ina paluu hata?”

Boe ma inak ndia nafada nae, “Leoiak Ama! Au oke, fo mete ma Ama nanggatuuk to'u palenda so, na, Ama so'u mala au anang dua sala ia, fo sila tungga to'u palenda sama-sama lo Ama boe. Au oke fo Ama nanggatutuu esa neu Ama boboa konam, ma esa bali neu boboa kiim.”

²² Namanene leondiak, boe ma Yesus nafada Yakobis ma Yohanis nae, “Ei taa bubuluk hata fo ei mokek ndia. Huu dei fo Au hambu doidosok no'uk. De, leobee? Ei maehetuk ei boe mabe'i lemba doidosok ndia sama-sama mia Au do?”

Dua sala kada lataa neulalau, lae, “Bisa nalan seli, Ama bou!”

²³ Basa de Ana nataa bali nae, “Memak, ei boe oo, dei fo lemba doidosok ndia sama leo Au. Tehuu dei fo see nanggatuuk nai Au kii-konang, na Au taa ndia aketun. Ndia Manetualain hak nakeketun ndia. Ana naketu mema kana so, see ma see ndia nanggatuuk nai mamanak ndia.”

²⁴ Ledoeik ana mana tungga kasanahulu fe'e nala lamanene dua sala nonoken leondiak, boe ma ala luli. ²⁵ Tehuu Yesus noke nala basa sala, de nae, “Leoiak! Ei bubuluk so hetu? Hataholi

ina-huu kala mana to'u palenda lateme tuni-ndeni lauinggu nala, losa taa bisa botik langga nala. Ma malangga nala leme nusak fo hataholi taa lalelak Manetualain, ala palenda lala lenalenak, losa lauinggu nala taa bisa botik langga nala. ²⁶ Tehuu ei taa bole tao leondiak! Naa, see neme ei mai nau dadik hataholi ina-huuk, na ana musi dadik hataholi nadedenuk fo ono-lau hataholi fe'ek. ☆ ²⁷ Ma see nau dadik malanggan, na, ana musi tao aon leo ata. ☆ ²⁸ Mamanene baa! Au leondiak boe. Au Hataholi Isi-isik ia, mai ono-lau hataholi. Au taa mai fo hataholi ono-lau Au. Huu Au fee Au sodang katema tuan, fo soi hataholi no'u kala sala-singgo nala."

*Yesus tao nahai hataholi mbokek
(Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)*

²⁹ Basa ndia, boe ma Yesus asa la'ok lakandoo. Ledoeik ala kalua leme kota Yeriko mai, hataholi no'uk tungga sala. ³⁰ Nai ndia, hambu hataholi mbokek dua langgatuuk lai dalak biffin. Ledoeik lamanene, lae, mana nesik ndia, na ndia, Yesus maneme Nasaret mai, boe ma ala langgou tingga-tingga lae, "Lamatuak! Dauk numbu-sadun aa! Ai mahani-mahani mala doon seli neu Lamatuak! Kasian neu ai dei!"

³¹ Namanene langgou leondiak, boe ma hataholi ka'i sala lae, "Heh Ei dua nggei bosomanggilo!"

Tehuu ala boe langgou latingga bali, lae, "Lamatuak aa! Dauk numbu-sadun aa! Kasian neu ai dei!"

☆ **20:26** Lukas 22:25-26 ☆ **20:27** Mateos 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26

³² Ledoeik Ana namanene leondiak, boe ma Ana hahae de natane sala nae, “Ei nau Au tao hata fee ei?”

³³ Lataa lae, “Lamatuak aa! Tulun fo ai bisa mita dei!”

³⁴ Namanene sila kokolan leondiak, boe ma Ana nameda kasian neu sala. Basa de Ana daba mata nala, de ala lita tutik. Basa ndia, boe ma ala la'o tungga Ndia.

21

Lamatuak Yesus maso neni kota Yerusalem neu sama leo Manek

(Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Yohanis 12:12-19)

¹ Basa ndia, boe ma Yesus asa la'ok lakandoo losa nggolok esa nade Betfage, nai lete Setun boboan.* Nggolok ndia deka-deka no kota Yerusalem. Leu ndia, de ala hahae tataak. Boe ma Ana nadenu Ndia ana mana tunggan dua, fo leu lakahuluk. ² Ana palenda sala nae, “Ei dua nggei mini nggolok ele miu. Mete ma ei maso, na, dei fo ei mita banda keledei ina esa no anan, nanamba'ak lai ndia. Ei miu sefi heni tali nala, fo hela mini sala leni Au mai. ³ Tehuu mete ma hataholi natane ei, nae, ‘Hatina de ei hela mini hataholi banda keledein?’ Naa, ei mataa mae, ‘Lamatuak sangga paken. Mete ma pake basan, na, dei fo Ana haitua fali kana mai tutik.’

⁴ Basa ia musi dadi, tungga hata fo Manetu-alain mana kokolan sulak mema kana so, nae,

* **21:1** Ala foi letak ndia nade ‘Setun’, huu osi setun no'uk lai ele. Ala lateme he'e setun boak fo hambu minan. Lete Setun ndia doon meda kilo esa neme kota Yerusalem mai.

⁵ ‘Wei, ei hataholi Yerusalem asa!†

Mai mita ia dei baa!

Huu ei Manem mai.

Ana mai no dale kadi'i-taidaek.

Ana mai sa'e banda kaledei ana.'”☆

⁶ Basa boe ma ana mana tungga nala leu de ala tao tungga basan, sama leo Yesus hehelun neu sala. ⁷ Ala hela loo banda keledi ina no anan leni Yesus leu. Boe ma ala bela sila lafa naluse nala neu banda keledi ana dean, de Yesus sa'e neu lain, fo sangga maso neni kota neu. ⁸ Ledoeik ala sangga maso leni kota dale leu, boe ma hataholi no'u kala ha'i lala lafa nala ma lafa ana nala, de bela sala leu dalak. Hambu luma boe, leu tati lala ai palm doo nala,‡ de lakambembela sala leu dalak laladan. No leondiak, ala tao tanda lae, ala soluk Ndia leo hataholi ina-huuk. ⁹ Boe ma luma la'ok lakahuluk lai Yesus matan, ma mana tungga kala lai dea. Ala eki no'u lae,

“*Hosana!* Ai koa-kio Manetualain!§

Huu Dauk numbu-sadun mai so!

Hosana! Ai koa-kio neu Manetualain!

Huu Lamatuak nadenu Hataholi ia mai.

Hosana! Ai koa-kio neu Manetualain!

† **21:5** Susula Malalaok dede'a Yunani nana sulak nai ia, nae, “Sion ana inanan.” Sion ndia, na ndia Yerusalem nade fe'en. De nai ia Zakarias pake dede'a banggana'uk fo nanggou kota Yerusalem hataholin nala. ☆ **21:5** Sakarias 9:9 ‡ **21:8** Mateos susula isi-isin nae, ‘palm beba nala’. Tehuu ita bubuluk neme Yohanis susulan tatada kasanahulu duan, lalane kasanahulu telun nae palm doo nala. § **21:9** Sila dede'a Aram nae, ‘*Hosana*’. Ndandaan nai makahulun ele nae, ‘ana fee hadak neu hataholi’. Faik fo Yesus bei nasoda nai daebafok ia, dede'a de'ek ndia, ala lateme paken fo koa-kio neu Manetualain.

Huu Lamatuak nanggatuuk to'u palenda
memak, nai lalai fo deman ana seli!"✧

¹⁰ Ledoeik Yesus maso Yerusalem no nakasoek
leondiak, boe ma basa kota isi nala kalua de
latane lae, "Awii! See mana maik ia bae?"

¹¹ Hataholi no'u kala lataa, lae, "Ndia ia,
Manetualain mana kokolan. Naden Yesus, fo
hataholi Nasaret, neme propinsi Galelea mai."

*Lamatuak Yesus maso neni Uma Ina Huhule-
haladoik neu, de ofe heni pasak manai ndiak
(Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Yohanis
2:13-22)*

¹² Basa de Yesus asa la'ok lakandoo, boe ma ala
maso leni Uma Ina Huhule-haladoik dalek leu.
Nai Uma Ina Huhule-haladoik pasan, hataholi la
taon dadik pasak, fo lase'o lunda, suek hataholi
paken dadik neu tunu-hotuk huhule-haladoik.
Nita leondiak, boe ma Yesus husi kalua heni sala.
Ana fae nalengga mei la fo ala taon neu mamana
tuka doik, ma Ana fae nalengga banggu la fo ala
paken neu lase'o mbui kala. ¹³ Boe ma nafada
sala, nae, "Lamatuak mana kokolan sulak mema
kana so, nae,

'Au ambadedei Uma ia,

fo suek hataholi la mai hule-haladoi lai ia.'

Lamatuak hihiin leondiak, tehoo ei tao
Uma ia dadik neu mana mamoa la mamana
nakabubuan so!"✧

¹⁴ Basa boe ma hataholi la loo hataholi mbokek
ma lu'u kala leni Yesus leu, lai Manetualain
Uma Huhule-haladoin ndia. Boe ma Ana tao
nahai basa sala. ¹⁵ Nai ndia boe, hambu
malangga anggama Yahudi malanggan nala, ma

✧ **21:9** Sosoda Koa-kio kala 118:26 ✧ **21:13** Yesaya 56:7; Yermia
7:11

mese anggama la. Ledoeik lita Yesus tao tanda heran leondiak, boe ma ala luli. Nakalena bali ledoeik lamanene kakana kala sila eki landaa lai Uma Huhule-haladoik ndia lae,

“*Hosana!* Ai koa-kio Manetualain!

Huu mane Dauk numbu-sadun mai so!”

¹⁶ Basa de, malangga nala sila lafada Yesus lae, “Weih! O mamananene kakana kala sila kokolan? Ndia taa tetebes!”

Tehuu Yesus nataa sala nae, “Hei, Au amanene. Tehuu hatina? Ei bei taa les mitak nai Manetualain Susula Malalaon la'eneu kakana kala mana koa-kio neu Manetualain do? Huu nai ndia nana sulak, nae,

‘Manetualain nahehele memak kakana mbimbilanak ma kakana kadi'ik bafan nala, fo ala koa-kio Ndia.’”[☆]

¹⁷ Basa boe ma, Yesus kalua la'o ela kota ndia, de neu sunggu nai nggolo Betania.

Lamatuak Yesus palenda ai huuk esa, fo boso naboabali

(Markus 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Neu fo'a fafain, Yesus asa la'ok leni Yerusalem leu bali. Tehuu nai dala laladak, Ana nameda ndoe so. ¹⁹ Nita ai huuk esa nai dalak biffin fo hataholi la lateme la'a boan.* De, Ana neu deka-deka no ai huuk ndia, fo sangga memete sudik kaboak do taa. Tehuu ledoeik Ana losa ai huuk ndia, Ana taa nita boak esa boe, huu

[☆] **21:16** Sosoda Koa-kio kala 8:3 * **21:19** Dede'a Indonesia pake dede'a de'ek 'ai ara' neme dede'a Yunani *συκεϊ* (*sukei*). Tehuu Manetualain Susula Malalaon natudu ai huuk esa nai ele fo hataholi la lateme la'a boan. Nai Indonesia baba'ek dulu hataholi taa la'a 'ai ara' boan. De, 'ai ara' nai Manetualain Susula Malalaon, taa sama leo ita ai aran nai ia.

ai huuk ndia bei fo nadoo. Boe ma Ana kokolak neu ai huuk ndia, nae, “Huu o taa kalua o boam fee Au, de o taa bole maboa so!” Ana kokolak nate'e, boe ma ai huuk ndia namatuu tutik.

²⁰ Ana mana tungga nala lita leondiak, boe ma ala nggengge. Ala latane lae, “Hatina de kada nggengge neuk ai huuk ia namatuu tutik?”

²¹ Boe ma nataa nae, “Mamanene neulalau baa! Mete ma ei mamahete tebe-tebe Lamatuak, taa no dale kaba'ek fa boe, na, ei bisa tao sama leo Au taok ndia. Ei bisa tao lena heni ndia boe. Conto leo: ei bisa palenda letek esa nanaso'uk neni tasi dale neu. Neu ko Manetualain keko heni letek ndia tutik, sadi ei mamahete tebe-tebe neu Ndia. ²² Huu basa hata fo ei moke Manetualain, na, dei fo ei simbon, sadi ei mamahete tebe-tebe neu Ndia.”

Malangga nala latane la'eneu Lamatuak Yesus hak

(Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)

²³ Basa de Yesus asa la'ok lakandoo. Losa Yerusalem, boe ma ala maso fali leni Uma Ina Huhule-haladoik pasan leu bali. Ledoeik Ana nanoli hataholi la'eneu Manetualain dala sodan, boe ma malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma lasi hada kala mai latane Ndia, lae, “Afik see nadenu o mai tao naodek nai ia? See fee o hak ndia?”

²⁴ Tehuu Ana bubuluk ala mai sangga dalak fo tao latuda Ndia. Boe ma Ana nataa nae, “Au boe oo, sangga atane ei. Ei mataa Au dei, bei fo Au ataa ei. ²⁵ Au sangga atane leoiak: ei basa nggei malelak Yohanis Mana Salanik ndia, hetu? See

☆ **21:21** Mateos 17:20; 1 Korintus 13:2

feen hak, fo ana salani hataholi? Manetualain do hataholi?"

Boe ma ala dudu'a leu-mai, boe ma lakokola lae, "Awii! Ita nana te'e nalak ia so maa! Huu mete ma ita tataa tae, 'Manetualain fee hak' na, dei fo Ana bala nae, mete ma leondiak, na, hatina de ei taa mamahale neu Yohanis?' ²⁶ Tehuu ita boe oo taa bisa tae, 'Hataholi fee hak', te dei fo basa hataholi la manggalau lo ita. Huu sila lamahale, lae, Yohanis ndia, na, Manetualain mana kokolan." ²⁷ Huu ndia de ala lataa Yesus lae, "Ai taa bubuluk."

Boe ma Yesus bala nae, "Naa! Mete ma leondiak, na, Au boe oo, taa paluu afada see ndia fee Au hak."

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu touk esa, ma ana touanan dua

²⁸ Yesus kokolak nakandoo no malangga nala sila, nae, "Ei dudu'am leobee no nakandandaak ia? Touk esa ma ndia ana touanan dua. Ana palenda kakana ka'ak, nae, 'Ana nggo ei! Leledon ia, o muu tao ues nai osi dei.'

²⁹ Tehuu kakanak ndia nataa nae, 'Eh! Au taa uu.' Tehuu taa dook boe ma ana fale dalen, de neu.†

³⁰ Basa ndia boe ma, touk ndia nadenu kakana fadik nae, 'ana nggo ei! Leledon ia, na, o muu tao ues nai osi dei.'

Boe ma kakanak ndia nataa nae, 'Malole ama. Dei fo au uu.' Tehuu naa te taa neu."

³¹ Tui basa leondiak, boe ma Yesus natane sala nae, "Naa, Au sangga atane leoiak: neme kakana

† **21:29** Susula Malalaok dede'a Indonesia TB kaesan ana heok neme susula dede'a Yunani laak nalan seli, ma neulau hiak nai ia.

kadua kala sila mai, see ndia tao tungga aman palendan ndia?"

Boe ma lataa lae, "Ka'ak!"

Basa de Ana kokolak nae, "Hei. Tehuu mamananene neulalau, huu Au kokolak tetebes. Hataholi fo ei mae sila papake taa kala, sama leo mana susu-bea, ma ina kalabik, dei fo ala maso lakahuluk dadik Manetualain hataholin leme ei mai. Huu kada ei makaheik Lamatuak, tehuu taa tao tungga Ndia hihiin. ³² Makahulun, Yohanis Mana Salanik nanoli ei so, dalan leobeek fo ei bisa masoda ndoos. Tehuu ei taa nau mamahelen. Naa te, ledoeik hataholi papake taa kala lamanene Yohanis, boe ma ala la'o ela sala-singgo nala, de ala tungga ndia nanonolin. Ei boe oo bubuluk basa sila. Tehuu ei taa nau hahae mima ei sala mala mai, fo tungga Manetualain hihii-nanaun."☆

Lamatuak Yesus fee nakandadaak la'eneu hataholi manggalauk tao osi anggol

(Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)

³³ Basa ndia, boe ma Yesus tui nakandandaak esa bali, nae, "Hataholi madaek esa tao osi, fo sangga sele ai anggol nai ndia dae bibian ndia. Boe ma ana mba'a ndulen. Ma ana tao bak he'e anggol boak oen. Boe ma ana nambadedei mamana nanea madema esa. De ana fee hataholi mana tao osi la seba osi ndia, fo ala ba'e duak osi ndia buna-boan lo ndia. Basa de touk ndia neni nusa dea neu.☆

³⁴ Losa fai ketu anggol boak, boe ma maosik nadenu ndia ana mana tao uen nala leni mana tao osi leu, fo loke ndia baba'en. ³⁵ Tehuu mana

☆ **21:32** Lukas 3:12; 7:29-30 ☆ **21:33** Yesaya 5:1-2

tao osi la sila taa mbali ndia hataholi nadedenu nala. Hambu nana fembak, ma hambu nana tao nisak, ma hambu nana mbiak nenik batu.
³⁶ Tehuu maosik ndia nadenu ndia ana mana tao ues bubua ina-huuk esa lena heni bubua makasososak ndia. Tehuu mana tao osi la, tao manggalauk leondiak leu sala boe.

³⁷ Doo-doo boe ma, maosik ndia, nadenu ndia ana hehelin neu. Huu ana dudu'a nae, 'Mete ma au haitua au ana heheling neu, na, neu ko ala simbo kana no malole, ma lamanenen.'

³⁸ Tehuu ledoeik mana tao osi la lita kakanak ndia, boe ma lakokola lae, 'Wei, ei mita dei! Te tou lasik haitua ana hehelin mai so. Dei fo ndia simbo basa tou lasik pusakan. De, mai fo ita tao tisan leo, fo suek ita hambu osi ia.' ³⁹ Boe ma ala humu lala kakanak ndia, de hela lenin neni osi deak neu, de ala tao lisan."

⁴⁰ Yesus tui nate'e, boe ma Ana natane sala nae, "Naa, Au sangga atane leoiak: mete ma maosik fali main, na, meda ana tao leobee neu hataholi mana tao osi la sila?"

⁴¹ Basa boe ma hataholi Yahudi la malangga nala lataa lae, "Neu ko ana tao nisa basa hataholi manggalauk kala sila. Basa ndia, na, ana fee hataholi fe'ek seba osi ndia, fo dei fo laba'e buna-boak, nandaa no ndia fai seseun."

⁴² Boe ma Yesus kokolak no sala nae, "Fama ei taa les mitak hata fo nana sulak nai Manetualain Susula Malalaon, nae,

'Hambu batu esa tuka nala nggali henin,
 tehUU hatematak ia batu ndia dadik neu uma
 batu dii neten!
 Manetualain mesa kana hele nalan, fo nanggatu-
 tuu batu ndia.

Huu ndia de ita titan, ndia neulaun ana seli!''[☆]

⁴³ Basa de Yesus tuti Ndia kokolan bali, nae, "De, ei dudu'a neulalaun dei baa! Makahulun, Lamatuak hele nala ita hataholi Yahudi ia, fo dadik Ndia hataholin. Tehuu ei taa nau mbali Au, de, neu ko Lamatuak hele nala hataholi fe'ek. Huu kada hataholi fo mana tungga Ndia hihii-nanaun, bisa maso dadik Ndia hataholin. ⁴⁴ [Au afada tungga ndoon. Au ia, ndia batu netes ndia. Hataholi mana tuda la'eneu batu ndia, dei fo hataholi ndia lulutu ndoos. Ma mete ma batu ndia tuda la'e hataholi, na, dei fo hataholi ndia sosombu ndoos.]''[‡]

⁴⁵ Ledoeik malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma hataholi Farisi la lamanene Yesus tutuin ndia, boe ma ala bubuluk lae, Ana uku ndandaak sila. Sila sama matetuk leo mana tao osi la sila, ma tuka batu mana mbia heni batu netes ndia. ⁴⁶ De ala luli lalan seli. Boe ma ala heti dalan fo sangga humu Ndia. Tehuu ala bei bii hataholi no'u kala, fo mana taok Yesus ndia, Manetualain mana kokolan. De ala taa bisa tao hata-hata neu Ndia.

22

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu hataholi fo taa nau neni feta kabin neu (Lukas 14:15-24)

¹ Basa boe ma Yesus kokolak no sala bali, nenik nakandandaak, nae, ² "Manetualain toto'u palendan ndia, sama leo manek esa tao ndia ana

[☆] **21:42** Sosoda Koa-kio kala 118:22-23 [‡] **21:44** Susula dede'a Yunani luma taa sulak lalane kahaa hulu haan ia.

manen feta kabin. ³ Ledoeik lahehele lala feta so, boe ma nadenu ndia ata nala leu lafada hataholi nana hoka kala, lae, 'Mai, huu feta sangga mulai ia so.' Tehuu hataholi la sila taa nau mai.

⁴ Basa de, ata la sila fali fo lafada manek. Namanene leondiak, boe ma manek ndia nadenu ata fe'e nala, nae, 'Ei miu mafada hataholi la sila, fo ala mai leo, huu feta nahehele so. Au hala sapi, ma tunu-nasu ala nana'a malada la so. Madenu sala mai la'a feta, huu basan nana sadiak so.'

⁵ Ata la sila leu lafada leondiak. Tehuu hataholi nana hoka kala sila taa nau mbali sala. Hambu mana neni osi neu, hambu mana neni mamana tao ues neu, ⁶ hambu luma humu lala manek ata nala, de tao doidoso sala losa mate sala.

⁷ Namanene leondiak, boe ma manek luli nalan seli. Basa de nadenu soldadu nala leu tao lisa hataholi la mana tao lisa ndia ata nala. Boe ma soldadu la hotu heni kota ndia bebelak no dae.

⁸ Basa boe ma, manek noke nala ata fe'e nala, de nafada sala, nae, 'Feta kabin nahehele so, tehuu hataholi fo au hoka kala sila, taa landaa tungga au fetang. ⁹ Hatematak ia, ei kalua mini dala hataholi no'u kala miu, fo hoka sudi see fo ei matanggo mia sala lai ndia.' ¹⁰ Boe ma ata la sila leni dala hataholi no'u kala leu. Ala latonggo hataholi no'u kala lai ndia, de loo sala leni feta kabin ndia leu. Hataholi no'u kala tao lahenu feta ndia, de, hambu hataholi neulauk ma hataholi manggalauk.

¹¹ Basa de, manek neni feta ndia dalek neu de, ana mete ndule ndia hataholi mana mai nala sila. Boe ma nita hataholi esa taa pake

balo'a feta.* ¹² Boe ma manek ndia natanen nae, 'Heh tolanoo! Hatina de o maso ia mai, taa pake balo'a feta?' Tehuu hataholi ndia kada namanggonggoak. ¹³ Boe ma manek ndia palenda ana mana ono-lau nala nae, 'Hengge hataholi ia ei-lima nala, fo mbian deak neu. Ela ana namatani ma doidoso nai mamana makiuk ele.'[☆]

¹⁴ Leondiak boe oo, Manetualain hoka hataholi no'uk, tehuu Ana hele nala kada lumak fo dadik neu Ndia hataholin."

Lamatuak Yesus kokolak la'eneu bae bea fee mana palenda

(Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)

¹⁵ Lamanene basa Yesus kokolan ndia, boe ma hataholi Farisi la lala-halak fo sangga te'en ma soli salak neu Ndia. ¹⁶ Boe ma ladenu sila ana mana tungga nala lo Herodes hataholi partei politik, fo ala latane-lataak lo Yesus. Ala soso'uk Ndia, lae, "Ama Mesen! Ai bubuluk Ama dalen ndoos. Ama taa masapepeko malelak, ma taa hehele matak. Ama manoli taa-taa Manetualain Dede'a-kokolan no ndoos. ¹⁷ Hatematak ia, ai sangga matane dede'ak esa. Tungga ita anggama Yahudi heti-heun, na, meda ita musi bae bea fee mana palenda Roma mane ina-huun, do taa?"

¹⁸ Tehuu Yesus bubuluk so, ala sangga doluk Ndia, fo kokolak laban mana palenda Roma. De, Ana nataa nae, "Memak ei hataholi mana

* **22:11** Hataholi malelak luma lae, manek ia sadia balo'a feta fee hataholi mana mai sudi neme bee mai. Tehuu hataholi esak ndia, taa nau pake balo'as ndia. No leondiak, ana tao nakadadaek manek no ana manen ndia. [☆] **22:13** Mateos 8:12; 25:30; Lukas 13:28

dea-dalek! Hatina de ei sangga te'ek Au minik dede'ak ndia? ¹⁹ Hena matudu Au doi lilo fulak esa fo hataholi paken bae neu bea!" Boe ma latudun doi lilo fulak esa neu Ndia.

²⁰ Basa de natane sala, nae, "See mata-aon ia? Ma see naden ia?"

²¹ Lataa lae, "Ndia kesel, mana palenda Roma mane ina-huun ndindia."

Boe ma Yesus nafada sala nae, "Mete ma leondiak, na ei fee mana palenda hata fo ndia hak. Ma fee Manetualain hata fo ana dadik Manetualain hak."

²² Lamanene leondiak, boe ma basa sala heran lalan seli, huu Ndia kokolan tetebes. Huu ndia, de ala taa bisa te'ek lala Ndia. Boe ma ala la'o ela Ndia.

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu hataholi mana matek nasoda fali; ma hataholi lasaok lai nusa-sodak, do taa?

(Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)

²³ Nai ndia boe oo, hambu hataholi partei Saduki. Hataholi Saduki la lanoli, lae, hataholi mana matek taa nasoda fali. Faik ndia, sila boe oo, sangga dalak fo te'ek Yesus. Huu ndia de ala mai latanek lo Ndia, lae, ²⁴ "Ama Mesen! Ba'i Musa sulak ela ita so, hadak ia nae: mete ma touk esa mate la'o ela saon, tehoo anan taa, na, touk ndia fadin musi sao nala ina falu ndia, suek tao numbu-saduk fee ka'an mana matek ndia. ²⁵ Memak makahulun ba'i Musa nanoli leondiak, tehoo ai sangga matane leoiak: hambu touk hitu tolanoo kala. Uluk sao, tehoo maten, ma anan taa. Boe ma fadin mana tungga ndia, sao nala ina

✧ **22:23** Hataholi Nadedenu nala Tutuin 23:8 ✧ **22:24** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 25:5

falu ndia. ²⁶ Taa dook bali, boe ma maten boe, ma anan taa. Leondiak boe fadi katelun: ana sao nala ina falu ndia, tehoo maten, ma anan taa. Leondiak nakandondoo henin losa fadi mate'a teisuusuk maten. ²⁷ Boe ma ina falu ndia maten.

²⁸ Hatematak ia ai sangga matane leoiak: inak ndia sao nitak touk hitu so. Dei fo neu daebafok babasan, boe ma Lamatuak tao nasoda falik hataholi mana mate kala, na, inak ndia dadik neu see saon?"

²⁹ Boe ma Yesus nataa nae, "Mete ma ei matane leondiak, na, ei sala malan seli ia maa! Huu ei taa bubuluk Manetualain Susulan isin. Ma ei boe oo, taa bubuluk Ndia koasan fo ana seli ndia! ³⁰ Teteben na leoiak. Dei fo mete ma Manetualain tao nasoda falik hataholi mana mate kala, na, taa lasaok so bali, sama leo Ndia ata nala malai nusa-sodak.

³¹ Ma Au boe sangga kokolak la'eneu hataholi bisa nasoda fali, do taa. Nai ba'i Musa susulan tui nae, ai huu anak esa ha'i na'an tehoo taa kade sana. Neme tutuik ia mai, ita bisa bubuluk, tae, hataholi mana matek bisa nasoda fali. Huu nai ndia Manetualain nafada ba'i Musa nae,

³² 'Au ia, o ba'i mala Manetualain.

Fo ndia ba'i Abraham, ba'i Isak, ma ba'i Yakob.

Sila basa sala lakaluku-lakatele lakan-dondoo, henin neu Ndia losa hatem-atak ia.'

Ita bubuluk, tae, ledoeik Lamatuak kokolak leondiak, na, ba'i la sila mate sala dook ia so. Tehoo Manetualain nae, Ndia bei dadik neu sila Lamatuan. Huu ndia, de ita bubuluk, tae, sila samanen bei lasoda lakandoo, mae sila mate dook ia so. De mae hataholi mana matek, tehoo ana nasoda fali. Huu kada hataholi kasodak

nakaluku-nakatele neu Manetualain, tehoo taa hataholi mana matek hetu?!"☆

³³ Lamanene Yesus nanoli leondiak, boe ma hataholi Saduki la taa bisa bala fa boe bali. Tehoo hataholi no'u kala sila heran lalan seli de lakokola lae, "Awii! Hataholi ia, nanonolin ana seli maa!"

Lamatuak Yesus nanoli la'eneu palenda manai lain seli

(Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

³⁴ Ledoeik hataholi Farisi la lamanene, lae, Yesus senggihataholi Saduki la sila, boe ma lakabubua no'u fo sangga latanek lo Ndia. ³⁵ Sila malela anggaman esa sangga te'ek sudik Ndia nae, ³⁶ "Ama Mesen! Au sangga atane leoiak: ita hada heti-heun, ma anggama palendan nala, no'un seli. Neme basa ba'i Musa palendan ndia mai, na, bee ndia ina-huun ana seli?"

³⁷ Boe ma Ana nataa nae, "Palenda manai lain seli nai Manetualain Susula Malalaon ndia, leoiak:

'Manetualain ndia na ei Manetualaim.

De, ei musi sue Ndia *lena* heni basan.

Huu ndia, de ei musi dokodoe Ndia taa-taa,

malelak Ndia,

ma tao ues mbilu mbuse fo tungga Ndia hihii-nanaun.'☆

³⁸ Palenda ndia, penting nalan seli ma ana seli!

³⁹ Ma hambu palenda kaudan, fo nae leoia:

'O musi sue hataholi fe'e kala, sama leo o sue o ao-ina hehelim.'☆

☆ **22:32** Kalua neme Masir mai 3:6 ☆ **22:37** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 6:5 ☆ **22:39** Malangga Anggama la Heti-heun 19:18

40 Palenda kadua kala ia, ndia huun neme basa ba'i Musa heti-heun, ma basa Manetualain mana kokolan nala nanonolin basan. Hataholi taa bisa tungga palenda fe'e kala, mete ma ndia taa tungga nakahuluk palenda kadua ina-huu kala ia."☆

Karistus ndia, memak mane Dauk numbu-sadun, tehuu Ndia dadik neu mane Dauk Lamatuan

(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)

41 Ledoeik hataholi Farisi la sila bei lakabubua lai ndia, boe ma Yesus natane nasafali sala, nae,
42 "Neme makahulun ele mai Manetualain helu memak so, fo haitua Karistus mai, fo tao nasoda Ndia hataholi nala. Naa, tungga ei dudu'a mala, na, Karistus ndia, na see numbu-sadun ndia?"

Boe ma lataa, lae, "Ndia ndia, mane Dauk numbu-sadun."

43 Yesus kokolak nakadaik bali, nae, "Mete ma leondiak, na hatina de Manetualain Dula Dale Malalaon nafada mane Dauk, fo noke Karistus ndia, na, 'Lamatuak'? Huu Dauk sulak nae,

44 'Manetualain nafada au Lamatuang, nae,
"Mai fo manggatuuk muu Au boboa konang, nai mamana nana hadak nalan seli ia.
Huu dei fo Au tao o musu mala, leu do'ok o.'"☆

45 Neme susulak ndia mai, ita bisa bubuluk tae, mane Dauk mesa kana noke Karistus ndia, na, 'Lamatuak.' De, mete ma hataholi lae, Karistus ndia, kada mane Dauk numbu-sadun, na, ndia bei taa dai! Huu Ndia boe oo, mane Dauk Lamatuan!"

☆ **22:40** Lukas 10:25-28 ☆ **22:44** Sosoda Koa-kio kala 110:1

⁴⁶ Lamanene Yesus kokolan leondiak, boe ma hataholi Farisi la sila kada lamanggonggoa kala, huu taa hambu hataholi esa boe bisa nataa Yesus. Huu ndia de, mulai neme faik ndia mai boe, ala bii latanen, ma ala taa lambalani te'ek sudik Ndia so bali.

23

Lamatuak Yesus nasaneneda kasa fo mata neuk neu mese anggama ma hataholi Farisi la (Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Basa boe ma Yesus nanoli Ndia ana mana tungga nala, sama-sama lo hataholi no'u kala fo mana tungga sila. ² Ana nafada nae, mese anggama ma hataholi Farisi la, to'u hak fo lanoli ba'i Musa heti-heu nala. ³ Huu ndia de, ei musi mamanene sala ma tungga sila nanonolin. Tehuu boso tungga hata fo ala taon, huu ala taa tao tungga sila nanonoli hehelin. ⁴ Ala lakaseti hataholi fo lemba sila heti-heu anggama mabela ndia. Tehuu sila mesa kasa taa nau tulun hataholi la, fo tungga heti-heuk ndia. ⁵ Basa hata fo ala taok ndia, ala tao, fo suek hataholi la koa sala. Conto leo: hata esa fo isin Manetualain Dede'a-kokolan, de ala mba'an neu langga nala, ma lima nala. Tehuu ala boe tao ina-huhuu sila ena nala, suek hataholi la koa sala lae, 'Wei! Sila ndia, hataholi malalaok, bou!'☆

⁶ Mete ma ala maso leni uma huhule-haladoik leu, do ala tungga feta, na, ala lateme sangga mamana nanggatuuk neulauk nalan seli, fo hataholi no'u kala lita sala. ⁷ Mete ma ala pasak

☆ **23:5** Mateos 6:1; Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 6:8; Lelekek 15:38

leu, na sila boe oo, mana mahiik fee sala hadak. Ala sangga fo suek hataholi la do'ok kasa, lae, 'Soda-molek, ama mese nana hadak'. ⁸ Tehuu ei boso tungga sila tatao leondian ndia! Hataholi taa bole loke ei, na lae, 'ama mesen', huu ei mesem kada esak. Ma ei basa nggei ia, tolanoo kala. ⁹ Boso soso'uk hataholi daebafok, mae, 'ama', huu ei Amam nai nusa-sodak kada esak. ¹⁰ Hataholi boe oo, taa bole loke ei, na, lae, 'lamatuak', huu ei Lamatuam kada esak, fo ndia Au ia, fo Manetualain helun neme makahulun mai so, fo haituan mai. ¹¹ Huu ndia de, Au ae ei taa bole soso'uk aok sama leo hataholi mana sangga hada kala sila. See neme ei mai nau dadik hataholi ina-huuk, na ana musi dadik leo mana ono-lauk, fo ono-lau hataholi fe'ek. ¹² Te hataholi mana nau soso'uk aok, dei fo Lamatuak tao natudan. Tehuu hataholi mana tao aon sama leo hataholi kadi'ik, dei fo Lamatuak so'u lai kana." [☆]

Lamatuak Yesus ka'i malangga anggama la, huu ala kokolak fe'ek, tehoo tao fe'ek

(Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 47-52; 20:47)

¹³ Basa ndia, boe ma Yesus kokolak tuti bali, nae, "Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe, huu ei taa mamahale Au, Hataholi fo Manetualain helu memak sangga haituan mai. Ma manggalaun lena bali, ei matabaa mala hataholi mana nau neni Lamatuak palendan mai, fo ala boso lamahale neu Au.

☆ **23:11** Mateos 20:26-27; Markus 9:35; 10:43-44; Lukas 22:26

☆ **23:12** Lukas 14:11; 18:14

14 [Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe, huu ei mambue masapepeko ina falu la, fo basa na ei mamoa mala uma nala. Tehuu nai hataholi no'uk matan, na, ei mafuni ei manggalau nala sila, ma mambadeik hulehaladoi mala dook fo suek hataholi la lae, ei dale mala malalaok. Tehuu dei fo Manetualain huku ei, belak nalan seli.]*

15 Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Neu ko ei hambu soe, huu ei sa'e ofak sudi bee miu, ma loe-nda'e letek, kada nau sangga hataholi esak, fo ana maso neni ei partei anggama neu. Tehuu mete ma ana maso so, na, ei tao ndia sodan manggalaun lena bali, losa ana hambu huhukuk nai naraka belan la'i dua neme ei mai.

16 Wei! Ei dale mala lakatema so, tehUU hatina de ei bei nau matudu dalak neu hataholi fe'ek bali? Dei fo ei hambu soe, huu ei manoli madabak, mae, 'Mete ma hataholi so'uk heheluk nenik soo, ma seseik Uma Ina Huhulehaladoik, na, hataholi ndia taa nanamba'ak no ndia hehelun ndia. Tehuu mete ma ana so'uk heheluk nenik soo, ma seseik bua lilo mbilas manai Uma Ina Huhule-haladoik dalek, na, bei fo ndia nanamba'ak no hehelun ndia.' 17 Ei ia nggoam ana seli! Ei maehetuk Lamatuak tao bua lilo mbilas ndia ina-huun lena, neme Ndia Uma Ina Huhule-haladoin? Taa! Huu Uma ndia tao bua sala sila dadik malalaok!

18 Ei boe oo, manoli madabak, mae, 'Mete ma hataholi so'uk heheluk nenik soo, ma seseik mei

* **23:14** Lalanek ia, taa nana sulak nai susula dede'a Yunani laak nalan seli.

tunu-hotuk manai Uma Ina Huhule-haladoik, na, hataholi ndia taa nanamba'ak no hehelun ndia. Tehuu mete ma ana so'uk heheluk nenik soo, ma seseik tunu-hotuk manai mei ndia, na, bei fo ana nanamba'ak no heheluk ndia.' ¹⁹ Ei ia, mboke tebe-tebe so. Neu ko mei tunu-hotuk ndia, ina-huun lena tunu-hotuk manai mei ndia lain. Huu mei ndia, tao nala hataholi bisa fee tunu-hotun neu Manetualain. ²⁰ Huu ndia, de, mete ma hataholi soo ma seseik mei tunu-hotuk ndia, na malolenak seseik mei ndia, ma basa hata manai mei ndia lain boe. ²¹ Ma mete ma hataholi soo ma seseik Uma Ina Huhule-haladoik, na, malolenak seseik Uma ndia sama-sama no Manetualain naden, huu Ana leo nai ndia. ²² Ma mete ma hataholi soo fo seseik nusa-sodak, na, ndia ndia sama leo seseik Manetualain kadela palendan, sama-sama no Ndia naden, huu Ndia nanggatuuk to'u palenda nai ndia.✧

²³ Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe, huu ei malelam ana seli mahihinggak fo fee Lamatuak esa neme baba'ek sanahulu mai. Ei mambue mahinggak basabasan, losa ei bumbu-fani mala nana selek nai osi dale mai boe oo, ei hinggan. Conto leo ei hingga lutu-lutuk ei daladai, adas makeek, ma jintan. Naa te ei mafalende heni Manetualain heti-heun manai lain nalan seli! Huu ei taa masoda no ndoos. Ei taa sue hataholi kasian nala. Ma ei taa masoda tungga makandoo Lamatuak hihii-nanaun. Malolenak, ei tao basa sila dei, bei fo ei miu hingga ei bumbu-fani mala,

✧ **23:22** Yesaya 66:1; Mateos 5:34

fo fee Lamatuak baba'en neu. ☆ 24 Ei dale mala lakatema so, tehoo hatina de ei bei nau matudu dalak neu hataholi fe'ek bali? Ei tao heti-heuk losa lutu-lutuk, fo madenu hataholi fe'e kala tunggan, tehoo Lamatuak heti-heun manai lain nalan seli, ei mesa nggei taa tungga sana. Sama leo ei palisak lutu-lutuk fo se'e heni mbena anak neme ei oe nininum mai. Tehoo banda ina-huuk leo kamba, na, ei kodo katema kana!

25 Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe, huu ei safe mala ei pingga-manggo mala losa langgahado, tehoo ndia kada dea nala. Naa te, dalek manggenggeo ndoos neme ei mamooam ma ei nasambambambok mai.

26 Weih! Hataholi Farisi mboke kala aa! Safe makahuluk ei pingga-manggo mala dale nala! No leondiak, na, baba'e deak boe oo, bisa dadik malalaok!

27 Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe, huu ei ia sama leo lates nana dama fulak. Hataholi nita deak, lolen ana seli. Tehoo dalek, henuk no mana mate kala dui-loun, ma basa kaboo mbuluk. ☆ 28 Ei boe oo, sama! Ei mahiik tao aok nonook leo hataholi malalaok. Nai deak na, hataholi nita ei, sama leo hataholi dale ndoos. Naa te ei dale mala, henuk no dede'a manggalauk. Huu ei kokolak fe'ek, ma tao fe'ek, ma mafalende heni Manetualain palenda nala.

29 Heh, ei mese anggama ma hataholi Farisi la! Memak ei ia, hataholi mana dea-dalek! Dei fo ei hambu soe! Ei tao late ina-huu kala fee

Manetualain mana kokola nala, ma heu malole hataholi neulau kala late nala. ³⁰ Tehuu ei mae, 'Leo ita tasoda lelek esa to ita bei-ba'i nala, na, neu ko ita taa tungga tao tisa Manetualain mana kokola nala.' ³¹ No leondiak, ei malengga seluk ei dede'a kafunik heheli mala, mae, ei ndia boe manggalaun sama leo ei bei-ba'im mala. ³² De, malolenak, ei tao manggalauk leondiak losa mate'en, tungga ei bei-ba'im sala nala!

³³ Ei ia tebe-tebe manggalaun sama leo mengge kalasok. Ei maehetuk Manetualain taa huku ei? Boso mamahena! Neu ko Ana mbia heni ei mini ha'i naraka dale miu! ³⁴ Mamanene baa! Dei fo Au haitua fee ei Au nadedenu nggala, fo lanoli ma latudu ei Lamatuak dala soda ndoon. Tehuu dei fo ei tao misa luma, ma mbaku misa luma leu ai nggangek. Hambu luma, ei filo sala lai uma huhule-haladoi kala, ma hambu ei tao doidoso luma, losa ala lalai leme kota esa, leni kota fe'ek leu. ³⁵ Makahulun ele, ei bei-ba'im tao lisa Habel. Naa te ndia ndia, hataholi dale ndoos. Ei bei-ba'im mala lambue tao lisa lakandondoo henin hataholi dale ndoos sala neme numbu-saduk esa mai neni numbu-saduk esa neu. Losa Zakarias, fo Barakia anan. Ala tao lisan neme Uma Ina Huhule-haladoik pasan fo dekak no mei tunu-hotuk. Huu ei tungga ei bei-ba'im mala manggalaun ndia, de, ei musi tanggon basa hataholi ndoos sala sila daa nala. ³⁶ Memak tetebes! Tehuu ei fo hatematak ia, dei fo nana hukuk, huu dede'a manggalauk kala fo ei bei-ba'im mala taon neme makahulun ndia mai."

*Lamatuak Yesus tuda kasian neu hataholi Yerusalem asa
(Lukas 13:34-35)*

³⁷ “Wei hataholi Yerusalem aa! Ei ia, mambue tao misa Manetualain mana kokola nala, ma mbia misa nadedenu kala mana nau mai tulu-fali ei. Au ambue kokoe ei taa-taa fo mini Au mai, sama leo manu ina nasulu nala ana nala neu lidan dale. Tehuu ei taa nau. ³⁸ Huu ndia, de Lamatuak taa mbali ei umam so. Boe ma mbilabinesak, louk so. ³⁹ Mamanene neulalau baa! Huu ei taa mita Au bali, losa neu fain ei manaku mae, ‘Ai moke fo Manetualain fee baba'e-babatic neu Hataholi ia, huu Lamatuak haitua Ndia.’ Ei manaku leondiak, bei fo ei mita Au bali.”

24

Lamatuak Yesus nafada memak Uma Ina Huhule-haladoik tutu'un
(Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

¹ Basa ndia, boe ma Yesus sangga la'o ela Uma Ina Huhule-haladoik. Ledoeik Ana kalua, boe ma Ndia ana mana tungga nala latudu Uma Ina Huhule-haladoik malolen. ² Tehuu Ana nataa nae, “Uma ia memak malole! Tehuu mamanene baa! Taa dook bali, ala tao latu'u heni basa batu nala ia.”

Lamatuak Yesus nafada, nae, neu ko Ndia ana mana tungga nala hambu doidosok
(Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

³ Basa de, Yesus nda'e neu nanggatuuk nai lete Setun. Boe ma ana mana tungga nala mai lakokola lo Ndia mesa kana, lae, “Ama! Hena mafada seluk Ama kokolam isinaak ndia. Meda Ama fali main ndia, la'eneu fai hida bae? Ma ndia tanda nala, meda leo hata? Talobee boe no daebafok babasan?”

4 Basa boe ma Yesus nataa, nae, “Manea matalolole aok baa! Fo ei boso nana kedi nalak. 5 Huu dei fo hataholi mata-mata kala mai fo babamba kalak, lae, ‘Au ia Karistus, Hataholi fo Manetualain heluk ndia so neme makahulun mai.’ No leondiak, ala kedi lala hataholi no'uk. 6 Mete ma ei mita hataholi latati, do ei mamananene, lae, hambu natatik sudi nai bee, na, ei boso bii. Huu dede'a leondiak ndia, musi dadi dei. Tehuu daebafok fai babasan bei taa losa. 7 Dei fo leo esa natati no leo fe'ek. Nusak esa natati laban nusa fe'ek. Hambu dae nangge'o sudi nai bee. Ma fai ndoen boe napadaka nalan seli! 8 Tehuu basa sila, bei fo tanda makasososak fo nafada, nae, daebafok fai babasan deka-deka mai so. Ndia sama leo inak bei fo nameda tein hedis, huu ndia fai bobongin dekak so.

9 De, ei musi manea matalolole aok baa! Huu dei fo ala tao doidoso ma tao lisa ei. Ma hataholi leme basa nusa kala dei fo husembuluk lalan seli neu ei, huu ei tungga Au.✧ 10 Faik ndia, hataholi no'u kala heok lasadea ma taa nau lamahela Au bali. Ala lahusembuluk, ma lase'ok esa no esa. 11 Dei fo masapepeko kala lae sila ndia, Lamatuak mana kokola nala. De hataholi no'u kala lamahela sala. 12 Dei fo hataholi manggalaun nala tamba faik, na, tamba lamano'u, losa hataholi taa lasueao esa no esa bali. 13 Tehuu hataholi mana nakatataka nakandoo losa maten, na, neu ko Manetualain tao nasodan.✧ 14 Huu hataholi musi tui-bengga Manetualain Hala Malolen, losa daebafok bu'u nala, fo suek basa hataholi bisa bubuluk Lamatuak dala soda ndoon. Basa ndia, bei fo daebafok fai babasan mai.”

✧ 24:9 Mateos 10:22 ✧ 24:13 Mateos 10:22

Lamatuak Yesus nafada, nae, hataholi mang-galauk mana tao makalulutuk esa dei fo ana mai (Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)

¹⁵ Yesus kokolak nakandoo, nae, “Manetualain mana kokolan Daniel sulak so, la'eneu hataholi esa manggalaun ana seli. Ana maso mai, fo nambadeik neu mamana lulik, nai Manetualain Uma Ina Huhule-haladoin. No leondiak, ana tao nanggenggeo mamanan ndia. Huu ndia, de, Manetualain heok nasadea, la'o ela mamanan ndia. Mete ma ei mita leondiak so, na, mata neuk leo baa! (See les susulak ia, na, musi bubuluk neulalau!)[☆] ¹⁶ Huu ndia dadik tanda, nae, fai-fai to'a-taak nai lelesu matan so. Mete ma mita leondiak so, na, hataholi manai propinsi Yudea, fo'a malai mini letek miu leo. ¹⁷ Mete ma hambu hataholi kalua neme uman mai, na, bosu fali miu ha'i buas bali. Malai lai-lai leo, fo suek bosu hambu soe. ¹⁸ Hataholi manai osi, na, bosu fali fo ha'i sidi nalusek bali. Malai makandoo leo![☆] ¹⁹ Nana kasian nalan seli neu ina kailus, ma ina kala mana masusu ana mbimbilanak. Huu ala taa bisa lalaik latingga. ²⁰ De, malolenak ei hule-haladoi fo soe ndia taa mai la'eneu oefak, do mai la'eneu fai hahae tao ues. ²¹ Huu faik ndia toto'an ana seli! Mulai neme Manetualain nakadadidik daebafok ia, losa hatematak ia, hataholi bei taa latonggo lo toto'a ina-huuk matak leondiak.[☆] ²² Tehuu ei maua-manale malan seli, huu Manetualain tao keke'u faik ndia. Mete ma taa, na, taa hambu hataholi esa boe nakatataka nasoda. Huu Manetualain sue Ndia hataholi nala fo Ana hele

☆ **24:15** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 ☆ **24:18** Lukas 17:31

☆ **24:21** Daniel 12:1; Dae-bafok Mata Beuk 7:14

nala kala, de Ana tao keke'u fai-fai toto'a kala sila.

²³ Dei fo mete ma faik ndia losa so, na, ei mamananene hataholi nae, 'Mita dei! Karistus nai ia!' Ma hataholi fe'ek lae, 'Karistus nai ele!' Tehuu ei boso mamahale baa! ²⁴ Huu dei fo hambu hataholi kalua fo babamba kalak, nae, 'Au ia, Karistus!' Ma fe'e kala bali lae, 'Au ia, Manetualain mana kokolan.' Dei fo ala tao tanda heran mata-mata kala pake nitu koasan, fo pepeko hataholi. Ala soba-soba fo suek Manetualain hataholi nala nana kedi nalak! ²⁵ De, ei musi manea neulalau aok baa! Fai-fai toto'ak ndia bei taa losa, tehoo Au asanenedak memak ei baa!

²⁶ Mete ma hataholi nafada ei, nae, 'Karistus nai mook ele!' na, ei boso mini ele miu. Ma mete ma hambu nae, 'Karistus nai uma ia dalek!', na, ei boso mamahale sila pepeko nala ndia. ²⁷ Huu, Au ia, Hataholi Isi-isik. Dei fo Au fali uni daebafok ia mai, na, basa hataholi la lita Au, sama leo hataholi lita mahadok nasa'a nai ledoo sasadun neni ledoo tetesan neu.*

²⁸ Mete ma Au fali maing, dei fo ei bubuluk Au nai bee. Sama leo hataholi bubuluk, nae, mete ma mbui mana'a mbombola kamates, lakabubua lai mamananak esa, na, neu ko hambu mbombola kamates nai ndia."*

*Lamatuak Yesus nafada Ndia fafali main
(Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)*

²⁹ Basa de Yesus tuti bali, fo nafada Ndia ana mana tungga nala, nae, "Mete ma fai-fai toto'a kala sila late'e,

* **24:27** Lukas 17:23-24 * **24:28** Lukas 17:37

Dei fo ledo makiu,
 bulak boe taa nasa'a so bali.
 Nduu kala latuda kala leme lalai mai,
 ma basa koasa lalai lapoka kala.'☆

³⁰ Basa ndia, boe ma basa hataholi lita tanda nai lalai, lae, Hataholi Isi-isik sangga fali main. Lita leondiak, boe ma basa hataholi nusa kala malai daebafok ia ala bii, losa lamatani. Huu, dei fo Au konda mai ua ko'as, bei fo ala lita Au koasang, ma basa Au ana seling.☆ ³¹ Basa de, Au pake lii to'ik lii ina-huuk, boe ma Au palenda Manetualain ata nala malai nusa-sodak, fo leu lakabubua lala basa hataholi fo Au hele ala kala leme basa daebafok bu'u nala, neme ledo sasadu main losa ledo tetesa neu; neme kii mai losa kona."

Fai-fai to'a-taak dadik tanda neu Yesus fafali main

(Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)

³² "Au ha'i conto leo ai huuk. Mete ma doon mulai kuni, na, ndia tanda, nae, fai hanan deka-deka mai so. ³³ Leondiak boe, mete ma ei mita fai-fai to'a-taak mai so, sama leo Au afada ei isi-naak ndia so, na, ndia tanda, nae, Au deka-deka mai so. ³⁴ Hatematak ia, mamananene neulalau! Neme basa hataholi bei kasodak hatematak ia, dei fo hambu bei taa maten, naa te fai-fai to'a-taa kala mai so. ³⁵ Mae lalai ma daebafok mopo heni sala, tehoo Au dede'a-kokolang ia, lahele lakandoo taa no mana basak."

☆ **24:29** Yesaya 13:10; 34:4; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Dae-bafok Mata Beuk 6:12-13 ☆ **24:30** Daniel 7:13; Sakarias 12:10-14; Dae-bafok Mata Beuk 1:7

Lamatuak Yesus nafada nae, Ndia fai mamain ndia, namaninok

(Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Taa hambu hataholi bubuluk faik bee ndia, Au fali maing. Manetualain ata nala malai nusa-sodak boe oo, taa bubuluk, ma Au boe oo, taa bubuluk. Kada Au Amang mesa kana bubuluk.

³⁷ Huu Au ia, Hataholi Isi-isik. Dei fo mete ma Au fali maing, na, ndia sama leo makahulun ele, faik fo Noh bei nasoda.✧ ³⁸ Faa tuak ndia bei taa mai, tehoo hataholi la la'a-linu neulalau, ma lasaok no'u, sama leo basa faik. Ala tao leondiak lakandondoo henin, losa Noh maso neni ofa inahuuk ndia dalek neu. ³⁹ Tehoo ledoeik faa tuak mai sapu heni basa sala, bei fo mata nala lalaak, fo bubuluk hata mana dadik ndia so. Leondiak boe, dei fo no Au mamaing.✧ ⁴⁰ Faik ndia, mete ma hataholi dua tao ues lai osi dale, na, kada nggengge neuk Manetualain so'u nala esa ma fe'ek Ana elan. ⁴¹ Mete ma inak dua mbau hade, na, nggengge neuk Manetualain so'u nala esa ma Ana ela fe'ek.

⁴² Huu ndia, de, ei musi manea leledo-le'odaen, huu ei taa bubuluk fai hida ei Lamatuam fali main. ⁴³ Dudu'a neulalau baa! Mete ma maumak bubuluk le'odae na'o sangga mai, na, neu ko ana nanea nakandoo, fo suek na'o boso maso neni uman neu. ⁴⁴ Huu ndia, de, ei musi mahehele. Huu Au fafali maing ndia, kada kaiboik.”✧

Lamatuak Yesus nanoli nae, nana nadedenuk,

✧ **24:37** Tutuik la'eneu Sososan 6:5-8 ✧ **24:39** Tutuik la'eneu Sososan 7:6-24 ✧ **24:44** Lukas 12:39-40

musi tungga ndia malanggan hihii-nanaun nakan-dondoo henin

(Lukas 12:41-48)

⁴⁵ Basa de Yesus kokolak nakadaik bali, nae, “Ei musi dadik sama leo nana nadedenuk fo tungga nakandondoo henin ndia malanggan hihii-nanaun. Huu, mete ma malanggan neni dae dook neu, na, ana so'u nala nana dedenu matak leondiak, suek nakaneni basa ndia uma isin nana'a-nininu nala. ⁴⁶ Mete ma malanggan fali, fo nita ndia nana nadedenun tao ues neulauk, na, neu ko ana sue hataholi ndia. ⁴⁷ Mamahale Au, huu dei fo malanggan ndia, fee nana nadedenuk ndia koasa fo nakaneni basa ndia hata-heto nala.

⁴⁸ Tehuu mete ma nana nadedenuk ndia mangalauk, na, neu ko ana kokolak nai dalen, nae, ⁴⁹ ‘Malole! Malanggang la'o so, de see bubuluk nae fai hida ana fali bae!’ Ana dudu'a leondiak, boe ma ana mulai mbomboko ndia nonoo mana tao ues fe'e nala. Ma ana nangatuuk na'a-ninu neulalau no'u no mana mafu kala. ⁵⁰ Tehuu taa bubuluk, naa te kaiboik ndia malanggan fali. ⁵¹ Boe ma malanggan ndia huku nalan seli, de ana mbia henin deak neu, fo ana leo no hataholi mana dea-dale kala sila. Nai mamanak ndia, basa sala lamatani, huu ala doidoso lalan seli.”

25

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu inana mana mahanik soluk tou mana kabin

¹ Basa ndia boe ma, Yesus tuti Ndia kokolan la'eneu Manetualain palendan nae, “Ei musi mahehele fo soluk Au fafali maing, sama leo

nakandandaak ia. Leoiak: la'i esa inanak sanahulu kalua le'odaek ma leni bandu anak, fo soluk mana kabin touk, nai sila nonoon uman.✠
² Tehuu neme hataholi kasanahulu kala sila, lima nggoak, ma lima malelak. ³ Kalima nggoa kala, lafalende heni leni mina lenak. ⁴ Tehuu kalima malela kala, leni memak.

⁵ Losa uma ndia, tehuu tou mana kabin bei taa no mamain boe. Dook boe ma inana kala mata nala nduak, de ala sunggu lamanee.

⁶ Naa te, neu fatilada, boe ma lamanene hataholi la eki, lae, 'Wei! Tou mana kabin mai so! Mai teu solu kana leo!' ⁷ Lamanene leondiak, boe ma inana kala sila fo'a no'u. Basa de ala lahehele sila bandu ana nala. ⁸ Tehuu inana nggoa kala kokolak lo sila nonoo nala, lae, 'Wei, tolanoo nggalei! Tulun ba'e fee ai mina fa dei, huu ai bandu nala sangga mate sala ia so!' ⁹ Tehuu inana malela kala sila lataa, lae, 'Awii! Boso mamasana, tehuu taa bisa bae maa. Huu ai minan taa dai neu ita basa nggata! Malolenak kada ei miu hasa mina nai kios leo.' ¹⁰ Boe ma leu hasa mina. Tehuu ledoeik ala kalua, boe ma tou mana kabin ndia losa so. Boe ma, inana malela kala sila maso tungga leni mamana feta leu, sama-sama lo mana kabin ma basa nana hoka kala. Sila basa sala maso leni uma dale leu, boe ma hataholi kena lelesu.

¹¹ Basa de, inana nggoa kala sila mai. Ala langgou kokoe, lae, 'Ama! Ama aa! Tulun soi lelesu dei!' ¹² Tehuu ana nataa nae, 'Weih, taa bisa bou. Huu au taa alelak ei!✠

¹³ Huu ndia, de ei musu mahehele fo manea makandondoo henin, huu ei boe oo, taa bubuluk Au mamaing, la'eneu fai hida, do li'u hida.”

Lamatuak Yesus fee nakandandaak la'eneu nana dedenuk fo mana makaneni malanggan doin (Lukas 19:11-27)

¹⁴ Basa de Yesus tuti nakandandaak esa bali, nae, “Metu ma Au la'o ela ei so, na, ei musu tao ues neulalau soaneu Au, sama leo nakandandaak ia. Leoiak: malanggan esa sangga neni nusa dook neu. Faik fo ana nahehele sangga la'o, boe ma noke nala ana nadedenu nala, de ana palenda sala nae, ‘Ei pake doik ia dadik neu poko. Metu ma au fali, na ei musu mafada au, ei hambu bunak ba'ubee.’ ¹⁵ Boe ma ana fee ndia ana nadedenu makasososan doi lilo mbilas alukosu lima,* fo ana nakabubunak doi kala sila. Boe ma ana fee ana nadedenu kaduan, doik alukosu dua, ma ana nadedenu katelun doik alukosu esa, tungga sila esa-esak nabebe'in. Basa de ana neni dook neu.

¹⁶ Simbo lala doi kala sila, boe ma nana dedenu kaesan kalua tutik fo neu danggan. Taa dook boe ma ana hambu bunan doik alukosu lima bali.

¹⁷ Leondiak no nadedenu kaduan. Ana hambu bunak doik alukosu dua bali. ¹⁸ Tehuu nadedenu katelun fo mana simbo doik alukosu esa ndia, neu kali bolok, de nafuni malanggan doin ndia.

¹⁹ Dook boe ma, bei fo malanggan ndia mai. De nakabubua nala ndia ana nadedenu nala fo mulai palisak ndia doi nala fo ala lakanenik

* **25:15** Dede'a Yunani nana sulak nai ia, nae, *τάλαντον* (*talenta*) lima. *Talenta* esa, na, sama leo tukan nggadin teuk sanahulu lima.

20 sila. Nana dedenu kaesan maso de ana fee doik alukosu sanahulu, boe ma nae, 'Ama! Ia ama doin. Fain ama fee au doik alukosu lima. Tehuu hatematak ia, au hambu bunak alukosu lima bali.'

21 No leondiak, de malanggan namahoko. Ana nafada nae, 'Malole! O ia, nadedenu neulauk. O tao ues no manggatek so, ma o tungga makan-dondoo heni au palendang, mae au taa nai ia. Huu o bisa makaneni dede'a kadi'i leoiak, de dei fo au so'u ala o fo makaneni dede'a ina-huuk bali. Dei fo au tao feta fo ita basa nggata tamahoko takasoe.'

22 Basa boe ma, ana nadedenu kaduan mai, de fee ndia malanggan doik alukosu haa, ma nae, 'Ama! Makahulun ama fee au, doik alukosu dua. Kada mete aom, huu au hambu bunak doik alukosu dua bali.'

23 Boe ma malanggan ndia namahoko. Ana nafada nae, 'Malole! O ia boe, nadedenu malole. O manggate tao ues so, ma o tungga makandondoo heni au palendang, mae au taa nai ia. Huu o bisa makaneni dede'a kadi'i leoiak, de, dei fo au so'u ala o makaneni dede'a ina-huuk lena bali. Dei fo au tao feta fo ita basa nggata tamahoko takasoe.'

24 Basa de, nadedenuk katelun mai. Boe ma nafada nae, 'Ama aa! Au bubuluk ama ia hataholi dale makababatuk. Huu ama ha'i mala hata fo hataholi fe'ek taon, ma ketu mala hata fo hataholi fe'ek selen. 25 Au bii, boso losak doi kala ia mopo heni sala, fo ama huku au. Huu ndia, de, au afuni neulalaun. Ia ama! Mala fali kana huu ama doin alukosu esa ia bei sodak!

²⁶ Namanene leondiak, boe ma malanggan ndia nasapala kana, nae, 'O ia nadedenu mang-galauk, ma mbelatuam ana seli! Mete ma o bubuluk so, mae, au ha'i ala hata fo hataholi fe'ek taon, ma seu ala hata fo hataholi fe'ek selen, ²⁷ na, hatina de o taa muu mbeda au doing neu bank leo? Fo suek au fali, na, au hambu bunan, mae kada faak boe oo, malole ndia!'

²⁸ Basa de, malanggan ndia nadenu hataholi nadedenu fe'e nala, nae, 'Ha'i mala ndia doin, fo feen neu nadedenuk fo mana hambu bunak doik alukosu kalimak ndia. ²⁹ Huu hataholi mana makaneni no malole, hata fo ana to'un, dei fo ana hambu no'uk bali. Tehuu hataholi fo taa nau nakaneni hata fo ana to'un ndia, dei fo ala ha'i lala basan neme ndia mai.✧

³⁰ Humu mala nadedenuk fo sosoan taa hata esa boe ndia. Hela loloson fo mbia henin deak neu. Elan namatani ma doidoso nai mamana makiuk ele!'"✧

Lamatuak Yesus nafada la'eneu daebafok babasan, fo ledoeik Ana sangga naketu basa hataholi la dede'an

³¹ Basa boe ma Yesus kokolak nakandoo, nae, "Au Hataholi Isi-isik ia, dei fo konda mai pake Au Amang koasan fo ana seli ndia, sama-sama ua Ndia ata nusa-sodan nala. Boe ma Au anggatuuk nai Au kadela mana palendang fo ana seli ndia, fo palisak basa hataholi la sodan nala.✧ ³² Dei fo basa hataholi fo mana masoda nitak nai daebafok, ala mai lasale Au. Basa na, Au tada kofe'e kasa, sama leo mana hoo tada kofe'e

✧ **25:29** Mateos 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✧ **25:30** Lukas 19:11-27; Mateos 8:12; 22:13; Lukas 13:28 ✧ **25:31** Mateos 16:27; 19:28

bi'ilombo neme bi'iaek mai, fo dadik bubuak dua. ³³ Hataholi mana tao tungga Manetualain hihii-nanaun, Au tao sala leu Au boboa konang. Tehuu fe'e kala, Au tao sala leu Au boboa kiing. ³⁴ Faik ndia, Au to'u palenda sama leo manek. Dei fo Au afada hataholi la malai Au boboa konang, ae, 'Ei ia mana simbo baba'e-babatik neme Au Amang mai. Mai fo maso mini Ndia uman dale miu, fo nana sadia memak neme sososan mai neu ei. ³⁵ Au hoka ei, huu makahulun ledoeik Au ndoe, ei ndia fee Au u'a. Ledoeik Au maa mada, ei ndia fee Au inu. Au mai sama leo hataholi nusa dea, tehuu ei simbok Au nai ei uma mala. ³⁶ Au balo'a papakeng taa, tehuu ei fee Au balo'a papakek. Au amahedi, tehuu ei mai makaneni Au. Au nai bui dale, tehuu ei mai tilo Au.'

³⁷ Lamanene leondiak, dei fo hataholi dale ndoos sala malai Au boboa konang ndia, lataa lasafali, lae, 'Lamatuak aa, ia talobee ia so? Lamatuak nae, Lamatuak ndoe, na ai feen na'a. Lamatuak maa mada, na, ai feen ninu. ³⁸ Lamatuak sama leo hataholi nusa dea, boe ma ai simbo kana maso nai ai uma nala. Lamatuak balo'a papaken taa, na, ai feen. ³⁹ Lamatuak namahedi na, ai miu makanenin. Lamatuak nai bui dale, boe ma ai miu tulu-falin. Tehuu fai hidak ai tao dede'a leondiak?'

⁴⁰ Dei fo Au ataa sala, ae, 'Mamahele neu Au! Huu ledoeik ei tao dede'a leondiak neu Au hataholing nggala, mae tao neu hataholi papake taa kala boe oo, na, ndia ei tao neu Au ndia so!'

⁴¹ Boe ma Au afada hataholi la malai Au boboa kiing, ae, 'Heh! Hataholi manggalauk kala! Manetualain sumba-soo ei so. Boke malai heok

ia! Dei fo Au adenu hataholi mbia ei mini ha'i naraka mbila taa mana basak miu. Huu Manetualain sadia mamana doidosok ndia so, neu nitu la, ma sila malangga ina-huun. ⁴² Au husi heni ei, huu ledoeik Au ndoe, ei taa fee Au u'a. Ledoeik Au maa mada, ei taa fee Au inu. ⁴³ Au mai sama leo hataholi nusa dea, tehoo ei taa simbok Au nai ei uma mala. Au balo'a papakeng taa, tehoo ei taa fee Au balo'a papakek. Au amahedi, tehoo ei taa mai makaneni Au. Au nai bui dale, tehoo ei taa tulu-fali Au.'

⁴⁴ Lamanene leondiak, dei fo hataholi manggalauk kala sila lataa, lae, 'Lamatuak, talobee ia so? Lamatuak nae Lamatuak ndoe, tehoo ai taa fee O mu'a. Lamatuak maa mada, tehoo ai taa fee minu. Lamatuak sama leo hataholi nusa dea, tehoo ai taa simbok O nai ai uman. Lamatuak balo'a papaken taa, tehoo ai taa fee O. Lamatuak namahedi, tehoo ai taa makaneni. Lamatuak nai bui dale, tehoo ai taa miu tulu-fali. Tehoo fai hidak, ai tao leondiak neu Lamatuak?'

⁴⁵ Dei fo Au ataa sala ae, 'Mamahele Au! Huu faik ei taa tulu-fali hataholi papake taa kala, na, ndia sama leo ei taa tulu-fali Au.' ⁴⁶ Basa boe ma hataholi manggalauk kala sila hambu doidosok lakandondoo henin losa dodoon neu. Tehoo hataholi dale ndoos sala sila, hambu sodak lakandondoo henin lo Lamatuak losa dodoon neu."☆

26

Hataholi Yahudi la malangga nala sangga

dalak fo sangga tao lisa Lamatuak Yesus

(Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2; Yohanis 11:45-53)

¹ Ledoeik Yesus nanoli nate'e basa dede'ak neu sala, boe ma nafada Ndia ana mana tungga nala, nae, ² "Ei bubuluk so, dei fo faik dua bali fo ita fai malolen, fo ndia Feta Paska. Faik ndia, dei fo hambu hataholi se'o heni Au, Hataholi Isi-isik ia. Basa de ala mbaku lisa Au, nai ai ngganggek."✠

³ Faik ndia, malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma lasi-lasi hada kala lakabubua lai Kayafas uman. Kayafas ndia, na ndia, malangga anggama Yahudi la Malangga Inahuun. ⁴ Ala lasanggak dalak, fo sangga humu Yesus no neneek, fo tao lisan. ⁵ Tehuu ala heti dalak, lae, "Tataak dei! Ita boso humun lai-lai, huu fai-fai malole dekak so. Boso losak hataholi no'uk fo mana mahiik Ndia, ala tao nahuuk."

Inak esa di'a mina kaboo meni mabeli, neu Lamatuak Yesus

(Markus 14:3-9; Yohanis 12:1-8)

⁶ Nai nggolo Betania, hambu hataholi esa, nade Simon. Makahulun, hataholi la nunuten, huu ana hambu hedi kusta. Tehuu hatematak ia, ana hai so. Faik ndia fai malole bei taa losa, de Yesus asa leu la'a lai Simon uman. ⁷ Ledoeik ala la'a, boe ma inak esa mai natonggo no Yesus. Ana to'u boto esa, nana taok neme batu mabeli mai.* Boto ndia isin mina kaboo meni, fo belin ana seli. Boe

✠ **26:2** Kalua neme Masir mai 12:1-27 * **26:7** Boto ndia, ala taon neme batu mabeli fo hataholi bisa mba'an. Susula Malalaok dede'a Yunani nae boto la sila taon neme batu manade ἀλάβαστρος ('alabastros'). Meten nai Lukas tatada kahitun, lalane katelu hulu hitun losa katelu hulu falun.

ma inak ndia, femba natepa boto ndia tatanan. Boe ma ana di'a didilo mina ndia fa-fa neu Yesus langgan, fo dadik tanda ana fee hadak neu Ndia.

⁸ Tehuu ledoeik Yesus ana mana tungga nala lita inak ndia tao leondiak, boe ma ala luli, de lakokola lae, "Leo, ana boso ngganggali heni mina mabeli nalan seli ndia no sosoa taak!
⁹ Malolenak ana se'o heni mina ndia leo! Fo suek doin, baba'e sala leu hataholi mana to'a-taa kala!"

¹⁰ Tehuu Yesus bubuluk sila dudu'a nala ndia, de Ana kokolak, nae, "Ei taa bole tao makatoto'ak inak ia! Elan neme naa! Au amahoko, huu ana di'a mina neu Au aong. ¹¹ Huu hataholi mana to'a-taa kala lai ei lalada mala taa-taa. Tehuu taa dook so, Au ia, taa sama-sama ua ei. ✧
¹² Ma inak ia, di'a mina ia, na, nahehele Au aong sama leo ana ngganggali memak bungga neu Au mbombolang. ¹³ Masaneda neulalau baa! Sudi nai bee mesan fo Manetualain Tutui Malolen ia nana tui-benggak ndule daebafok ia, sila boe oo neu ko tui inak ia malolen! Fo suek basa hataholi la lasanedan."

Yudas nala halak no malangga-malangga anggama Yahudi, fo fee Lamatuak Yesus neu sila liman

(Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

¹⁴ Hataholi esa neme Yesus ana mana tungga kasanahulu dua nala, nade Yudas Iskariot. Faik ndia boe, ana kalua neu sangga malangga anggama Yahudi la malangga nala, fo sangga fee Yesus neu sila liman. ¹⁵ Losa sila, boe ma ana

✧ **26:11** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 15:11

natane, nae, “Ama nggalei! Mete ma au tulun humu Yesus ndia, na, ei fee au hata?”

Boe ma lataa lae, “Mete ma o nau se'o heni Ndia neu ai, na, ai bae.” Boe ma ala hingga lala doi lilo fulak telu hulu de feen neu Yudas.✠
¹⁶ Basa ndia, boe ma Yudas kalua, de ana mulai sangga dalak fo sangga fee Yesus neu sala.

Lamatuak Yesus na'a feta Paska no Ndia ana mana tungga nala

(Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Yohannis 13:21-30)

¹⁷ Tungga-tungga teuk, hataholi Yahudi la fai-fai malole nala doon faik hitu. Ala loke lae fai malole ndia, nade 'Feta Loti Lepa'.† Faik ndia feta sangga mulai so, de Yesus ana mana tungga nala latane Ndia, lae, “Ama! Le'odaen ia ita mulai ita fai-fai malolen. De, Ama nau ai miu hala bi'ilombo, ma sadia mamanak feta Paska nai bee?”

¹⁸ Boe ma Ana nataa, nae, “Ei maso kota miu, dei fo ei matonggo mia touk esa. Mafadan mae leoia: 'Ka'a aa! Ama Mese nameda taa dook so bali Ana mate. De, Ana noke mamanak nai ka'a uman, fo Ana paken tao feta Paska no Ndia ana mana tungga nala.'”

¹⁹ Lamanene leondiak, boe ma Ndia ana mana tungga nala leu tao tungga Ndia kokolan ndia. Boe ma ala sadia la'a feta Paska nai ndia.

✠ **26:15** Sakarias 11:12 † **26:17** Feta ndia tao nasanendak lelek fo hataholi Yahudi la bei-ba'i nala lalai kalua leme dae Masir mai. Lelek ndia, ala la'o lai-lai. Huu ndia de fai taa dai fo ala tao latafuu sila loti lepa nala lenik lalu teik. Les *Kalua neme Masir* tatada kasanahulu duan lalane kaneen ma kasanahulu liman.

²⁰ Le'odae boe ma Yesus no Ndia ana mana tungga kasanahulu dua nala langgatuuk la'a feta.

²¹ Ledoeik ala la'a, boe ma Ana kokolak nae, "Ei mamananene baa! Hambu hataholi esa neme ei mai, dei fo se'o heni Au uni hataholi fe'e kala uu."

²² Lamanene leondiak, boe ma lameda taa malole. Boe ma sila esa-esak natane Yesus, nae, "Hataholi fo Ama kokolak ndia, taa ndia Au hetu?"

²³ Boe ma Yesus nataa nae, "Hataholi mana bolo lotin neni manggo ia sama-sama no Au, ndia ndia se'o heni Au.✧ ²⁴ Masanenedak baa! Au, Hataholi Isi-isik ia, musi mate sama leo nana sulak memak so nai Manetualain Susula Malalaon. Tehuu, mata neuk! Huu hataholi mana sangga se'o heni Au ndia, dei fo ana hambu soe! Malolenak mete ma inan taa bonggin!"

²⁵ Basa ndia, boe ma Yudas boe natane tungga, nae, "Neu ko hataholi fo Ama kokolak ndia, taa ndia au hetu?"

Boe ma Yesus nataa, nae, "Memak o mesa nggo mae leondia. Tehuu, see bali?"

Lamatuak Yesus nafada, nae, loti ma anggol oek ndia, dadik tanda fo nasanenedak neu Ndia (Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; 1 Korintus 11:23-25)

²⁶ Ledoeik bei la'a, boe ma Yesus so'u nala loti balok esa, de noke makasi neu Manetualain. Basa de Ana bibi'i-baba'e loti ndia, boe ma Ana loon neu Ndia ana mana tungga nala, ma nafada nae, "Loti ia, na, Au aong ndindia. Ei ha'i malan fo mi'a leo!"

✧ **26:23** Sosoda Koa-kio kala 41:10

²⁷ Basa ndia, boe ma Ana ha'i nala nggalaas esa henuk no anggol oek, de noke makasi neu Manetualain. Basa de, Ana loon neu ana mana tungga nala, ma nafada nae, "Ei basa nggei ha'i malan fo minu. ²⁸ Huu anggol oek ia, na, Au daang ndindia. Dei fo Au mate, na, Au daang faa, fo tao nasoda hataholi no'u kala leme sala-singgo nala mai. Daak ia dadik neu buti, fo tao nasanenedak, nae, hata fo Manetualain heluk ndia, memak hatematak ia ana dadi so. Ha'i malan fo minu leo!✧ ²⁹ Tehuu mamananene neulalau! Mulai neme le'odaen ia mai, Au taa inu anggol oek so bali. Dei fo mete ma Au ma Au Amang nai nusa-sodak nanggatuuk to'u palenda, bei fo Au inu bali ua ei."

³⁰ Basa boe ma, ala soda sosodak esa, fo koa-kio Manetualain. Boe ma le'odaen ndia boe, ala kalua leni lete Setun leu.

Lamatuak Yesus nafada nakahuluk, nae, neu ko Petrus nalelesi Ndia
(Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Yohanis 13:36-38)

³¹ Ledoeik ala bela'o, boe ma Yesus nafada memak Ndia ana mana tungga nala, nae, "Dei fo le'odaen ia, ei basa nggei malai la'o ela Au. Huu ala sula memak nai Manetualain Susula Malalaon, lae,

'Dei fo Manetualain tao nisa manahoo,

Basa na, ndia bi'ilombo nala latangelak.'✧

³² Memak Au mate. Tehuu neu ko Au asoda fali, fo Au uu ahani ei nai propinsi Galelea ele."✧

✧ **26:28** Kalua neme Masir mai 24:8; Yermia 31:31-34 ✧ **26:31** Sakarias 13:7 ✧ **26:32** Mateos 28:16

³³ Tehuu Petrus sapa nae, “Ama! Mae basa hataholi fe'e kala lalai la'o ela Ama, tehuu au taa!”

³⁴ Boe ma Yesus nataa nae, “Leondiak do Pe'u? Mamahele Au! Le'odaen ia, manu bei taa kokoa, tehuu o malelesi Au la'i telu, mae, o taa malelak Au!”

³⁵ Tehuu Petrus nahele nae, “Taa Ama! Mete ma Ama mate, na, au boe oo, mate tungga no'u. Huu au taa bisa alai la'o ela Ama!” Petrus nonoo fe'e nala boe oo, esa-esak lae leondia boe.

Lamatuak Yesus hule-haladoi nai osi Getsemani

(Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

³⁶ Basa de Yesus asa la'ok lakandoo leni lete Setun leu, losa osi esa nade *Getsemani*.[‡] Nai ndia, Ana nafada ana mana tungga nala nae, “Ei manggatuuk tataak mai ia dei, huu Au sangga uu hule-haladoi nai ele.” ³⁷ Tehuu noke nala Petrus, Yakobis, ma Yohanis, de telu sala leu no'u loo Ndia. Mulai neme ledoeik ndia mai boe oo, Ndia dalen nameda hedis ma taa ndoo-ndoo. ³⁸ Dei fo ala la'ok doo-doo ana, tehuu nafada sala nae, “Au dale hedi alan seli! Au ameda leo bali Au sangga mate. Ei manggatuuk be'e manea mia Au nai ia dei.”

³⁹ Boe ma Ana la'o dook fa mata neu, de Ana sendek lunggulanggan, de, hule-haladoi nae, “Ama susuek aa! Mete ma Ama nakaheik, na, boso Au tanggon doidosok ia. Tehuu boso tungga Au hihing; kada ela tungga Ama hihii-nanaun.”

⁴⁰ Hule-haladoi nate'e, boe ma Ana fali neni Ndia ana mana tungga katelu nala sila neu.

[‡] **26:36** Nai dede'a Ibrani, ‘Getsemani’ ndandaan nae, ‘manala hehe'e mina neme setun boak mai’.

Tehuu ala sunggu lamanee. Boe ma Ana nafafo'a sala, de nafada Petrus nae, "Heh, Pe'u! Hatina de ei sunggu? Au nai ele kada taa doo anak, tehuu ei taa bisa be'e fa boe! ⁴¹ Kukuku tao mamaneu ei mata mala dei. Basa na, fo'a fo manea mia Au! Huu memak ei dale mala lahiik tao malole, tehuu ei ao mala taa matea. De, malolenak ei hule-haladoi, fo mete ma hambu soba-douk, na, ei bisa mahele."

⁴² Basa de, Ana neu hule-haladoi bali, nae, "Ama aa! Mete ma Au musi lemba doidosok ia, na, ela tungga kada Ama hihii-nanaun." ⁴³ Hule-haladoi basa, boe ma Ana fali neni Ndia ana mana tungga katelu nala sila neu. Tehuu ala sunggu seluk bali, huu mata nala nduak.

⁴⁴ Basa de Ana la'o ela sala, de neu hule-haladoi la'i esa bali. Ana noke seluk Aman, fo boso mbo'in Ana lemba doidosok ndia, tehuu ela kada tungga Aman hihii-nanaun. ⁴⁵ Hule-haladoi nate'e boe ma Ana fali fo nafafo'a Ndia ana mana tungga mana sunggu kala sila, nae, "Ei bei sunggu makandoo ia do? Fo'a leo! Huu hataholi mana sangga se'o heni Au, fo Hataholi Isi-isik ia, dekak mai so. Hatematak ia, ala sangga humu Au, fo fee Au uu hataholi manggalauk kala lima nala. ⁴⁶ Weih! Fo'a leo! Malaak ei mata mala fo suli sudik mini ele miu. Huu hataholi mana se'o heni Au ndia, mai so."

Hataholi ina-huu nala haitua hataholi leu humu Yesus

(Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Yohanis 18:3-12)

⁴⁷ Ledoeik Yesus bei kola-kola leondiak, tehuu Yudas mai so, noo hataholi makadotok. Ala mai leni tafa ma ai keke'uk, fo sangga humu Ndia.

Ala tao leondiak, tungga palenda neme malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma lasi hada kala. ⁴⁸ Yudas fee tanda memak neu sala, nae, “Ei mete neulalau baa! Hataholi fo Au idun ndia, na ei humu mala Ndia leo! Huu, hataholi fo ei sanggak ndindia!”

⁴⁹ Ledoeik ala losa leu Yesus, boe ma Yudas nakandoo neni Ndia matan neu, de nae “Soda-molek Ama Mesen!” Boe ma Yudas holu nalan de ana idun.

⁵⁰ Boe ma Yesus natanen nae, “Heh Yudas! O mamaim ia, no maksud leoiak do?” Boe ma, hataholi makadoto kala sila mata leu de, sangga humu Ndia.

⁵¹ Kaiboik Yesus hataholin esa fe'a nala tafa de ana sambu ketu heni hataholi esa ndi'idoon. (Hataholi makahinak ndia, na, malangga anggama Yahudi malangga ina-huun hataholi nadedenun ndia.) ⁵² Nita leondiak, boe ma Yesus nafada hataholi ndia nae, “Mamana falik tafa ndia neni mamanan neu. Huu hataholi fo nasoda no nakaminak tafa, na, dei fo ndia boe oo, mate nenik tafa. ⁵³ O taa bubuluk do? Au bisa oke Au Amang fo haitua Ndia ata nala lifu-lifu kala§ leme nusa-sodak mai, fo ala mai tulu-fali Au. ⁵⁴ Tehuu bosok. Elan neme naa, fo hataholi la ia humu lala Au. Huu basan nana sulak mema nai Manetualain Susula Malalaon, la'eneu Au, musi ana dadi.”

⁵⁵ Basa de Yesus kokolak neu hataholi makadoto kala sila fo mana mai humu Ndia, nae, “Weih! Ei maehetuk Au ia hataholi manggalauk

§ 26:53 Susula Malalao dede'a Yunani nae, *legion* sanahulu dua. Soldadu Roma legion esa, na, meda hataholi lifun nee.

do? Hatina de ei mai humu Au minik tafa ma ai keke'uk? Naa te tungga-tungga faik Au anoli ei, nai Manetualain Uma Ina Huhulehaladoin, tehoo taa hambu esa tao hata-hata neu Au. ☆ ⁵⁶ Tehoo neme naa! Mai, humu mala Au leo! Huu basa ia nana sulak memak so, neme makahulun mai nai Manetualain Susula Malalaon.”

Lita leondiak, boe ma Yesus ana mana tungga nala bii lalan seli. Boe ma ala lalai la'o ela Ndia.

Ala loo Lamatuak Yesus neni hataholi mana maketu dede'a anggama la leu

(Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Yohannis 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Basa ndia, boe ma hataholi mana humu Yesus loon neni malangga anggama Yahudi malangga ina-huun, Kayafas uman neu, huu hataholi ina-huun nala lakabubua lai ndia. Fo ndia, malangga anggama la malangga nala, mese anggama la, ma lasi hada kala. ⁵⁸ Ledoeik ala to'u loo Ndia, naa te Petrus tungga nafufunik nai dea, losa malangga ina-huuk uman. Petrus boe, maso neni uma pasan neu, de nanggatuuk no'u no hataholi malai sila la. Huu ana nau bubuluk hata fo dei fo ana dadi. ⁵⁹ Nai uma ndia dalek, malangga anggama Yahudi la malanggan nala lakokola aok lo basa hataholi mana makaneni dede'a anggama. Basa sala sangga buti, ma sangga dalak fo huku mate Yesus. ⁶⁰ Tehoo mae ala fee sakasii pepekok no'u kala boe oo, ala taa hambu buti esa boe, fo bisa paken. Babasan de ala hambu hataholi sakasii dua. ⁶¹ Hataholi sakasii kadua kala sila, lae, “Ai mamanene mitak

☆ **26:55** Lukas 19:47; 21:37

Hataholi ia kokolak nae, 'Dei fo Au tao atu'u heni Uma Ina Huhule-haladoik. Tehuu neu faik telu, na, dei fo Au ambadedei fali kana.'"[☆]

⁶² Basa de, malangga anggama Yahudi la malangga ina-huun nambadeik neu basa hataholi mana manggatuuk lai ndia matan. Boe ma natane Yesus, nae, "O mamananene hataholi no'u kala soli salak neu O. Tehuu, hatina de kada O nee-nee?" ⁶³ Tehuu Yesus taa nataa hata-hata. Boe ma malangga ina-huuk ndia natane bali, nae, "Au sangga atane ia! Tehuu O musu mataa tebe-tebe sama leo O mataa neu Manetualain fo mana masoda nai nusa-sodak. Hambu hataholi nae, O ia, Karistus, fo Manetualain Anan fo Ana heluk ndia so neme makahulun mai ndia. Tetebes ndia do?"

⁶⁴ Basa boe ma, Yesus nataa, nae, "Memak tetebes leo ama kokolan ndia. Tehuu masanenedak baa! Huu dei fo ei basa nggei mita Au, Hataholi Isi-isik ia. Dei fo Au anggatuuk nai nusa-sodak, nai Manetualain boboa konan, fo to'u palenda no'u ua Ndia fo mana koasa manai lain seli. Basa ndia, na, dei fo Au konda fali maing, ua ko'as."[☆]

⁶⁵ Namananene leondiak, boe ma malangga ina-huuk ndia luli nalan seli, losa ana lu'i sida ndia badu nalun. Basa de ana eki neu basa hataholi la mana manggatuuk lai ndia, nae, "Weih! Ita taa paluu sakasii so bali! Ei mamananene minik ei ndi'idoo heheli mala, Ndia kokolan ndia. Ana so'uk aon dadik Manetualain Anan ia so. Ia nakadadae ia so! Ei basa nggei bubuluk so, mae, tungga ita hetu-heu anggaman, na, mete ma

[☆] **26:61** Yohanis 2:19 [☆] **26:64** Daniel 7:13

hambu hataholi tao aon sama leo Lamatuak, na, hataholi ndia musu maten! ⁶⁶ De, hatematak ia, ei sangga maketun mae hata?"

Boe ma basa sala eki lae, "Memak hataholi ia, sala tetebes! De, musu huku nisan!"[✧]

⁶⁷ Basa de, hataholi hida mata leu de ala mbula ambe neu Yesus. Boe ma ala mbomboko lakamimina kana ma famban.[✧] ⁶⁸ Basa de ala haumemee Ndia, lae, "Wei! O ia, Karistus hetu? Soba O neuk dei! See ndia tutu O?"

Petrus nalelesi la'i telu, nae ana taa nalelak Lamatuak Yesus

(Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Yohanis 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Faik ndia Petrus bei nanggatuuk nai uma ndia pasan. Basa de, ata inak esa mai kokolak non nae, "Isinaak, o boe oo sama-sama mua Yesus, fo hataholi Nasaret ndia, hetu?"

⁷⁰ Tehuu ana nalelesi neu hataholi no'u kala sila mata nala, nae, "Taa! Hatina de o matane leondiak! Au taa alelak Ndia maa." ⁷¹ Basa de, Petrus kalua fo nambadeik neu lelesu mba'a matan. Boe ma, ina fe'ek esa nitan nai ndia. De, ana nafada hataholi malai ndia kala nae, "Wei, isinaak au ita hataholi ia sama-sama no Yesus, fo hataholi Nasaret ndia."

⁷² Boe ma Petrus sapan, nae, "Fama o kamuluk! Au taa alelak Hataholi ia maa! Au soo!"

⁷³ Taa dook bali, boe ma, hataholi fe'ek esa nai ndia, kokolak bali nae, "Heh! O boso pepeko bali, mae, o taa sama-sama mua hataholi ndia! Huu ai mamane o kokolam ndia sama matetuk leo hataholi Galelea!"

✧ 26:66 Malangga Anggama la Heti-heun 24:16 ✧ 26:67 Yesaya 50:6

⁷⁴ Tehuu ana a'ali, ma ana laban nae, "Wei! Au soo unik Manetualain naden! Au taa alelak Hataholi ndia!" Nandaa no ndia kokolan ndia, boe ma manu kokoa.

⁷⁵ Namanene manu kokoan, boe ma Petrus nasaneda Yesus kokolan isinaak, nae, "Manu bei taa kokoa, tehuu o malelesi Au la'i telu so." Nasaneda leondiak, boe ma ana neni deak neu de namatani nasakekedu.

27

*Ala loo Yesus neni gubenol Pilatus neu
(Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Yohanis 18:28-32)*

¹ Fafai anan, basa hataholi mana makaneni dede'a anggama sila, lala-halak fo sangga tao lisa Yesus. ² Huu ndia de, ala mba'a leni Ndia neu nasale gubenol Pilatus. Huu ala nau fo gubenol huku nisa Ndia.*

*Yudas londa aon, de maten
(Hataholi Nadedenu nala Tutuin 1:18-19)*

³ Ledoeik Yudas bubuluk, nae, Yesus hambu huku mate so, boe ma ana fale dalen, huu ana se'o heni Yesus. Boe ma ana fali neni malangga anggama Yahudi la malangga nala, lasi hada kala, fo ana fee falik doi lilo fula katelu huluk ndia. ⁴ Ana nafada nae, "Au asala ia so, huu au fee heni Hataholi sala taak ia."

Tehuu lataa lae, "Weih! Ai taa nau mbali o so bali! O mesa nggo ndia tanggon salak ndia."

⁵ Boe ma Yudas mba heni doi kala sila leni Uma

* **27:2** Faik ndia, hataholi Yahudi la hak taa, fo tao lisa hataholi. Huu ndia, de ala loo Lamatuak Yesus neni mana palenda Roma neu.

Ina Huhule-haladoik dale neu. De ana kalua neu londa aon losa mate henin.

⁶ Boe ma malangga anggama Yahudi la malangga nala leu hele lakabubua lala doi kala fo Yudas mbia heni kala. Ala kokolak lae, “Ita taa bole tanggodi falik doi kala ia leni peti doik dale leu, huu doi kala ia manggenggeok. ⁷ De, malolenak ita teu hasan neu dae bibiak esa neme hataholi mana tao ule dae. Mete ma hataholi nusa dea maten, ma taa hambu hataholi nalela kana, na, ita bisa tatoin neu ndia leo.” ⁸ Basa boe ma ala pake doik ndia, de leu hasa lala dae ndia. Huu ndia de losa hatematak ia, ala foi dae ndia nade, ‘Dae daak’.[☆]

⁹ No leondiak, ala tungga hata fo Lamatuak mana kokolan Yeremia kokolak memak so, nae, “Ala pake doi lilo fula katelu huluk sila, fo hasa neu dae.

Ala pake doik sila, huu doi kala sila hataholi belin,
tungga hataholi Israel asa laketu mema kana.

¹⁰ Dae ndia ala hasan neme hataholi mana tao ule dae,
tungga Manetualain palenda neu au.”[☆]

*Lamatuak Yesus nasale gubenol Pilatus
(Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Yohanis 18:33-38)*

¹¹ Faik hataholi la loo Yesus losa gubenol, boe ma natane Yesus, nae, “Leobee? O ia tebe-tebe hataholi Yahudi la Manen do?”

[☆] **27:8** Hataholi Nadedenu nala Tutuin 1:18-19
Sakarias 11:12-13; Yermia 18:2-4; 19:1-11; 32:6-15

[☆] **27:10**

Ana nataa, nae, “Tetebes. Ama kokolan tetebes ndia so.”

¹² Tehuu faik fo malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma lasi hada kala kalaak dede'ak no'uk la'eneu Yesus, tehuu Ana taa nataa fa boe.

¹³ Boe ma gubenol natane Ndia nae, “O taa mamananene hataholi no'u kala kokola nalan sila do? Ala soli salak makadotok neu O. Tehuu hatina de O taa bala sala boe?!”

¹⁴ Tehuu Ana taa nataa fa boe, losa gubenol heran nalan seli.

Gubenol Pilatus naketu huku nisa Lamatuak Yesus

(Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Yohanis 18:39—19:16)

¹⁵ Tunggu-tunggu teuk, mete ma hataholi la tao feta Paska, na, hataholi no'u kala lateme hele hataholi bui esa, fo gubenol mbo'i henin. ¹⁶ Faik ndia, hataholi bui esa, nade Barabas.† Basa hataholi la bubuluk see ndia, huu manggalaun ana seli. ¹⁷ Faik ndia boe oo, hataholi no'uk leni gubenol Pilatus leu loke, fo ana mbo'i heni hataholi bui esa leo natetemek. Boe ma Pilatus natane sala nae, “Malole! Tehuu au mbo'i heni see? Nai ia hambu Barabas, ma Yesus boe, fo hataholi la lae, Karistus. De Au mbo'i heni see? Kada ei hele leo.” ¹⁸ (Gubenol kokolak leondiak, huu ana bubuluk so, malangga anggama Yahudi la malangga nala loo Yesus neni ndia neu, huu ala dale hedi Ndia lalan seli.)

¹⁹ Faik fo gubenol bei palisak dede'ak ndia, tehuu ndia saon haitua heheluk neu ndia, nae,

† **27:16** Susula dede'a Yunani luma sulak, lae, ‘Yesus Barabas’, ma luma bali sulak, lae, kada ‘Barabas’.

“Ama aa! Besa-besa bou, huu Yesus ia Hataholi fo salan taa fa boe. Huu-huu Ndia, de, le'odaek au alame'i taa malole. Losa hatematak ia au bei ameda taa malole alan seli.”²⁰ Tehuu malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma lasi hada kala mbauedo hataholi no'u kala sila, fo loke gubenol mbo'i heni Barabas, ma huku nisa Yesus.²¹ Boe ma natane sala seluk bali nae, “Neme kadua kala ia, au mbo'i heni see?”

Boe ma lataa no'u lae, “Barabas! Kada mbo'i heni Barabas leo!”

²² Basa de natane sala nae, “Metete ma leondiak, na, au tao leobeek neu Yesus ia, fo hataholi lae, Karistus?”

Boe ma basa sala eki no'u lae, “Mbaku misan nai ai nggangedek leo!”

²³ Basa de, gubenol natane bali nae, “Tehuu Ndia salan hata? Au palisak Ndia so, tehuu au taa hambu salan fa boe!”

Tehuu basa sala boe eki latingga lae, “Tao misa Ndia! Mbaku Ndia neu ai nggangedek leo!”

²⁴ Taa dook boe ma, ana bubuluk, nae, ndia taa bisa tao hata-hata bali, huu hataholi no'u kala sangga manggalau so. Huu ndia de, ana ha'i oe de ana safe liman neu sila mata nala, ma nafada nae, “Au taa tanggon Hataholi ia mamaten! Ela ei ndia musi tanggon!”[☆]

²⁵ Boe ma hataholi no'u kala sila lataa lae, “Hei, neme naa! Ela ai umbu ana nala tanggon Ndia daan ndia!”

²⁶ Namanene leondiak, boe ma ana nae, “Neu.” Boe ma ana mbo'i Barabas, tungga sila hihiiin. Basa de, ana palenda hataholi mana manea kala

☆ **27:24** Tui Seluk la'eneu Dala Sodak 21:6-9

fo ala filo Yesus lenik fifilok.‡ Filo late'e, boe ma soldadu la loo Yesus, fo sangga mbaku nisan nai ai nggangek.

Soldadu la haumemee lakamiminak Lamatuak Yesus

(Markus 15:16-20; Yohanis 19:2-3)

²⁷ Basa ndia, boe ma soldadu la hela loo Yesus leni sila kota-musu nala pasa ina-huun neu. Nai ndia, ala loke lala sila nonoo nala batalion esa. § ²⁸ Boe ma ala papaken badu nalu mbila-manggaledok esa, sama leo mane kala lateme paken.* ²⁹ Boe ma, ala ha'i lala ai kanggouk ndanan de ala nanen leo solangga. Boe ma ala nene'e solangga kanggouk ndia neu Yesus langgan, fo lakamiminak sama leo ala so'u mane beuk fo pake solangga manek. Boe ma ala latoto'un ai esa neu lima konan, sama leo tete'e-ai palenda. Boe ma ala sendek lunggulanggak lasale Ndia, ma ala haumemee Ndia, lae, "Hada-holomata neu hataholi Yahudi la Manen." ³⁰ Boe ma ala mbula ambe neu Ndia, ma ha'i lala tete'e-aik neme Ndia liman mai, de ala lambue denggu Ndia langgan. ³¹ Ala lambue haumemee basa Ndia, boe ma ala odu heni badu nalun. Boe ma

‡ **27:26** Soldadu Roma la pake fifilok nana taok neme uak louk hida. Basa boe ma ala mba'a dui matande do tima matande nai tali sila mbedan. Mete ma filo taa-taa nenik fifilok ndia, louk lofa heni. § **27:27** Soldadu la mamanan, ndia na, nai dede'a latin lae, *praetorium*. Soldadu la mamana heheli nala nai baba'ek uma dinas. Susula Malalaok dede'a Yunani loke sila nonoo nala *spreira* esa. *Spreira* esa, na, sama leo soldadu natun nee. * **27:28** Matius sulak nae, badu manaluk ia 'mbila-manggaledok'. Markus sulak nae, 'mbila-balanggeok'.

ala papake seluk Ndia balo'an. Basa boe ma, ala loon neni kota Yerusalem deak neu, fo sangga leu mbaku Ndia neu ai ngganggek losa maten.

Ala mbaku Lamatuak Yesus nai ai ngganggek (Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Yohanis 19:17-27)

³² Ledoeik ala hela loo Yesus, ala latonggo lo hataholi esa neme dala laladak, fo bei fo neme kota Kirene mai. Ndia naden Simon. Ala lakasetin lu'a ai ngganggek nggati Yesus. ³³ Boe ma ala losa mamanak esa, nade *Golgota*. (Nai dede'a Aram, ndandaan nae, "Mamana langga duik.") ³⁴ Ala sangga feen ninu anggol nana seseok no akidoo makaheduk, fo suek Ana bisa nakatataka nala hedis. Yesus ninu kada faak, de, Ana timba henin.*

³⁵ Basa boe ma, ala mbaku Ndia neu ai ngganggek. Boe ma soldadu la hela lot, fo sangga bubuluk see ndia hambu Ndia balo'a papaken.*

³⁶ Boe ma ala langgatuuk lanea Ndia. ³⁷ Ala sulak neu papak esa nae,

"YESUS IA, HATAHOLI YAHUDI LA MANEN"

Boe ma ala mbaku papak ndia neu langgan lain, suek lafada tuten hata de ala huku lisa Ndia.

³⁸ Ala mbaku lisa hataholi manggalauk dua lai ndia boe. Esa nai Ndia boboa konan; ma esa nai Ndia boboa kiin.

³⁹ Basa hataholi mana la'ok lesik ndia, mete Ndia. Boe ma ala mu'ek de haumemeen.† *

⁴⁰ Ala eki Ndia lae, "Wei! O mae O bisa

* **27:34** Sosoda Koa-kio kala 69:22 * **27:35** Sosoda Koa-kio kala 22:19 † **27:39** Hataholi Yahudi la lateme kakalek langga nala fo dadik tanda ala haumeme hataholi. * **27:39** Sosoda Koa-kio kala 22:8; 109:25

tao matu'u heni Manetualain Uma Ina Huhulehaladoin, fo basa na, mambadedei fali kana nai faik telu dalen hetu? Mete ma O tebe-tebe Manetualain Anan, na, soba mbo'i heni sudik O aom, fo konda muma ai ndia mai leo."✠

⁴¹ Leondiak boe, malangga anggama Yahudi la malangga nala, mese anggama, ma lasi hada kala tungga haumemee Ndia lae, ⁴² "Ana tao nasoda hataholi fe'ek so, tehoo Ana taa bisa tao nasoda Ndia ao-ina hehelin bae maa. Ana nae, Ndia ndia hataholi Israel asa Manen! Mete ma leondiak, na, malolenak Ana konda memak neme ai ndia mai. Mete ma ita tita leondiak, bei fo ita tamahete teu Ndia. ⁴³ Mete ma Ndia tebe-tebe Manetualain Anan, na, ela, 'Ana namahena neu Manetualain.

De, mete ma Lamatuak sue Ndia, na, ela Lamatuak tao nasoda Ndia.'"✠

⁴⁴ Hataholi mana mamoa kadua kala sila boe oo, tungga haumemee Ndia leondiak.

*Lamatuak Yesus mamaten
(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Yohanis 19:28-30)*

⁴⁵ Basa ndia, boe ma makiu-mumuuk mboti nala mamanak ndia neme ledoo kamadetun losa li'u telu ledoo bobon. ⁴⁶ Nandaa li'u telu ledoo bobon, boe ma Yesus nanggou nenik dede'a Aram, nae, "Eli! Eli! Lema sabatani?" (Ndia ndandaan nae, 'Au Lamatuang! Au Manetualain aa! Hatina de Ama heok masadea ela Au leoiak?")✠

⁴⁷ Hataholi hida deka-deka lai ndia lamanene Ndia halan. Boe ma ala lae, "Wei! Ei mamane

✠ **27:40** Mateos 26:61; Yohanis 2:19 ✠ **27:43** Sosoda Koa-kio kala 22:9 ✠ **27:46** Sosoda Koa-kio kala 22:2

dei. Ana noke Elia, fo Lamatuak mana kokola makahulun ele ndia!" ⁴⁸ Basa de hataholi esa nalai neu ha'i lombu, de ana bolon neu anggol makeis. Boe ma ana taon neu ai esa mbedan, de nambomboon neu Yesus bifidoon, fo suek Ana musi.✧

⁴⁹ Tehuu hambu hataholi fe'ek bali kokolak nae, "Mahani dei, fo ita mete sudik, Elia sangga mai tao nasoda Ndia, do taa?"

⁵⁰ Basa de, Yesus nanggou natingga seluk bali, boe ma Ana mate.

⁵¹ Nai Uma Ina Huhule-haladoik, hambu tema babaa ina-huu maloa esa nana londak fo babaa Manetualain Kama Malalaon Ana Seli. Nandaa no Yesus ketu ani hahaen, boe ma tema nana londak ndia sii ba'en neu dua, neme lain mai losa dae. Boe ma dae nangge'o, losa batu inahuuk ndala ba'en.✧ ⁵² Late sala boe oo latangga. Ma Manetualain hataholi mana mate nala, luma lasoda fali. ⁵³ Ledoeik Yesus nasoda fali so, boe ma ala kalua leme late sala mai, de leni Yerusalem leu. Hataholi no'u kala lita sala lai ndia.

⁵⁴ Nai Golgota, malangga soldadu esa ma ana palenda nala, lanea Yesus ai ngganggen. Ledoeik lita daebafok nangge'o, ma basa dede'a mana dadi kala sila so, de ala bii lalan seli. Ala lakokola lae, "Awii! Hataholi ia, memak tebe-tebe Manetualain Anan!"

⁵⁵ Nai ndia boe, hambu inak hida, lita Ndia mamaten neme dook mai. Ala tungga Ndia neme Galelea mai, huu ala ono-lau Ndia neme makahulun mai. ⁵⁶ Neme ina kala sila, hambu

✧ **27:48** Sosoda Koa-kio kala 69:22 ✧ **27:51** Kalua neme Masir mai 26:31-33

Maria neme Magdala mai, Maria esa bali, (fo ndia Yakobis no Yusuf inan), ma Sabadeus saon (fo ndia Yakobis no Yohanis inan).[☆]

*Ala latoi Lamatuak Yesus
(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yohanis 19:38-42)*

⁵⁷ Hataholi kama su'ik esa nai ndia, neme nggolo Arimatea mai, nade Yusuf. Ana tungga Yesus nanonolin dook ia so. Yesus mamaten ndia, la'eneu fai Lima. Neu fo'a mai la'eneu hataholi Yahudi la fai huhule-haladoin. Huu ndia de, ledo sangga tesa, boe ma Yusuf sangga dalak fo sangga nakonda Yesus mbombolan neme ai ngganggek mai. ⁵⁸ Boe ma ana neni gubenol Pilatus neu, fo noke Yesus mbombolan. Basa de gubenol palenda fo ala fee mbombolak ndia neun. ⁵⁹ Boe ma Yusuf neni Golgota neu. Fo ana nakonda Yesus mbombolan neme ai ngganggek ndia mai. De, ana mbomboti neulalau mbombolak ndia, nenik tema beuk mabeli. ⁶⁰ Faik ndia, hataholi bei fo mba'a basa lua anak esa nai lete batu, fo sadia memak Yusuf no bobonggi nala late nala, mete ma mate sala. De, Yusuf asa ko'o Yesus mbombolan fo leu taon neu lua anak ndia. Boe ma ala loli lala batu ina-huuk esa, fo ala kena neulalau lua anak ndia. Basa ndia, boe ma Yusuf asa fali.

⁶¹ Faik ndia, Maria maneme Magdala mai, ma Maria fe'ek ndia, ala tungga lai ndia boe. Ala langgatuuk lasale leni bolok ndia leu.

Gubenol fee hataholi la lanea mamanak fo ala mbeda Lamatuak Yesus mbombolan

[☆] 27:56 Lukas 8:2-3

⁶² Neu fo'a main, la'eneu hataholi Yahudi la fai hahae tao ues. Boe ma malangga anggama Yahudi la malangga nala, ma hataholi Farisi la leu lasale gubenol. ⁶³ Ala lafada lae, "Ama gub, ai masaneda faik fo masapepekok ndia bei nasoda, ana nafada nitak nae leoia: 'Memak Au mate, tehoo seli faik telu, boe ma Au asoda fali.'[✧] ⁶⁴ Huu ndia de, ama tulun fee soldadu la lanea latalolole lates ndia, losa fai katelun. No leondiak, Ndia ana mana tungga nala taa bisa lamana'o lala Ndia mbombolan, fo pepeko hataholi lae, Ana nasoda fali so. Huu mete ma ala pepeko leondiak, na, ndia manggalaun lena sila pepeko makahulun ndia, fo ledoeik lae Ndia ndia, Karistus."

⁶⁵ Namanene leondiak, boe ma gubenol nataa, nae, "Malole boe! Tehoo hambu ei hataholi mala lanea aom. Malolenak kada pake sila, fo leu lanea latalolole mamananak ndia."

⁶⁶ Basa de leni mamananak ndia leu, ma loo sila hataholi mana manea nala. Losa ndia de ala segel lisa batu manai lates lelesun.[‡] Boe ma ala ladenu hataholi lanea lakandoo mamananak ndia, fo hataholi fe'ek boso mai ha'i lala mbombolak ndia.

28

Lamatuak Yesus nasoda fali!

(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Yohanis 20:1-10)

✧ **27:63** Mateos 16:21; 17:23; 20:19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33 ‡ **27:66** Malela kala lae, ala segel lenik abas neu batu ma bolok lindin, ma ala tao lak ndule neu batu ndia.

¹ Boe ma Sosodaina fafain, Maria maneme Magdala mai, ma Maria fe'ek, leu tilo lates ndia. ² Kada nggengge neuk, daebafok nange'o nalan seli. Manetualain atan esa konda neme nusa-sodak mai, boe ma neu loli heni batu ina-huuk fo nana kenak neu bolok ndia. Basa de ana nanggatuuk neu batu ndia lain. ³ Ata nusa-sodak ndia matan nasa'a leo manggahadok, ma balo'an fula malalaok. ⁴ Hataholi mana manea kala sila bii lalan seli, losa ala dele mbuse makasufuk, ma ala taa bisa lakababalek leo bali hataholi kamate sala.

⁵ Boe ma ata nusa-sodak ndia, nafada ina kala sila, nae, "Ei boso bii! Au bubuluk ei mai sangga Yesus, fo ndia, Hataholi fo ala mbaku lisan nai ai nggangedek ndia. ⁶ Tehuu Ndia taa nai ia so. Ana nasoda fali so, sama leo Ana kokolak memak ndia so. Mai, fo mita aom mamanak fo ala lakambembe'u Ndia mbombolan neu. Mamanak ndia louk so! ⁷ Naa, hatematak ia, ei fali lai-lai leo! Miu mafada Ndia ana mana tungga nala, mae, Yesus nasoda fali so. Ana la'o nakahuluk neni Galelea neu. Ala musi leu latonggo lo Ndia nai ele, sama leo makahulun Ana helu memak sila so. Kada mamahela leo. Fali leo, fo mafada hata fo au kokolak ia!"

⁸ Boe ma ina kala sila lalai kalua la'o ela mamanak ndia. Ala lameda bii, tehuu ala lameda lamahoko boe. Ala fali lai-lai fo lafada dede'ak ndia neu basa Ndia ana mana tungga nala.

⁹ Tehuu losa dala laladak, kada nggengge neuk Yesus mai natonggo no sala. Ana kokolak nae, "Soda-molek!" Lita leondiak, boe ma ala leu

deka-deka fo sangga holu Ndia ein, ma lakaluku-lakatele neu Ndia. ¹⁰ Boe ma Ana kokolak nae, “Boso bii baa! Miu mafada Au ana mana tungga nggala, fo ala leu lahani Au nai Galelea.”

Hataholi mana manea kala leu lafada la'eneu hata fo mana dadik so, neme mamanak mbem-beda Lamatuak Yesus mbombolan

¹¹ Ledoeik ina kala sila bei lai dala laladak, boe ma hataholi mana manea kala fali leni kota leu. Leu lafada malangga anggama Yahudi la malangga nala, basa hata fo mana dadik ndia so. ¹² Boe ma malangga nala sila heti dalak lo lasi hada kala, fo ala seba hataholi mana manea kala doik makadotok, fo suek seu bafa nala. ¹³ Malangga nala sila lafada lae, “Leoiak. Mete ma hataholi latane, na, ei musi mataa mae, le'odaen ndia ei sunggu mamane. Naa te Ndia ana mana tungga nala mai lamana'o leni Ndia mbombolan. ¹⁴ Ma mete ma ama gub namanene dede'ak ia, na, ei boso bii, huu dei fo ai ndia heti tou lasik.”

¹⁵ Boe ma hataholi mana manea kala ha'i lala doi kala sila. Ala tao tungga malangga nala sila hihiin. Huu ndia de, losa hatematak ia hataholi Yahudi la bei lamahale tutui pepekok ndia.

Lamatuak Yesus natudu mata-aon neu Ndia ana mana tungga nala

(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Yohanis 20:19-23; Hataholi Nadedenu nala Tutuin 1:6-8)

¹⁶ Lamanene basa ina kala sila nafafadan, boe ma Yesus ana mana tungga kasanahulu esa nala sila, leni propinsi Galelea leu, fo latonggo lo Ndia nai letek esa, tungga Ndia hehelun

ndia.☆ 17 Ledoeik ala lita Ndia nai ele, boe ma ala lakaluku-lakatele neu Ndia. Mae leondiak boe oo, tehoo bei hambu luma dalen nala bei lakandaa.

18 Boe ma Ana mai deka-deka no sala, de Ana kokolak, nae, “Manetualain fee Au koasa, fo Au palenda basa malai nusa-sodak, ma basa malai daebafok. 19 De, ei mini sudi bee miu, na, ei musi mafada basa hataholi nusa kala Au Tutui Maloleng ia. Ei musi manoli neulalau sala, fo suek ala dadik Au ana nggala. Ma ei musi salani sala fo dadik tanda, nae, ala nanamba'ak so, lo Amak, ma Ndia Anan, ma Ndia Dula Dale Malalaon.☆ 20 Ma manoli sala fo ala tao tungga basa palenda fo Au afada ei so. Masanenedak baa! Au ua ei taa-taa nai ei lalada mala, losa daebafok babasan.”

☆ **28:16** Mateos 26:32; Markus 14:28

☆ **28:19** Hataholi

Nadedenu nala Tutuin 1:8

**Rote Lole Alkitab
Genesis and the New Testament in the Rote Lole
language of Indonesia**

copyright © 2004 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Rote Lole (Lole)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

66fb93de-30be-533a-80d6-f3d0582cedf6